

MİLLET MECLİSİ TUTANAK DERGİSİ

105. Birleşim

15 . 5 . 1965 Cumartesi

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	226	hir içerisinden değil sahiliden geçirilmesi	
2. — Gelen kâğıtlar	226:228	konularında konuşması	228:229
3. — Yoklama	228	2. — Sayın üyelerden bâzılarına izin	
4. — Başkanlık Divanının Genel Ku- rula sunuşları	228	verilmesine dair Başkanlık tezkeresi	229:230
1. — Giresun Milletvekili Mustafa Ke- mal Çilesiz'in, Şebim Karahisar'daki kalite ve rezervi yüksek şap madenin işletil- mesi ve Görele ilçesinin geçiş yolunun şe-		5. — Görüşülen işler	230
		1. — Siyasi partiler kanunu tasarısı ile Adana Milletvekili Kasım Gülek ve Kemal Sarıbrahimoğlu'nun, Siyasi parti- ler kanun teklifleri ve Geçici Komisyon raporu (1/560, 2/378, 2/591) (S. Sayısı : 527)	230:279

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Birinci oturum

Yapılan yoklama sonucunda çoğunluk olmadığı anlaşıldığından saat 11 de toplanılmak üzere birleşime ara verildi.

İkinci oturum

Yapılan yoklama sonucunda yine çoğunluk olmadığı anlaşıldığından saat 15 te toplanılmak üzere birleşime ara verildi.

Üçüncü oturum

C. H. P. Grubu adına İstanbul Milletvekili Fahrettin Kerim Gökay, Silâhlı Kuvvetlere verilecek 250 milyon liralık ek ödeneklere ait kanun tasarısının C. H. P. nin muhalefeti yüzünden görüşülemediğine dair bir gazetede çıkan haberin doğru olmadığı,

Bolu Milletvekili Ahmet Çakmak, ormanların içinde ve civarında yaşayan vatandaşların odun ve kereste ihtiyacı ve bunlara bağlı orman suçları problemini halletmek için Hükümetin tedbir alması gerektiği,

Kocaeli Milletvekili Hâldan Kısayol, Almanya'da çalışan işçilerin radyolardan istifadesinin sağlanması, din adamı temini kadın işçilerin bazı kötü davranışları karşısında Çalışma Bakanlığınca tedbir alınması ve oradaki işçilerin seçimlere iştirakleri için çare aranması konularında gündem dışı demeçte bulundular.

17 Mayıs 1965 Pazartesi gününden itibaren başlayacak olan Bütçe kanunu tasarılarına görüşülmesi sırasında toplantıların saat 10 - 13, 14,30 - 19,30 arasında yapılması, günlük program bitirilemediği takdirde geceleri de toplanılması ve katma bütçeli dairelerin bütçelerinin bakanlık bütçesiyle birlikte görüşülmesi hususları kabul olundu.

Kütahya Milletvekili Sadrettin Tosbi'nin, Meclisin 15 ve 16 Mayıs günlerinde saat 14 -

20 arasında toplanması hususu kabul edildi.

Maliye Bakanı İhsan Gürsan'ın, 1965 yılı bütçeleri kanunlaşıncaya kadar Devlet harcamalarına yetki veren 19 . 2 . 1965 tarihli ve 544 sayılı Kanuna bazı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısının öncelik ve ivedilikle görüşülmesine dair önergesi kabul olunarak, adı geçen tasarının basılıp dağıtılmasından 48 saat geçmeden görüşülmesi ve maddeleri kabul edildi ve yapılan açık oylama sonunda tasarının kanunlaştırıldığı bildirildi.

Siyasi partiler kanunu tasarısının önplânda görüşülmesine devam olunması husus kabul olunarak adı geçen tasarı üzerinde bir süre görüşüldü.

Saat 21 de toplanılmak üzere birleşime ara verildi.

Başkan
Başkanvekili
Mekki Keskin

Kâtip
Malatya
Nurettin Akyurt

Kâtip
Kastamonu
Sabri Keskin

Dördüncü oturum

Siyasi partiler kanunu tasarısı üzerindeki görüşmelere devam olundu.

15 . 5 . 1965 Cumartesi günü saat 14 te toplanılmak üzere saat 24 te birleşime son verildi.

Başkan
Fuad Sirmen

Kâtip
Malatya
Nurettin Akyurt

Kâtip
Kastamonu
Sabri Keskin

2. — GELEN KÂĞITLAR

Raporlar

1. — 1965 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporu ile 1965 yılı Bütçe kanunu tasarısında yapılan değişiklik

dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkere-si ve Karma Bütçe Komisyonu raporu (Millet Meclisi 1/825; Cumhuriyet Senatosu 1/525) (Gündeme) (Millet Meclisi S. Sayısı : 970; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 587)

2. — Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1965 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve 1965 yılı Bütçe kanunu tasarısında yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu raporu (Millet Meclisi 1/826; Cumhuriyet Senatosu 1/526) (Gündeme) (Millet Meclisi S. Sayısı : 968; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 588)

3. — Vakıflar Genel Müdürlüğü 1965 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkere-leri (Millet Meclisi 1/827; Cumhuriyet Senato- su 1/527) (Gündeme) (Millet Meclisi S. Sayı- sı : 956; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 589)

4. — Ankara Üniversitesi 1965 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkere-leri (Mil- let Meclisi 1/828; Cumhuriyet Senatosu 1/533) (Gündeme) Millet Meclisi S. Sayısı : 957; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 590)

5. — Ege Üniversitesi 1965 yılı Bütçe ka- nunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu ra- poruna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkere-leri (Mil- let Meclisi 1/829; Cumhuriyet Senatosu 1/532) (Gündeme) (Millet Meclisi S. Sayısı : 958; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 591)

6. — İstanbul Üniversitesi 1965 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu ra- poruna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkere-leri (Mil- let Meclisi 1/830; Cumhuriyet Senatosu 1/529) (Gündeme) (Millet Meclisi S. Sayısı : 959; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 592)

7. — İstanbul Teknik Üniversitesi 1965 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Ko- misyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezke- releri (Millet Meclisi 1/831; Cumhuriyet Sena- tosu 1/531) (Gündeme) (Millet Meclisi S. Sa- yısı : 960; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 593)

8. — Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1965 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Büt- çe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Sena- tosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkere-leri (Millet Meclisi 1/832; Cumhuriyet

Senatosu 1/530 (Gündeme) (Millet Meclisi S. Sayısı : 961; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 594)

9. — Karayolları Genel Müdürlüğü 1965 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komis- yonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkere- leri (Millet Meclisi 1/833; Cumhuriyet Senato- su 1/528) (Gündeme) (Millet Meclisi S. Sayısı : 962; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 595)

10. — Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Mü- dürlüğü 1965 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cum- huriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkere-leri (Millet Meclisi 1/834; Cumhuriyet Senatosu 1/534) (Gündeme) (Mil- let Meclisi S. Sayısı : 963; Cumhuriyet Senato- su : 596)

11. — Tekel Genel Müdürlüğü 1965 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komis- yonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkere- leri (Millet Meclisi 1/835; Cumhuriyet Sena- tosu 1/536) (Gündeme) (Millet Meclisi S. Sa- yısı : 964; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 597)

12. — Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Mü- dürlüğü 1965 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cum- huriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkere-leri (Millet Meclisi 1/836; Cumhuriyet Senatosu 1/536) (Gündeme) (Mil- let Meclisi S. Sayısı : 965; Cumhuriyet Senato- su S. Sayısı : 598)

13. — Orman Genel Müdürlüğü 1965 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komis- yonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkere- leri (Millet Meclisi 1/837; Cumhuriyet Senato- su 1/537) (Gündeme) (Millet Meclisi S. Sayı- sı : 966; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 599)

14. — Devlet Haya Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü 1965 yılı Bütçe kanunu tasa- rısı ve 1965 yılı Bütçe kanunu tasarısında ya- pılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu Ba- şkanlığı tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu raporu (Millet Meclisi 1/838; Cumhuriyet Sena- tosu 1/538) (Gündeme) (Millet Meclisi S. Sa- yısı : 969; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 600)

15. — Petrol Dairesi Başkanlığı 1965 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe-Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkere-leri (Millet Meclisi 1/839; Cumhuriyet Senato- su 1/539) (Gündeme) (Millet Meclisi S. Sayı- sı : 967; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 601)

16. — 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunun- da bâzı değişiklikler yapılmasına ve akar ya- kıtlardan alınan Hazine hissesinin kaldırılma- sına dair kanun tasarısı ve Maliye ve Plân ko- misyonları raporları (1/791) (Gündeme) (S. Sayısı : 954)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 14,00

BAŞKAN — Başkanvekili Ferruh Bozbeyli

KÂTIPLER : Veli Uyar (Yozgat), Sabri Keskin (Kastamonu)

BAŞKAN — Millet Meclisinin 105 nci Birleşimini açıyorum.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Tâyini esami suretiyle yokla- ma yapılacaktır.
(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Çoğunluğumuz vardır, görüş- melere başlıyoruz.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — *Giresun Milletvekili Mustafa Kemal Çi- lesiz'in, Şebın Karahisar'daki kalite ve rezervi yüksek şap madeninin işletilmesi ve Görele ilç- sinin geçiş yolunun şehir içerisinde değil sahil- den geçirilmesi konularında konuşması.*

BAŞKAN — Dört arkadaşımız gündem dışı söz istemiştir. Bunlardan yalnız bir kişiye, Mustafa Kemal Çilesiz'e beş dakika için söz ve- riyorum. Buyurun Sayın Çilesiz.

MUSTAFA KEMAL ÇİLESİZ (Giresun) — Muhterem arkadaşlarım, Giresun vilâyetine bağ- lı fakir bir kazamız vardır. Bu kazanın işlem olarak kullanılan ve çok eski tarihlerde keşfe- dilip işletilmiş ve sonradan terk edilmiş bulu- nan bir madeni vardır. Bu kaza, Şebın Karahi- sar kazası ve arz ettiğim maden ise şap madeni- dir. Muhtelif sanayi dallarında kullanılan bu şap madeninin kalitesiyle rezervinin son derece yüksek olduğu da bilinen bir keyfiyettir.

Bunca tabii zenginliklere sahibolan bu kapalı bölge üzerinde yerleşen halk ise büyük mahru- miyetler içerisinde kıvrınmaktadır.

Hepinizin bildiği gibi adı geçen maden kâ- ğıt, gübre, cam, boya, barut ve deri sanayilerin- de kullanılmaktadır. Şebın Karahisar'ın Gebe- hor, Köylük, Görele ve Malışar mıntakalarında gözle görülen ve halk tarafından bilinen, eski tarihlerden beri işlenilmiş olan bu çok zengin şap madeni son zamanlarda ihmale uğramıştır. Yapılan araştırmalarda Gebehor mıntakasında görünür şekilde 30 milyon ton, Görele ve Malı- şar mıntakasında 200 milyon ton rezerv olduğu tesbit edilmiş olup detaylı etütler neticesinde bu miktarın her üç bölgede 900 milyon tona ba- liğ olacağı kuvvetle tahmin edilmektedir. Mem- leketimizdeki sanayi kollarındaki ihtiyaçları sağladıktan başka mühim bir rezerv kaynağı ve ihraç maddesi olan bu madenin işletilmesi Kel-

kit havzasında nisbeten bir canlılık yaratacaktır.

Öteden beri bu maddenin işletilmesi için teşebbüsler yapılmıştır. Hattâ milletvekili olarak Yüksek Meclise katıldığım tarihten itibaren kurulan Hükümetlerdeki Sanayi, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlıklarından maddenin etütlerinin yapılması ve biran evvel işletmeye geçilmesi için tahrike çalıştım. Birkaç ay evvel daha ciddî etütler yapılarak işletme konusunun bir sonuca bağlanması için teşebbüse geçildiğini büyük bir memnuniyetle öğrenmiş bulunuyorum. Hükümeti bu millî servetin üzerinde titizlikle durması için tekrar etmeyi faydalı bir vazife telâkki ediyorum. Gerekli önem verilerek memleketimizin ekonomisinde büyük rol oynayacak bu madenin işletilmesinin biran evvel tahakkuk ettirilmesini ilgililerden bilhassa istirham ederim.

Muhterem arkadaşlarım,

Giresun - Görele ilçesinin geçit yol meselesi vardır. Bu yolun durumu hakkında bir de sözlü soru önergesi verdim. Fakat önerge çok geç cevaplanacağı ve bir tesiri kalmıyacağı için ilgililerin bu konuşmamla dikkatini çekmek istiyorum.

Görele geçiş yolu kasabasının içinde yapılmaktadır. Halbuki kasaba sahilde olup yolun diğer ilçeler gibi sahilden geçirilmesine arazi de her bakımdan elverişlidir. Kasaba içinde yapılacak istimplâkler dolayısıyla yapılacak masraftan daha az masrafla sahilden geçirilmesini mümkün kılacak. İktisadi bakımdan olduğu kadar turistik bakımdan da, sahilden geçirilmesi herkesce uygun görülmektedir. Trafik kesafeti yüzünden vukua gelecek kazalar da nazara alındığı takdirde yolun şehir içinden geçirilmesi mahzurludur. Bu sebeple yolun sahilden geçirilmesi için gerekli teşebbüsün vakit kaybedilmeden yapılmasını Sayın Bayındırlık Bakanından rica eder, arkadaşlarımı hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

2. — Sayın üyelerden bâzılarına izin verilmesine dair başkanlık teakkeresi,

BAŞKAN — Başkanlık Divanının Yüksek Heyetinize sunuşları arasında bâzı üyelere izin verilmesiyle ilgili Başkanlık Divanı kararı vardır. Okutuyorum.

Genel Kurula

Aşağıdaki adları yazılı sayın milletvekilleri-

nin hizalarında gösterilen müddetlerle izinleri Başkanlık Divanının 13 . 5 . 1965 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

Keyfiyet yüce tasviplerine arz olunur.

Millet Meclisi Başkanı

Fuad Sirmen

Kastamonu Milletvekili Avni Doğan, 10 gün, Hastalığına binaen, 7 . 5 . 1965 tarihinden itibaren.

Ankara Milletvekili Bülent Ecevit, 1 ay, mâzeretine binaen, 25 . 5 . 1965 tarihinden itibaren.

Kütahya Milletvekili Sezai Sarpaşar, 15 gün, mâzeretine binaen, 13 . 5 . 1965 tarihinden itibaren.

Çanakkale Milletvekili Burhan Arat, 12 gün, mâzeretine binaen, 27 . 4 . 1965 tarihinden itibaren.

Siirt Milletvekili Âdil Yaşa, 10 gün, mâzeretine binaen, 4 . 5 . 1965 tarihinden itibaren.

Erzincan Milletvekili Naci Yıldırım, 10 gün, mâzeretine binaen, 12 . 5 . 1965 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Tekrar okutup birer birer oyunuzla sunacağım.

Kastamonu Milletvekili Avni Doğan, 10 gün, Hastalığına binaen, 7 . 5 . 1965 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Ankara Milletvekili Bülent Ecevit, 1 ay, mâzeretine binaen, 25 . 5 . 1965 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kütahya Milletvekili Sezai Sarpaşar, 15 gün, mâzeretine binaen, 13 . 5 . 1965 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Çanakkale Milletvekili Burhan Arat, 12 gün, mâzeretine binaen, 27 . 4 . 1965 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Siirt Milletvekili Âdil Yaşa, 10 gün, mâzeretine binaen, 4 . 5 . 1965 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Erzincan Milletvekili Naci Yıldırım, 10 gün,
mâzaretine binaen, 12 . 5 . 1965 tarihinden iti-
baren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

AHMET BİLGİN (Kırşehir) — Mâruzatım
vardır, izinler dolayısıyla iki kelime konuşmak
istiyorum.

BAŞKAN — Gündeme geçiyoruz.

5. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Siyasi Partiler kanunu tasarısı ile Ada-
na Milletvekili Kasım Gülek ve Kemal Sarı-
rahimoğlu'nun, Siyasi Partiler kanun teklifleri
ve Geçici Komisyon raporu (1/560, 2/378,
2/591) (S. Sayısı : 527)*

BAŞKAN — Gündemimizde Siyasi Partiler
kanunu tasarısının müzakeresi vardır. Siyasi
Partiler Kanununun 7 nci bölümü üzerinde mü-
zakereler tamamlanmış ve maddelerin oylanma-
sına sıra gelmiştir. Şimdi sıra ile maddelerle
ilgili takrirleri okutup oylarınıza sunacağım.

AHMET ÜSTÜN (Ankara) — Usulü müza-
kere hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Hangi usulü müzakere hakkın-
da efendim?

AHMET ÜSTÜN (Ankara) — Siyasi Parti-
ler kanunu üzerinde cereyan eden müzakereler
hakkında.

BAŞKAN — Daha müzakereye geçmedik ki,
Sayın Üstün. Müzakereye geçtikten sonra bu
husus vârit veya gayrivâridolabilir. Lûtfen otu-
runuz efendim.

AHMET ÜSTÜN (Ankara) — Riyasetin
daha önce almış olduğu karar gereğince bölüm
bölüm müzakereler yapılmakta, her bölümde
mütaaddit maddeler bulunmaktadır. Maddeler
le ilgili değiştirge önermeleri sırasında değiştir-
ge önergesi veren milletvekillerine önermesini
izah sadedinde söz verilmektedir. Bunun deva-
mını istirham ediyorum.

BAŞKAN — Verilecektir Sayın Üstün.

Şimdi 37 nci maddeyle ilgili önermeleri sıra-
siyle okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Siyasi Partiler Kanununun 37. nci maddesi
Anayasanın 55 nci maddesi hükmüne aykırıdır,
tasarıdan çıkarılmasını arz ederim.

Kırşehir
Ahmet Bilgin

Millet Meclisi Başkanlığına

Siyasi Partiler Kanununun 37 nci maddesin-
deki Hükümet teklifinin (önseçim) aynen kabu-
lünü arz ve teklif ederiz.

Aydın
Reşat Özarda
İçel
İhsan Önal
İstanbul
Tahsin Demiray
Burdur
Mehmet Özbey

Çankırı
Kâzım Arar

Başkanlığa

Siyasi Partiler Kanununun 37 nci maddesi-
nin Hükümet teklifinde olduğu gibi kabulünü
rica ederim.

Ankara
Ferhat Nuri Yıldırım

Başkanlığa

Siyasi Partiler Kanununun 37 nci maddesi-
nin Hükümet teklifinde olduğu gibi kabulünü
talebederim.

Sinop
Mustafa Kaptan

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Tasarının 7 nci bölümünün müzakeresinde
önseçimi mümkün kılan 37 nci, 39 ncu, 40 nci,
41 nci, 42 nci ve 62 nci maddeye kadarki hüküm-
lerinin esas alınıp kabüllerini arz ve teklif ede-
rim.

Adana
Kemal Sarıbrahimoğlu

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Partiler kanunu tasarısının 37 nci maddesine
aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ede-
rim.

İstanbul
Reşit Ülker

«Yönetim kurulunun seçimi ve tâyini sure-

tiyle partide görev almış olanlar önseçime katılamazlar»

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Partiler Kanununun 37 nci maddesinde bütün partili üyelerin katılacakları demokratik bir önseçimle yapılması öngörülmüş ve gerekçenin 7 nci sayfasında da bu yeni ve güzel sistemin faydaları uzun uzadıya anlatılmıştır. Gerekçede «yoklamalara bütün partili üyelerin istirakini mümkün kılan bir sistemin, eski parti organları veya yoklama kurulları sistemine üstünlüğü münakaşa edilmeyecek bir gerçektir» denilmektedir.

Hile yapılabileceği, adam kaydedebileceği iddialarına karşı da aynı hususların dar kadrolu yoklamalarda da yapılabileceği söylenebilir. Kaldı ki yargıç nezaretinde yapılacak kanunsuzluklar kolaylıkla izale edilebilecektir.

Bu sebeplerle «Bütün partililerin katıldığı önseçimi ihtiva eden tasarıdaki 37 nci maddenin kabul edilmesini arz ve teklif ederim.

Istanbul
Reşit Ülker

Sayın Başkanlığa

Siyasi Partiler Kanununun 37 nci maddesinin Geçici Komisyonunda kabul ettiği şekilde Hükümet teklifinin aşağıdaki şekilde kabulünü arz ve teklif ederiz.

Burdur	Edirne
Mehmet Özbey	Nazmi Özogul
Çankırı	Erzurum
Kâzım Arar	Gıyasettin Karaca
Konya	Istanbul
Ihsan Kabadayı	Reşit Ülker
Niğde	
Asım Eren	

Madde 37. — Siyasi partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği için yapılacak seçimlerde gösterecekleri adaylar, her seçim çevresinde parti seçmen kütüğüne kayıtlı bütün parti üyelerinin katılabilecekleri bir önseçimle tesbit edilir.

Millet Meclisi Başkanlığına

37 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ederim.

Edirne
Fahir Giritlioğlu

Siyasi partiler Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri için yapılacak seçimlerde gösterecekleri adayları, partiye kayıtlı tekmil üyelerinin katılmalarıyla, seçim kurullarının denetiminde yapılacak bir önseçim sonunda seçerler.

Gerekçe

Önseçimin bütün partililerin iştirakleriyle sağlanmasında demokratik amaçlara daha çok yaklaşmış olacaktır. Aksi takdirde parti tüzük ve yönetmeliklerine görevlendirilecek kimseler karşılıklı olarak her zaman anlaşma imkânlarını elde edebileceklerdir. Ve önseçimin kabulünden hiçbir fayda sağlanmamış olacaktır.

Millet Meclisi Başkanlığına

37 nci maddenin aşağıda yazılı olduğu üzere tādilini arz ve teklif ederiz.

Aydın	Içel
Reşat Özarda	Ihsan Önal
Içel	Antalya
Mazhar Arıkan	Ihsan Ataöv
Gaziantep	Konya
Kudret Mavitan	Selçuk Aytan
Sinop	
Mustafa Kaptan	

Madde 37. — Siyasi partilerin, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri için yapılacak seçimlerde gösterecekleri adaylar, her seçim çevresinde parti seçmen kütüğüne kayıtlı bütün parti üyelerinin katılabilecekleri bir önseçimle tesbit edilir. Önseçim seçim kurullarının denetiminde yapılır.

Gerekçe : 37 nci maddenin komisyonca düzenlenen yeni şekli, sadece partilerin tüzük ve yönetmeliklerinde kabul edilen kimseleri önseçime iştirak ettirmiştir. Bu haliyle ortada iltifata şayan ve demokratik prensipleri mesnet tutmuş, geniş ölçüde partilileri yani kayıtlı üyeleri seçime iştirak ettirmemektedir.

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Partilerin kanun tasarısının, tasarıda bulunan 37 nci maddesindeki şeklinin yani bütün partililerin katılacakları bir önseçim şeklinin oya arzını, arz ve teklif ederim.

Konya
Ihsan Kabadayı

Yüksek Başkanlığa

Delege seçimlerinin de aynı esaslar içinde tanzim edilmesini arz ve teklif ederim.

Edirne

İlhami Ertem

Yüksek Başkanlığa

Komisyona getirdiği 37 nci maddenin «Denetiminde» kelimesinden evvel «huzurunda ve» kelimelerinin ilâvesini arz ve teklif ederim.

Maraş

Hasan Fehmi Evliya

Yüksek Başkanlığa

1. — 37 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz :

Yoklamalar.

MADDE 30. — Siyasi partilerin seçimlerde gösterecekleri adaylar, parti tüzüğüne göre merkez karar organının yapacağı bir yönetmelikle belli edilecek parti üyelerinin katılacakları bir önseçimle tesbit edilir.

Önseçim adli denetim altında yapılır.

2. — 28 ilâ 61 nci maddelerin yukarıdaki esasa uygun şekilde yeniden düzenlenmesi için, verilmiş önergelerle birlikte, Geçici Komisyona geriverilmesini arz ve teklif ederiz.

A. P. Grubu Başkanı C. H. P. Grubu Başkanvekili

İzmir

Maraş

Ali Naili Erdem

Dr. Kemalî Beyazıt

C. K. M. P. Grubu adına M. P. Grubu Başkanvekili

Konya

Yozgat

İrfan Baran

Yozgat

İsmail Hakkı Akdoğan

Y. T. P. Grubu Başkanvekili

Hatay

Şekip İnal

Yüksek Başkanlığa

Komisyona geriye gelen «Yedinci Bölüm» ibaresi başlığı ile birlikte aynen ve yeniden teklif edilmektedir; arz olunur.

Geçici Komisyon Sözcüsü

İstanbul

Coşkun Kırca

Yüksek Başkanlığa

Komisyona geriverilen 37 nci madde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir; arz olunur.

İl yoklamaları.

MADDE 30. — Siyasi Partiler, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri için yapılacak seçimlerde gösterecekleri adayları, parti tüzük ve yönetmeliklerine göre tesbit edecekleri üyelerinin katılmasıyla seçim kurullarının denetiminde yapılacak bir önseçim sonucunda seçerler.»

Geçici Komisyon Sözcüsü

İstanbul

Coşkun Kırca

Sayın Başkanlığa

Komisyona yeniden tanzim ettiği 37 nci maddenin sonuna;

«Parti tüzüğü ve yönetmelikleri; İlçe kongresine iştirake yetkili üyelere daha küçük ve daha dar bir kadro ile yoklama kurulu teşkil edemez»

Fıkrasının eklenmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul

Nurettin Bulak

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki hususun bir madde olarak veya tayyedilen maddelerden birinin yerine ikamesini araz ve teklif ederim.

15 . 5 . 1965

Kocaali

Hâldan Kısayol

«Seçim Kanunundaki memur, vali ve belediye reislerinin Millet Meclisi Seçimlerine girebilme kayıtlarına paralel olarak, Millet Meclisi seçimlerine iştirake edecek partilerin il ve ilçe başkanları ile il ve ilçe idare kurulu âzaları önseçim tarihinden üç ay evvel veya Meclisin seçimi yenileme kararını takiben bir hafta zarfında vazifelerinden istifa edip istifanamelerini genel merkeze ulaştırmadıkça önseçime ve seçimlere iştirake edemezler.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Benim önergem 44 ncü maddeye dairdir. 37 nci madde yanlış olmuştur.

BAŞKAN — Sayın Ertem'e ait önerge bu madde ile ilgili değildir.

MUSATFA KAPTAN (Şinop) — Bir takrim var, okunmadı.

BAŞKAN — Sayın Kapan, iki takririniz vardı, okundu. Müstereken imza edilmiştir.

Şimdi efendim verilmiş olan önergeler içinde en aykırı olanı bu maddenin...

TALÂT OĞUZ (Mardin) — Başkanım benim 2 takririm var idi, okunmadı, dikkatle takibettim.

RUHİ SOYER (Niğde) — Benim de takririm vardı.

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Soyer siz de takririniz var diyorsunuz değil mi? Okundu Sayın Oğuz. Sizin takririnizi takiben Mustafa Kaplan'la müştereken imzaladığınız takrir okundu.

Ruhi Soyer'e ait bir takrir yok. Bize intikal etmemiştir.

Sayın Ülker ne diyorsunuz

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Bendenizin de bir takririm var, kısaca izahat vermekt istiyorum.

BAŞKAN — Sırası geldiğinde, efendim. Şimdi bu verilmiş olan önergeler içinde mevzuata en yakın olanı maddenin metinden tayyini isteyen önerge'dir. Sayın Ahmet Bilgin'e aidolan bu önergeyi evvelâ ovunuza sunuyorum.

AHMET BİLGİN (Kırşehir) — Önergemi izah edebilmek için söz rica ediyorum.

BAŞKAN — Siz bu madde hakkında söz almadınız mı? O zaman önergenizi izah etmediniz mi?

AHMET BİLGİN (Kırşehir) — Söz aldım ama...

BAŞKAN — Kâfi efendim. Aksi halde Meclisin aldığı kararı ihlâl edip madde madde müzakereye geçmek gibi yeni bir yola gireriz. Buna imkân vermiyeceğiz efendim.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, Sayın Ahmet Bilgin'e aidolan ve maddenin metinden tayyini isteyen önergeyi ovunuza sunacağım. Komisyon katılıyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi ovunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

İkinci önerge Sayın Ferhat Nuri Yıldırım'a aittir. Okutuyorum.

(Ankara Milletvekili Ferhat Nuri Yıldırım'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon bu önergeye katılıyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Bu seçimlerde uygulan-

ması imkânsızdır. O itibarla ve başka sebeplerle katılmıyoruz. («Anlıyamadık» sesleri.)

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılmıyor. Önergeyi oylarımıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Sayın Mustafa Kaptan'ın önergesini okutuyorum.

(Sinop Milletvekili Mustafa Kaplan'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Deminkin aynı mahiyettedir. Oylanmıştır, Heyeti Umumiyenin reyi istihsal edilmiştir.

Sayın Kemal Sarıbrahimoğlu'nun önergesini okutuyorum.

(Adana Milletvekili Kemal Sarıbrahimoğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon, katılmıyor. Oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Sayın Ülker sizin 2 önergeniz var. Mahiyetleri birbirinden ayrıdır değil mi?

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Evet.

(İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Bu önergenizle ilgili mi talebiniz?

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Hayır efendim.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN

KIRCA (İstanbul) — Sayın Ülker'in önergesi, Sayın Ferhat Nuri Yıldırım'ın önergesiyle aynı mahiyettedir.

BAŞKAN — Hayır fark var. Biz bu önergeyi yeniden oya sunacağız. Komisyon katılıyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Hayır.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi ovunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Sayın Mustafa Kaptan ve arkadaşlarına aidolan ikinci önergeyi okutuyorum.

(Sinop Milletvekili Mustafa Kaptan ve arkadaşlarına aidolan önerge tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Aynı mahiyettedir. Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Bu önerge de daha evvel oylanmış olan önerge ile aynı mahiyettedir. Tekrar oyunuzla sunuyorum.

Sayın Hâldan Kısayol arkadaşımızın talebi üzerine önergesi geriverilmiştir.

Sayın Hasan Fehmi Evliya arkadaşımızın önergesini okutuyorum.

(Maraş Milletvekili Fehmi Evliya'nın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Sayın Başkan, mütaakip maddelerde zaten huzurunda olduğu yazılıdır. Bu itibarla haşıvdir, katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Sayın Giritlioğlu'na ait önergeyi okutuyorum.

(Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Aynı mahiyettedir.

BAŞKAN — Efendim, sarahaten aynı mahiyettedir, oya sunulmıyacaktır.

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Edirne) — Reis Bey, önergeyi izah edeyim. Önerge sahibi önergesini savunma imkânlarına sahibolmalıdır.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, hiç kimsenin önergesini savunma imkânı elinden alınmaz, buna imkân yoktur. Yalnız, Heyeti Umumiye aynı mahiyetteki önergeleri daha evvel reddetmiş bulunuyor. Yeniden Heyeti Umumiye daha evvel aldığı kararın aksine rey istihsali imkânı verilemez. Bu itibarla başka bir önerge hakkında muamele yapıyoruz.

Sayın Kabadayı'nın önergesini tekrar okutuyorum.

(Konya Milletvekili İhsan Kabadayı'nın önergesi yeniden okundu.)

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Bu da aynı mahiyette-dir.

İHSAN KABADAYI (Konya) — İki dakika müsaade edin, bir mâruzatım var. Uzun değil efendim.

BAŞKAN — Bütün üyeler tâbirini kullanmak suretiyle siz de aynı mahiyette bir teklifte bulunuyorsunuz. Bunun hakkında Heyeti Umu-

miye fikrini açıkladı efendim. Lütfen ısrar etmeyiniz.

Sayın Reşit Ülker'e ait önerge.

(İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in «Partiler kanun tasarısının 37 nci maddesine aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ederim.» diye başlayan önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Buyurun Sayın Ülker.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar, bu muhtemel bir durumu önlemek bakımından yapılmış bir tekliftir. Olabilir ki, yönetim kurulları bâzı vazifeler, bâzı organlar teşkil edebilirler. Belki organ kelimesi yerinde değil, heyetler teşkil edebilirler. Böyle heyetlerin yoklamaya sokulması bu kanunun kabul ettiği demokratik prensibe aykırıdır. Çünkü bu kanunun kabul ettiği demokratik prensip de, hep seçim yoluyla gelen kimselerin bu işte vazifeli olmasıdır. Bu bakımdan her ihtimali önleyebilecek bir fıkracıktır. Yardımlarımızı esirgememenizi rica ederim.

BAŞKAN — Komisyon.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Efendim, yönetim kurulları tarafından kendilerine vazife verilmiş olan kimseler veya yönetim kurulları tarafından seçilmek suretiyle veya başka suretle vazifeye gelmiş olan kimselerdir. Parti tüzüğü veya yönetmeliğinin gösterdiği şekilde bir yoklama kurulunun üyesi olarak ayrıca seçilmişler ise yoklama kurulu üyeliği hakkını bu ikinci seçimden alırlar. Binaenaleyh bâzı suiistimalleri önlemek için yönetim kurulu üyelerinin şu veya bu şekilde aday olması meselesi ayrı, fakat bir seçimle aldıkları veya alabilecekleri hakkı tamamen tayyetmek meselesi ayrı bir meseledir. Bu itibarla bunu biraz aşırı telâkki ediyoruz ve iştirak etmiyoruz efendim.

BAŞKAN — Komisyon iştirak etmiyor. Oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler...

Vuzuh hâsıl olmamıştır, yeniden oylarınıza sunacağım. Muhterem arkadaşlar, sayımı kolaylaştırmak için lütfen ellerinizi kaldırınız. («Tekrar okunsun» sesleri)

Önergeyi tekrar okutuyorum.

(İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon bu önergeye katılmıyor. Oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

BAŞKAN — Sayın Nurettin Bulak arkadaşımıza ait önergeyi okutuyorum.

(İstanbul Milletvekili Nurettin Bulak'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon bu önergeye katılıyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Küçük kuruluş halindeki partiler hakkında kabili tatbik olamaz. Bu itibarla katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Muhterem arkadaşlarım, biraz evvel tamamını okuttuğum önergelerden sonra Sayın Ahmet Bilgin ve Sayın Mehmet Özbey arkadaşımıza ait iki önerge gelmiştir. Bu önergeler hakkında muamele yapılmıyacaktır. Heyeti Umumiyeniz bütün önergeleri dinledikten sonra içlerinden hangisini münasip görüyorlarsa onlara oy vermele ri imkânını sağlamak için hepsi birden okunmuştur. Bunun dışında gelmiş olan önergeler hakkında bir muamele yapmıyacağım.

Komisyonun verdiği bir önerge vardır, okutuyorum.

AHMET BİLGİN (Kırşehir) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Ahmet Bilgin, hiçbir usulsüzlük varit değildir. Bütün önergeleri okuttuktan ve önergeler hakkında muamele yapmaya başladıktan sonra gelen önergeler hakkında muamele yapılamaz. Mümkün değil.

AHMET BİLGİN (Kırşehir) — Hangi maddeye göre?...

BAŞKAN — Mümkün değildir efendim.

(Geçici Komisyon Sözcüsü Coşkun Kırc'a'nın 37 nci maddenin Komisyona verilmesi hakkındaki önergesi tekrar okundu.)

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Eski önergesidir bu efendim.

BAŞKAN — Sayın Komisyon, sizin önergeniz madde 37 şeklinde başlayan önerge midir? Bu önerge geri mi verildi?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Daha evvel verilen önerge dir. Kabul edildi, Komisyona verildi.

• BAŞKAN — Önerge geriverilmiştir; yalnız daha evvel Necmettin Akan, benim de bir önergem var, diyor.

NECMETTİN AKAN (Kars) — Dün verilen bir önerge idi. Sayın Şadi Binay'ın önergesini tekalbül ediyorum.

BAŞKAN — Bize verilen önergeler arasında, böyle bir önerge yoktur.

(Geçici Komisyon Sözcüsü Coşkun Kırc'a'nın 37 nci madde ile ilgili «il yoklamaları» başlıklı önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Bu önergeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Bu önerge 37 nci madde oluyor değil mi efendim?...

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Evet.

BAŞKAN — Bu önergeyi 37 nci madde olarak oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon 7 nci bölüme bir başlık teklif etmektedir. Bununla ilgili önergesini tekrar okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyona geri verilen «Yedinci bölüm» ibaresi başlığı ile birlikte aynen ve yeniden teklif etmektedir; arz olunur.

Geçici Komisyon Sözcüsü

İstanbul

Coşkun Kırc'a

BAŞKAN — Bu önergeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi 38 nci maddeye geçiyoruz. Maddeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyona geri verilen 38 nci madde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir; arz olunur :

«Merkez yoklaması

MADDE 38. — Siyasi partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri seçimleri için kanun gereğince gösterecekleri adayların yüzde beşi, parti tüzüğüne göre, merkez karar organı veya merkez yönetim organı veyahut merkez yoklama kurulunca tesbit edilir.

Parti tüzüğü merkez yoklama kurulunu öngörmüşse, bu kurul, partinin teşkilâtı olan her ilden parti tüzüğü gereğince seçilecek birer de-

lege ile merkez karar ve yönetim organları ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Yönetim Kurulu üyelerinden kuruludur.

Bu adayların hangi seçim çevrelerine ait aday listelerinde yer alacakları, parti tüzüğünde veya genel kongrece alınacak kararda belirtilen esaslara göre tesbit edilir. Bu adayları gösteren organ veya kurul, bunların söz konusu listelerde kaçınıcı sırada bulunacaklarını serbestçe tesbit eder.

Bir seçim çevresinde partinin göstermesi gereken aday sayısından az istekli bulunması halinde, adaylar, 1 nci fıkrada yazılı organ veya kurulca tesbit edilir.

Her hangi bir sebeple önseçimlerde tamamlanamayan adaya sayısı kadar aday veya önseçim suretiyle kanunda gösterilen süre içerisinde Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesine imkân olmayan sayıda aday, 1 nci fıkrada yazılı organ veya kurulca gösterilir.

Parti tüzüğü bir merkez yönetim organını öngörmüşse, bu kurul, yetkilerinin kullanılmasını merkez karar veya yönetim organına devredebilir.»

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Bu madde hakkında verilmiş takrirler vardır. Sırasıyle okutuyorum.

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

38 nci maddenin birinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul
Reşit Ülker

Fıkra 1. — Siyasi partiler Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri seçimleri için kanun gereğince gösterecekleri adayların yüzde beşi merkez yoklama kurullarınca tesbit edilir.

Başkanlığa

Siyasi partiler Kanununun 38 nci maddesinin birinci fıkrasındaki merkez yoklama kuruluna tanınan kontenjanın azami yüzde 5 olarak tanınmasını arz ve teklif ederiz.

Sinop Elâzığ
Mustafa Kaptan Naci Giray

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Siyasi partiler kanun tasarısının 38 nci maddesinin 1 nci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Siyasi partiler T. B. M. Meclisi üyelikleri seçimleri için kanun gereğince gösterecekleri adayların yüzde 5 i parti tüzüğüne göre (merkez karar) veya merkez yönetim organı veyahut merkez yoklama kurulunca tesbit edilir. Bu oranın her ne suretle olursa olsun artırılması asla bahis mevzuu olamaz.

Konya
İhsan Kabadayı

T. B. M. M. Başkanlığına

Siyasi partiler Kanununun 38 nci maddesinin 1 nci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Siyasi partilerin milletvekilliği genel seçimleri için kanun gereğince gösterecekleri adayların en çok yüzde beşi, partilerin yetkili organlarının kararına bağlanmış olmak şartıyla, merkez yoklama kurullarınca tesbit edilebilir.

Konya Konya
Rüştü Özal Fakih Özlen

Millet Meclisi Başkanlığına

38 nci maddenin birinci fıkrası iki hüküm ifade etmektedir. Maddenin ilk kısmı % 5 kontenjan esasını kabul etmiştir. Fakat birinci fıkranın mütaakıp hükmünde müphemiyet vardır ve cümleler tutmamaktadır.

Bu itibarla 38 nci maddenin birinci fıkrasının kastedilmek istenilen mânayı aydınlatır şekilde yeniden kaleme alınmasını arz ederiz.

Nevşehir Edirne
Ali Baran Numanoğlu Fahir Giritlioğlu

Millet Meclisi Başkanlığına

Siyasi partiler kanun tasarısının yedinci bölüm 38 nci maddesinin birinci fıkrasının ekli şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Niğde İçel
Ruhi Soyer M. Ali Aslan
Tekirdağ Ankara
Turhan Kut İ. Sıtkı Hatipoğlu
Urfâ Kocaali
B. Sami Karahanlı Nihat Erim
Tunceli Elâzığ
Fethi Ülkü Hürrem Müftügil

Değişmesi teklif edilen şekil :

MADDE 38. — Siyasi partilerin milletvekilliği genel seçimleri için kanun gereğince gösterecekleri adayların en çok yüzde beşi, kendi genel kongrelerince kabul edildiği takdirde, mer-

kez yoklama kurullarınca tesbit edilebilir. Ancak, merkez yoklama kurullarınca gösterilecek bu adaylıklar sekiz ve daha az milletvekili çıkarılan illerde uygulanamaz.

Gerekeçe

1. Seçimler, millî bakiye usulüne göre yapılacağından 8 ve sekizden az milletvekili çıkarılan illerde esasen seçime girecek altı partiden her birinin çıkarabileceği milletvekili adedi iki ilâ üç milletvekili adedini aşamaz.

2. Böyle olunca listenin başına konulacak bir genel merkez adayı teşkilâtın seçimi kazanmak için çalışma heves ve gücünü tabiatıyla darbeler.

3. Kaldı ki, 8 milletvekili ve daha az çıkarılan illerde altı partinin birer adayı merkezden listenin başına koyması bu partiler üzerinde toplanacak oyların ancak bu merkez adaylarının seçilmesine yarıyacak ve memlekette merkez adaylarından ibaret veya hiç olmazsa büyük bir kısmı merkez adaylarından müteşekkil bir millet meclisi meydana getirmek gibi antidemokratik bir durum yaratacaktır.

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Siyasi partiler kanun tasarısının 38 nci maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesinin oya sunulmasını arz ve teklif ederiz.

Madde 38. — Siyasi partilerin T. B. M. Meclisi üyeliği seçimleri için kanun gereğince gösterecekleri adayların; (Parti tüzüğüne kabul edilmiş ise) parti genel merkezlerine verilen kontenjan miktarı bir seçim bölgesindeki senatör ve milletvekili aday sayısının yüzde beşini geçemez.

Parti genel merkezlerine tanınan kontenjan hakkını partiler tüzüklerine göre kullanırlar.

Erzurum	Ankara
Turhan Bilgin	Ahmet Üstün
Ankara	Erzurum
İ. Sıtkı Hatipoğlu	Giyasettin Karaca
Sivas	Kastamonu
İbrahim Göker	Sabri Keskin
Edirne	İstanbul
İlhami Erten	Reşit Ülker
İstanbul	Edirne
Sabri Vardarlı	Fahir Giritlioğlu
Diyarbakır	Adana
Hilmi Güldoğan	Mehmet Geçioğlu

Kastamonu
Osman Zeki Oktay

Tokat

Mehmet Kazova

Bilecik

Orhan Tuğrul

Giresun

Nizamettin Erkmen

Artvin

Sabit Osman Avcı

Balıkesir

Mithat Çavdaroğlu

Adıyaman

Ali Turanlı

Antalya

İhsan Ataöv

Bilecek

Şadi Binay

Mardin

E. Kemal Aybar

Giresun

Ali Köymen

AHMET ÜSTÜN (Ankara) — Efendim benim imzama geri alıyorum.

BAŞKAN — 38 nci maddenin 1 nci fıkrası ile ilgili olarak verilmiş olan önergeler bunlardır. Şimdi 2 nci fıkra ile ilgili olarak verilmiş önergeleri okutuyorum.

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

38 nci maddenin ikinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul

Reşit Ülker

2 nci fıkra: Yoklama kurulu partinin teşkilâtı olan her ilden parti tüzüğü gereğince seçilecek birer delege ile merkez karar, yönetim ve disiplin organları ve T. B. M. M. Grubu Yönetim Kurulu ve disiplin kurulu üyelerinden kurulur.

Millet Meclisi Başkanlığına

38 nci maddenin 2 nci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Nevşehir

Edirne

Ali Baran Numanoğlu

Fahir Giritlioğlu

Madde 38, Fıkra 2. —

Parti tüzüğü merkez yoklama kurulunu öngörmüşse bu kurul, partinin teşkilâtı olan her ilden parti tüzüğü gereğince seçilecek birer delege ile, merkez karar ve yönetim organları ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Grup Yönetim Kurulu üyeleriyle Grup Haysiyet Divanı ve Yüksek Haysiyet Divanı üyelerinden kuruludur.

BAŞKAN — 38 nci maddeye önergelerinde gösterilen fıkraların eklenmesini isteyen önergeler vardır, onları okutuyorum.

M. M. Sayın Başkanlığına

38 nei maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim.

Diyarbakır
Hilmi Güldoğan

Fıkra :

Bu tesbitte, iller teşkilâtının mütalâaları alınacaktır.

Millet Meclisi Başkanlığına

38 nei maddenin sonuna aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ederim.

Edirne
Fahir Giritlioğlu

Son fıkra :

İl ve ilçe yönetim kurulları, başkan ve üyeleri T. B. M. M. seçimlerinde adaylıklarını koyabilmek için :

Genel ve ara seçimlerin başlangıcından dört ay evvel, seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde, yenileme kararının ilânından başlayarak yedi gün içinde istifa etmedikçe, görevli buldukları seçim çevresinde adaylıklarını koyamazlar.

Millet Meclisi Başkanlığına

Partiler kanunu tasarısının 38 nei maddesine aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim.

Niğde
Ruhi Soyer

Ek fıkra :

«Her hangi bir sebeple önseçim iptal edildiği takdirde yoklama tekrar edilir. Bu hak hiçbir veçhile genel merkezlere veya başka parti organlarına bırakılmaz.»

Sayın Başkanlığa

38 nei maddenin sonuna, «Hiçbir ile ikiden fazla merkez adayı gösterilemez.» fıkrasının eklenmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul
Nurettin Bulak

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

38 nei maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul
Reşit Ülker

Birleşim çevresinde partinin göstermesi gereken aday sayısından az istekli bulunması ha-

linde adaylar merkez yoklama kurulunca salt çoklukla tesbit edilir.

Her hangi bir sebeple önseçimde tamamlanmayan aday sayısı kadar aday veya önseçim suretiyle kanunla gösterilen süre içerisinde yüksek seçim kuruluna bildirilmesine imkân olmayan sayıda aday merkez yoklama kurulunca gösterilir. Merkez yoklama kuruluna isteklilerin başvurusu yönetmelikte gösterilir. Yoklama kazananıyanlar % 5 'den faydalanamazlar.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, okutduğumuz önergelerden bir kısmı birinci fıkranın tadilini, bir kısmı ikinci fıkranın tadilini, bir kısmı da maddeye yeni bâzı fıkralar eklenmesini teklif etmektedir. Bu arada sayın...

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Sayın Başkanım, bahsettiğim taktir bu son fıkraya eklenmesi taktir idi. Çıkmadı.

BAŞKAN — Şimdi okuttum.

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — O değil efendim. İl ve ilçe başkanlarının istifası ile alakalı taktirdi.

BAŞKAN — Şimdi muhterem arkadaşlarım, bu maddeler daha evvel mütaaddit defalar müzakere edildi. Komisyon aldı, verdi. Başkanlığa, Riyaset Divanına bize verilen önergeler bundan ibarettir. Başka önerge bilmiyorum. Sayın Naci Güraya ait önergeyi de okuduk Sayın Akan.

TALÂT OĞUZ (Mardin) — Bendeniz, Mustafa Kaptan ve Naci Güray tarafından verilmiş önerge okunmadı. Kayıp mı oldu?

BAŞKAN — Arkadaşlar, verilmiş taktirlerin hepsi burada ve hepsini sırayla okutuyorum. (Gürültüler) Arkadaşlar, hepimiz birden konuşmayınız, anlaşılıyor. Buyurun Sayın Akan.

NECMETTİN AKAN (Kars) — Şimdi taktir göndermiştim, 38 yerine yanlışlıkla 37 yazmışım. Bunu düzeltmek için gönderdim.

BAŞKAN — Şimdi yollanmış önerge yok Sayın Akan.

NECMETTİN AKAN (Kars) — Şimdi gönderdim efendim.

TALÂT OĞUZ (Mardin) — Aransım efendim.

BAŞKAN — Necmettin Akan... 37 nei madde ile ilgili...

NECMETTİN AKAN (Kars) — Evet...

BAŞKAN — O halde Riyasete intikal edip de unutulmuş bir mesele yoktur. Sadece 37 di-

ye yanlışlıkla yazıldığı için, halledilmiş bir maddeye aittir diye bırakılmış. Kendi ifadesiyle bu 37, 38 olarak tashih ediliyor ve 38 nei maddeye bir ilâve isteniyor.

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Efendim, takririm çıkmadı Sayın Başkan. 38 nei madde ile ilgilidir.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Muhterem Başkan, bir hususu arz edebilir miyim?

İl ve ilçe başkanlarının adaylığı hakkında verilen takrirlerin, öyle zannediyorum ki, merkez yoklamasıyla ilgili 38 nei madde ile ilgisi yoktur. Bu yolda takrir veren arkadaşlarımızın maksadı il ve ilçe başkanlarının ister önseçimde ister merkez yoklamalarında aday olmaları için muayyen bir müddet evvel istifa etmeleridir. Bu itibarla bu takrirler ayrı bir madde halinde mütalâa edilmek iktiza eder zannediyorum. Yüce Meclis 38 nei maddenin sonuna bu yolda bir fıkra eklerse o zaman il ve ilçe başkanları sadece merkez yoklamasına girebilmek için üç ay önce istifa etmek zorunda kalırlar. Önseçimlere girmek için böyle bir mükellefiyet altında bulunmazlar. Arkadaşımızın arzusu da budur zannediyorum.

BAŞKAN — Bir dakika. Efendim evvelâ yerinize oturunuz Sayın Oğuz ve dinleyiniz, sizinle ilgili bir hususu açıklıyorum.

TALÂT OĞUZ (Mardin) — Efendim bizim takririmiz çıkmadı.

BAŞKAN — Sizin takririniz elimde. Fakat takririnizde belli bir maddeden bahsetmemişsiniz. Onun için 40 nei madde ile ilgilidir diye o maddedeki takrirler arasına konmuştur. Durum bundan ibarettir. Şimdi siz bunu 38 nei maddeye ilâvesini istiyoruz diye bir tavzih yaparsanız o zaman biz de böyle yaparız.

TALÂT OĞUZ (Mardin) — İzah bahında söz istiyorum, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Lütfen oturun, tamam.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Bunlar 40 nei maddeyle ilgili, doğru efendim.

BAŞKAN — Efendim, onlar 38 nei maddeye teklif etmek isterler. 40 nei madde ile ilgili ise siz de kabul etmezsiniz, Heyeti Umumiyyeye sunarız.

Evvelâ bu takrirleri okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

37 nei maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini rica ederim.

İl ve ilçe başkan ve üyeleri T. B. M. M. seçimlerine katıldıkları takdirde 4 ay evvel bu kullardan istifa ederler.

Kars

Necmettin Akan

Başkanlığa

Siyasi Partiler kanun tasarısının yedinci bölümüne aşağıdaki maddenin eklenmesini arz ve teklif ederiz.

Madde: «Parti il ve ilçe başkanları ile idare kurulu üyeleri adaylıklarını koydukları takdirde yoklamadan 3 ay evvel görevlerinden istifa etmek zorundadırlar.»

Elâzığ

Naci Güray

Sinop

Mustafa Kaptan

Mardin

Talât Oğuz

BAŞKAN — Şimdi muhterem arkadaşlar, demin de ifade ettiğim gibi, verilmiş olan önergelerin bâzıları 1 nei maddenin birinci fıkrasının tadiline, bâzıları ikinci fıkranın tadiline, bâzıları da bu maddeye yeni bir fıkra eklenmesine aittir. Bu arada Sayın Fahir Giritlioğlu tarafından verilmiş iki önergeden bir tanesi maddenin daha iyi bir ifade ile tanzim edilmesi temennisini ifade etmektedir. Bu yeni bir fıkra ilâvesi değil, daha ziyade bir temenniye ifade etmektedir, ayrıca muameleye konmayacaktır. Fakat muameleye konacak başka bir önergesi esasen vardır.

Şimdi arkadaşlarımız, 1 nei fıkra hakkında verilmiş olan ve Sayın Turhan Bilgin ve arkadaşlarına ait Sayın Ruhi Soyer, Turhan Kut, Fethi Ülkü ve arkadaşlarına ait, Sayın Rüştü Özal, Fakih Özlen'in müştereken verdiği, Sayın İhsan Kabadayı, Sayın Naci Güray ve Mustafa Kaptan tarafından verilen ve Sayın Reşit Ülker tarafından verilmiş olan ve mahiyetleri itibariyle tamamen birbirlerinin aynı, birinci fıkradaki % 5 - 15 hükmünün % 5 şeklinde katiyetle tesbitini isteyen önergeleri müştereken oylarınıza sunuyorum. Komisyon buna katılıyor mu?...

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Komisyon buna katılıyor. Zaten komisyonun getirdiği madde met-

ni bu şekildedir. Komisyon zaten merkez yoklamasından gösterilecek adayların oranını % 5 olarak kesinlikle tesbit etmiştir. Bu itibarla arasında bir-fark yoktur.

BAŞKAN — Şu halde komisyon sözcüsünün...

İHSAN KABADAYI (Konya) — Bir hususu açıklamak istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Kabadayı ben konuşuyorum, müsaade ederseniz.

Komisyon sözcüsünün sarıh ifadesine göre esasen komisyon da yüzde beşle katı surette tesbit ettiğini sarıh surette ifade etmektedir. Önerge sahibi arkadaşlarımın önergelerini muameleye konmasına mahal kalmamıştır, şayet kabul ederlersc.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Bir hususu buradan açıklıyayım.

BAŞKAN — Açıklayın lütfen.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Kontenjan mevzuunda vatandaşların topyekûn alerjisi vardır. Yüzde beş sabit rakamını kabul ediyorum. Ancak 90 milletvekili geçmiyen partilere üçte bir nisbetinde ayrıca kontenjan verilmektedir.

Görüşümüz, mâzide birtakım vilâyetlerde iptilâflar olmuştur. Genel merkez müdahale ile iptal etmiş yeni listeler hazırlanmıştır. Böylece yüzde 5 sayısı vatandaşların hilâfına artmaktadır. Ben arzu etmekteyim, temenni etmekteyim, Yüksek Kurul bunun hal ve şartları ne olursa olsun, kullanılacak miktar % 5 i geçmesin şeklinde tesbit etmesini ve bunun zaıtlara geçmesini rica ediyorum.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Zaten böyle.

BAŞKAN — Diğer önergeler muhterem arkadaşlar, ikinci kategori önergelerdir, 38 nei maddenin 2 nei fıkrasına.. Muhterem arkadaşlar, lütfen sükûneti muhafaza edelim ve birbirimizi anlayacak bir vasat içinde konuşalım.

38 nei maddenin 2 nei fıkrasını değiştirmek isteyen bâzı önergeler verilmiştir. Sayın Fahir Giritlioğlu, Ali Baran Numanoğlu tarafından müşterek imzaladıkları, ayrıca Reşit Ülker tarafından münferiden teklif edilen bu önergeler

Sayın Ülker; bu takririnizle ilgili mi söz istiyorsunuz.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Efendim; ikinci fıkra hakkında. Benimki farklı, komisyon farksız diyor.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Komisyon sizinkine farksız demedi. % 5 den bahsettim şimdi.

BAŞKAN — % 5 ile ilgili. Efendim, evvelâ bir anlaşalım. Komisyon ifade etti, farksız dedi. 38 nei maddenin birinci fıkrası bu % 5 ler ile ilgilidir. Sizin şimdi okuduğum önergeniz 38 nei maddesinin ikinci fıkrasını tadil eden önergedir. Siz bu ikinci takririniz hakkında mı söz istiyorsunuz.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Birinci fıkra hakkında takririm yok mu, efendim; o farklı diyorum.

BAŞKAN — Farklı ise iştirak etmiyorum dersiniz, ayrıca oya koyarız. Diğer arkadaşlar iltihak ettiler, siz etmiyorsunuz, oya koyarız.

NECMEDDİN AKKAN (Kars) — Komisyona sual sorabilir miyim?

BAŞKAN — Efendim; bunun müzakereleri bitti. Siz lütfen hususi olarak öğrenin efendim.

NECMEDDİN AKKAN (Kars) — Zapta geçirilmesini istiyorum efendim.

BAŞKAN — Efendim; müzakereler bitti; müzakereler sırasında komisyondan sual sorulur. Müzakereler bitti, takrirleri oylamaya gittik. Ancak takrir sahibine kısaca tavzih için söz veriyoruz. Bu itibarla mümkün değil Sayın Akkan.

NECMEDDİN AKKAN (Kars) — Bunda çok büyük faydalar var.

BAŞKAN — Efendim, tüzüğü yeniden değiştirmekte herkese yeniden söz vermekte de büyük fayda vardır. Fakat tüzük çaridir. Şimdi bu 38 nei maddenin ikinci fıkrasıyla ilgili önergeleri esasen okuttuk, bu iki önergeyi oylarınıza sunacağım. Birinci fıkra ile ilgili olan önergeyi komisyonun önergesini ve Sayın Ülker'in önergesini o zaman oylıyacağım.

(Fahir Giritlioğlu ve Ali Baran Numanoğlu'nun önergesi tekrar okundu)

(Reşit Ülker'in önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu bu önergeye?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Bu gibi ihtilâflı konuların içerisine disiplin organları üyelerini sokmanın disiplin organının çalışması bakımından doğru olmayacağı kanaatindeyiz, bu itibarla katılmıyoruz.

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Söz istemiştim.

BAŞKAN — Sayın Ülker, siz birinci fıkradaki % 5 lerin önergenizde diğer arkadaşlardan farklı şekilde tedarük ettirdiğinizi söylediniz, onun için söz istediniz, bunun için söz istemediniz. Orada söz vereceğimi ben ifade ettim Sayın Ülker. Bunun hakkında söz istemeye niyetliyseniz, açıklamalı idiniz. Bunun açıklamadınız. Tam oylama sırasında söz istiyorum diyorsunuz.

38 nei maddenin 2 nei fıkrasına temas eden diğer önergeyi oylatacağım.

RUHİ SOYER (Niğde) — Sayın Başkan; ben önergeye gelince ufak bir açıklama yapacağım.

BAŞKAN — Şimdi bu 38 nei maddeye bâzi fıkralar ilâvesini isteyen arkadaşlarımızın önergesi vardır. Bunları sırası ile okutuyorum. Evvelâ Sayın Ruhi Soyer'e ait önerge. Sadece eklenmesini istediği metni okutuyorum.

(Niğde Milletvekili Ruhi Soyer'in önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Eğer kısa bir şey ise lütfen yerinizden ifade edin.

RUHİ SOYER (Niğde) — Kürsüden ifade edeyim efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

RUHİ SOYER (Niğde) — Muhterem arkadaşlarımız, sâebini gayet kısa arz edeceğim.

Önyoklama veya önseçimde prensibolarak hâkim denetimi kabul etmişiz. Ama önyoklama bir noktada bozuldu mu, o noktadan itibaren hâkim denetimini birdenbire kesiyoruz. Doğrudan doğruya merkez yoklama kuruluna tevdi ediyoruz, hâkimin denetiminin dışında. Yani ne oluyor? Kabul etmiş olduğumuz prensibi bir noktada kesip atıyoruz. Binaenaleyh, hâkim denetiminin devamı için ya bu teklif ettiğim şe-

kilde kabul edilmeli, müddet ona göre konulmalı. Veya bu kabul değilse ve gün mücahit değilse o zaman merkez yoklama organında yapılacak buna ait iptal yoklamalarının başında hâkim deneti devam etmelidir, prensip varsa. Yok eğer prensip yoksa o zaman baştan itibaren hâkim denetimi olmadan da, eskiden olduğu gibi, pekâlâ yoklama yapabiliriz. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Efendim, komisyon bunun tatbikini hâkim denetimi altında yapılan yoklamaların formaliteleri bakımından mümkün görmemektedir. Böyle bir takrir kabul edildiği takdirde ise eğer, bir partinin, Seçim Kanunlarına göre, tam liste halinde aday gösterme meburîyetleri vardır. Bu tamamlanmadığı takdirde partiler seçime giremez. Bu durumda bırakmış partilerin seçime girmemesini, hiçbir partinin seçime girmeyip Türkiye Büyük Millet Meclisinin teşekkül edememesi tehlikesi vardır. Bu itibarla eskiden yapılan yoklamaların tekrarındaki kolaylıklar ile, hâkim denetimi altında yapılan yoklamaların tekrarındaki zorluklar birbirinin aynı değildir. Bu itibarla katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Sayın Fahir Giritlioğlu arkadaşımız da bir fıkra ilâvesini istemektedir. Bununla ilgili olan önergeyi okutuyorum.

(Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu'nun önergesi yeniden okundu)

FAHİR GİRLİOĞLU (Edirne) — Muhterem Başkan, kabilseniz 40 nei maddeye önergenin konmasını rica edeceğim. Yanlış vermişim, 40 nei maddede okunmasını istirham edeceğim.

BAŞKAN — Peki Sayın Giritlioğlu.

Sayın Hilmi Güldoğan sizdeki de 40 nei maddede mevzu bahislediğiniz mi? Siz de ısrar edermisiniz Sayın Talât Oğuz gibi?

Sayın Bulak siz de 40 nei maddede mevzu bahsedilmesini istiyor musunuz?

NURETTİN BULAK (İstanbul) — Hayır efendim, istemiyorum.

BAŞKAN — Sayın Bulak'ın önergesini okutuyorum.

(İstanbul Milletvekili Nurettin Bulak'ın önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Buna komisyon iştirak ediyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Bu önergenin kabul edilmesi aslında, çok az sayıda milletvekili çıkaran vilâyetlere dahi en aşağı bir tane merkez adayı konmasını gerektirir. % 5 i kullanması bakımından, genel merkezin. Tekrar izah edeyim, müsaade buyurursanız.

Bu önerge kabul edilirse, sekizden ve altıdan az mebus çıkaran yerlere dahi hiç değilse birer tane merkez adayı koymak zarureti ortaya çıkar, 23 tane adayı milletvekili seçimlerinde gösterbilmek için.. Bu gibi takyidi hükümlere bu sebeple iştirak etmiyoruz efendim.

BAŞKAN — Bu önergeye komisyon katılmıyor. Bu önergeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın GÜLDOĞAN'ın önergesini okutuyorum.

(Diyarbakır Milletvekili Hilmi GÜLDOĞAN'ın önergesi tekrar okundu)

HİLMİ GÜLDOĞAN (Diyarbakır) — Aziz arkadaşlarım, tasarının 38 nci maddesi partilerin iller teşkilâtlarının arzu ve iradesini hiçe sayan bir manzara arz etmektedir. Bir teşkilât karakter ve şahsiyeti hakkında bilgisinin olmadığı bir kişinin listede bulunmasını tasvibetmeyeceği, listeye empoze edilince o teşkilâtın seçim hevesinin kırılacağı tabiidir. Her teşkilât, hattâ seçmen topluluğu seçeceği kişi hakkında tam ve müspet kanaat sahibi olmadıkça severek, isteyerek, heyecanlanarak teşkilâtı için çalışmıyor. Bunun tatbikatını gördük. Bu itibarla 38 nci maddeye arz ettiğim fıkranın eklenmesinde zaruret vardır. Bu suretle hiç olmazsa o illerin teşkilâtlarının düşünceleri alınmış ve onlar önceden seçime hazırlanmış olurlar. Bu itibarla kabulünü istirham ediyorum.

BAŞKAN — Komisyon iştirak ediyor mu, Hilmi GÜLDOĞAN'ın önergesine.?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Efendim; esas fikir itibariyle Komisyon iştirak ediyor. Yalnız tarzı

tedvini bakımından eğer «mütalâa» kelimesinden evvel «istişari» kelimesinin ilâvesini kabul buyurlarsa hemencecik madde haline gelir.

BAŞKAN — Kabul ediyor musunuz? Sayın GÜLDOĞAN? Bu tavzihi yapıyorsunuz, «istişari mütalâa» olarak...

HİLMİ GÜLDOĞAN (Diyarbakır) — Evet.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Komisyon iştirak ediyor.

BAŞKAN — Komisyon bu tavzih ile birlikte iştirak ediyor. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Yalnız yerinin tesbiti bakımından bilâhara söz rica edeceğim.

BAŞKAN — Sayın Reşit ÜLKER arkadaşımız da bir fıkra ilâvesini istiyor. Bununla ilgili önergesini okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

38 nci maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul
Reşit ÜLKER

«Bir seçim çevresinde partinin göstermesi gereken aday sayısından az istekli bulunması halinde adaylar merkez yoklama kurulunca salt çoğunlukla tesbit edilir. Her hangi bir sebeple önseçimde tamamlanamayan aday sayısı kadar aday veya önseçim suretiyle kanunda gösterilen süre içinde Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesine imkân olmayan sayıda aday, merkez yoklama kurulunca gösterilir. Merkez yoklama kurulunca isteklilerin başvurusu yönetmelikle gösterilir. Yoklama kazanamayanlar yüzde beşten faydalanamazlar.»

BAŞKAN — Buyurun Sayın ÜLKER.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar, bu takrirden farklı bir kaç ufak nokta var. Bunlardan bir tanesi «Bir seçim çevresine partinin göstermesi gereken aday sayısından az istekli bulunması halinde adaylar merkez yoklama kurulunca salt çoğunluk ile tesbit edilir.» Halbuki gelen metinde bu müessese mevcut, yalnız Merkez karar organı, merkez yönetim organı veya merkez yoklama kurulu deniliyor. Bendeniz o iki karar organı ile diğer organı çıkardım, daha demokratik olan ve bu organların da içinde bulunduğu yoklama ku-

rulunda hepsi mevcut, daha geniş daha yetkili, birbirini kontrol edebilecek bir kurula yetkiyi verdim. Zannediyorum ki, tasvibedersiniz. Ve salt çoğunluğu koydum, yani toplantıda bu karar salt çoğunlukla verilsin ki, bu karar daha ciddi, daha ölçülü olsun. Bir noktası bu.

İkinci bir noktası, her hangi bir sebeple ön-seçimlerde tamamlanmayan aday sayısı kadar aday veya önseçim suretiyle kanunda gösterilen süre içinde Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesine imkân olmayan sayıda aday merkez yoklama kurulunca gösterilir. Yine buna (Merkez karar organı, merkez yönetim organı veya merkez yoklama kurulu) deniyordu. Bendeniz merkez yoklama kurulunu aldım, merkez karar organı ile merkez yönetim organı zaten bu kurulun içerisinde. Demin söylediğim sebeple bu da daha demokratik bir hale gelmiş olur. Benim kanaatime göre.

Nihayet üçüncü bir nokta; merkez yoklama kuruluna isteklilerin başvurması yönetmelikte gösterilir. Şimdi bununla şu mâna taşımaktadır, bendeniz onu kastediyorum. Burada merkez yoklama kuruluna merkez adayı olarak herkesin müracaat edebileceğini tesbit etmiş olduk. Yani bu seçimde bir nevi partinin yüksek organında yapılan seçimdir, herkesin müracaat edebilmesi imkânı bu sözlerle teşvil ediliyor. Bunun arkasına bir şey ilâve ettim. (Yoklama kazanamayanlar % 5 ten faydalanamazlar.) Gidecek, yoklamaya girecek, merkeze gelmesi muhtemel olan kimseler az çok bellidir. Bunlar evvelâ yoklama kurullarına gidecekler; yoklama kurullarında demokratik tecelli aleyhlerine olduğu halde kalkacaklar bu sefer merkezden seçilecekler. Âdeta oradaki parti seçmenlerinin düşüncesinin zıddına bir karar alınmış olacaktır. Üç noktada bundan ibarettir. Değerli yarımlarınıza istirham ediyorum.

BAŞKAN — Komisyon?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Kürsüden konuşayım efendim? Oradan bâzı mütalâalar ileri sürüldü, daha evvel hiç söylenmemiş. Benim de kısaca fikirlerimi söylemem lâzımdır. Kürsüden.

BAŞKAN — Oradan söyleyin, yerinizden lütfen.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Sayın Reşit Ülker arkadaşımızın takrirlerinde 3 tane husus mevzu-

bahis. Birisi bütün siyasi partilerin merkez kontenjani gösterecek organı olarak, komisyonun maddesinde derpiş edilen merkez yoklama kurulu mecburi addedilmektedir. Halbuki birçok partilerimizde bu yetki merkez yönetim organlarına veya merkez karar organlarına verilmiştir. Halen de tüzüklerinde böyledir. Bu partilerin kendi bünyesine ait bir şeydir. Bu kanunda derpiş edilebilecek şey; şayet merkez yoklama kurulunun kurulmasını parti tüzüğü derpiş ederse, merkez yoklama kurulunun nasıl kurulacağından ibaret olmalıdır. Ama her partiye aynı sistemi empoze etmeye hakkımız yoktur. Bu itibarla bu tarafına iltihak etmiyoruz. Komisyon maddesinde merkez yönetim organı veya merkez karar organı veya merkez yoklama kurulu deniyor. Her partiyi kendi bünyesinin ihtiyaçlarına göre estediği sistemi seçmekte serbest olmalıdır.

İkinci nokta; Reşit Ülker arkadaşımız kararlarını salt çoğunluk ile verilmesini istiyor. Yine mevzuubahsolan merkez yoklama kuruludur veya merkez karar organı veya merkez yönetim organı üye tam sayısının salt çoğunluğu ile seçim kampanyasının başlamış bulunduğu bir sırada karar vermeğe kalkışmak demek bu kararların hiç bir zaman alınmaması neticesini doğurmak demek olur. Bu itibarla pratik tatbikat olamaz. Kaldı ki böyle meseleler karşılıklı görüşmeleri gerektirir. Ortaya bir isim çıkıp da bunu oylıyalım, ondan sonra filâncayı oylıyalım diye bir karar alınmaz, isimler üzerinde uzun boylu görüşmeler ve saire yapılır, alınmış kararlar bazan değiştirilir, neticede bir liste tesbit edilir. Bu gibi kurulların çalışma usulü budur. Bu bakımdan buna da iştirak edemiyoruz.

Üçüncü noktaya gelince. Şayet bütün parti üyelerinin katıldıkları bir önseçim bahis konusu olsaydı Sayın Reşit Ülker arkadaşımızın fikrine iltihak etmek mümkün olurdu. Yani bir önseçimle yoklamayı kazanamayan kimsenin merkez yoklamasına girmemesi fikri kabul edilebilirdi. Ama pek çok kimse, de zannediyorum, bilmek durumundadır ki, mahdut kimeslerin katıldığı yoklamalar bazan bir partinin en yüksek makamlarında yer alan kimselerin hiçbir suretle aslında parti seçmenlerinin tamamının iradesine tetabuk etmiyecek ve partinin yüksek menfaatlerine aykırı olacak şekilde yoklama kazandırılmıyabilir. Bunlar görülmüştür. («Hâkim deneti-

mi var» sesleri.) Hâkim denetimi meselesi değil, şu veya bu kimsenin tesiri altında muayyen kimseler rey verdiğinden dolayı falancaya rey vermeyiniz, filâncaya veriniz diye bâzi partilerin içinde genel sekreterlik makamına gelmiş kimselerin dahi, aslında partinin iradesine külliyen aykırı bir tarzla, yoklamalardan sildirildiği görülmüştür. Bu durumda partinin hakiki iradesini, parti üyelerinin büyük çoğunluğunun iradesini yerine getirmek vazifesi elbetteki merkez yönetim kurulunun olmalıdır. Bu itibarla bu fikri de kabul edemiyoruz, takririn tümünü reddediyoruz efendim.

BASKAN — Bu önergeye komisyon katılmıyor. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Muhterem arkadaşlarım, bu madde ile ilgili olarak verilmiş olan önergelerin oylanması kısmen bitti. Şimdi daha evvel okuttuğum ve 38 nei maddenin birinci fıkrasının tadilini isteyen ve komisyonda mutabık kaldıkları için müştereken oylıyacağımız önergeler arasında..

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Sayın Bakanım, Sayın Gündoğan'ın önergesini dikkate alarak maddeyi kısaca yeniden tanzim ettik; gönderiverorum.

BASKAN — Yalnız bu önergelerden Sayın Reşit Ülker'e aid olup, diğerlerinden farklı olduğunu söylediği önerge ayrıca ovlanaacaktır. Bu hususta söz de istiyor musunuz Sayın Ülker?

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Evet efendim.

BASKAN — Buyurun lütfen ifade edin.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar; bu önergede farklı gördüğüm nokta, demin de arz ettiğim gibi, merkez yoklama kurullarında bendeniz ısrar ederim. Çünkü tetkik ettiğimiz böyle bir şeyi kabul eden demokratik memleketlerin kanunlarında, nizamlarında mümkün olduğu kadar demokratik olması esası kabul edilmiştir. O bakımdan (Merkez Yoklama Kurulu) tâbirini kullandım. Merkez karar organı ve merkez yönetim organı tâbirlerini çıkardım. Bir de «Bu oranın her ne suretle olursa olsun artırılması bahis konusu olamaz.» kaydının sınırlandırılmasının zaruretine inanıyorum. Çünkü % 5 oranı, çünkü bu sınırı işte, bizim yoklama yönetmeliğimiz vardı. İşçi şaysızdı, şuydu, buydu sebepleriyle bu miktarın üstüne taşılması ihtimali vardır. Eğer komisyon % 5 ten yukarı taşmayı

tasavvur etmiyorsa, böyle bir kayıt karşısına geçeceğini tahmin etmiyorum. Eğer komisyon, buna lüzum yoktur, diye düşünürlerse, benim aklıma gelen, demek ki, akıllardan geçmektedir düşüncesindeyim, saygılarımla.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Kısaca mütalâamı arz etmeme izin verir misiniz Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Sayın Kaptan, ne hakkında söz istiyorsunuz?

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Bu takriri, bu metin elimizde yokken yazdık. Yeni metinde % 5 i kabul ediyorlar. Biz elimizdeki metinde % 15 olacak diye vermiştik. Gelen metinde % 5 olduğunu şimdi öğrendik. Oylanmaması lâzımdır kanaatindeyim.

BAŞKAN — Yani usul hakkında konuştuğunuz Sayın Kaptan. Anladım efendim. Biz Komisyonun şimdi getirdiği yeni önerge üzerinde müzakere açmadık. Biz bastırılıp dağıtılmış olan ve Komisyondan daha evvel gelmiş olan metin üzerinde müzakere açtık. Komisyonun önergesi de tadil önergesidir, üyelerin vermiş olduğu önergeler de tadil önergeleridir. Biz bunların hepsi aynı mahiyette olduğu için müştereken oya sunuyoruz. Hiçbir usulsüzlük yoktur.

Şimdi, Sayın Komisyon Sözcüsü hem Reşit Ülker arkadaşımızın önergesi hakkında hem katılıp katılmadığını, hem de mütalâasını beyan edecektir. Ancak ben bir açıklama yapmak istiyorum: Bütün önergeler birbirleriyle aynı olduğu için birlikte oya sunulacaktır.

Yalnız Sayın Reşit Ülker arkadaşımızın önergesinin diğer önergelerden farklı olan kısmı «merkez yoklama kurulları» tâbirini getirmiş olmasıdır. Bunun dışındaki kısımlar tamamen diğer önergelerin aynıdır. Sayın Reşit Ülker arkadaşımızın önergesinin kabulü halinde bu ibarenin kabulü, reddi halinde bu ibarenin reddi mevzuubahsolacaktır. Şimdi buyurun Sayın Sözcü.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Efendim, biraz evvel de arz ettiğim veçhile, merkez adaylarının gösterilmesi hususunda muhtelif partilerde değişik sistemler vardır. Merkez yoklama kurulunu isteyen parti kurabilir. Ama isteyen parti de bunu merkez yönetim organına, merkez karar organına bırakabilir. Birçok partilerin tüzükleri de bu yoldadır. Tip parti yaratmak mevzuubahsol-

madığına göre bu fikri kabul etmeye imkân yoktur.

İkincisi, öyle zannediyorum ki, «hiçbir suretle %5 i geçemez» ibaresi kabul edilmediği takdirde, akıllardan aksi geçer demek katiiyen doğru değildir. Çünkü biraz evvel Yüce Meclisin kabul ettiği 37 nci madde kaidedir. Yani adaylar, (ön seçim ile tesbit edilir) der. Önseçim ile tesbit edilmeyecek olan adaylar, adayların % 5 inden ibarettir. Bu itibarla, sarahaten söylüyorum ki, % 5 ten daha fazlasını genel merkezlerin göstermek yetkisi hiçbir suretle yoktur. Ama bunu buraya koymak kanun tekniği bakımından haşivdir. Bu beyanlarımın her halde, komisyonun ve bu metni hazırlayanların hüsnüniyeti bakımından ve sarahat bakımından Sayın Ülker'i tatmin etmiş olması lâzımdır.

BAŞKAN — Sayın Ülker arkadaşımızın önerisinde (merkez yoklama kuruları ibaresi) Komisyonumuzca kabul edilmiştir. Şimdi bu önergeyi oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Muharrem arkadaşım, Sayın Hilmi Güldoğan arkadaşımıza aidolup Heyetimizce kabul edilen ve Komisyonumuzca metne ithal edilmiş olan son şekil yeniden okutulacaktır. Ondan sonra da hepsi müştereken oyunuzla sunulacaktır. Şimdi komisyonun metni okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

38 nci madde dikkate alınan önergeден sonra aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir; arz olunur.

MADDE 38. — Siyasi partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelikleri seçimleri için kanun gereğince gösterecekleri adayların yüzde beş, parti tüzüğüne göre merkez karar organı veya merkez yönetim organı veyahut merkez yoklama kurulunca tesbit edilir.

Parti tüzüğü merkez yoklama kurulunu öngörmüşse, bu kurul, partinin teşkilatı olan her ilden parti tüzüğü gereğince seçilecek birer delege ile merkez karar ve yönetim organları ve Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu yönetim kurulu üyelerinden kuruludur.

Bu adayların hangi seçim çevrelerine ait aday listelerinde yer alacakları, parti tüzüğünde veya genel kongreye alınacak kararda belirtilen esaslara göre tesbit edilir. Bu adayların gösteren organ veya kurul, bunların söz konusu lis-

telerde kaçınıcı sırada bulunacaklarını serbestçe tesbit eder. Bu fıkradaki işlemler tamamlanmadan önce, ilgili il yönetim kurulu'nun istişari mutalâası alınır.

Bir seçim çevresinde partinin göstermesi gereken aday sayısından az istekli bulunması halinde, adayların 1 nci fıkrada yazılı organ veya kurulla tesbit edilebilir.

Herhangi bir sebeple önseçimlerde tamamlanmayan aday sayısı kadar aday veya önseçim suretiyle kanunda gösterilen süre içerisinde Yüksek Seçim Kuruluna bildi ilmesine imkân olmayan sayıda aday, 1 nci fıkrada yazılı organ veya kurulla gö terilir.

Parti tüzüğü bir merkez yoklama kurulunu öngörmüşse, bu kurul yetkilerinin kullanılmasını merkez karar veya yönetim organına devredebilir.»

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Komisyon tarafından verilmiş olan okuttuğumuz önergeyi 38 nci maddenin birinci fıkrasına aidolan ve arkadaşlarımız tarafından verilmiş olan bütün önergelerle birlikte oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu metni 38 nci madde metni olarak oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

39 ncu maddenin yeni metni Komisyon tarafından Riyasete takdim edilmiştir. Bunu okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonu geri verilen 39 ncu madde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir, arz olunur.

«Önseçimde uygulanacak kurallar.»

Madde 39. — 37 nci maddede söz konusu önseçimlerde 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 2 nci maddesinin 2 ilâ 4 ncu fıkraları, 3, 7 ilâ 9, 14 ilâ 19 ncu maddeleri, 20 nci maddesinin 1 ve 7 nci bendleri, 25 ilâ 27 nci maddeleri, 67 ilâ 69 ncu maddeleri, 76, 86 ilâ 89 ncu maddeleri, 92, 96 ilâ 99, 101, 102, 104, 109, 111 ilâ 118, 120, 121, 129 ilâ 139, 152 ilâ 154, 156, 158 ilâ 161, 163, 169 ilâ 172 ilâ 175, 177 ilâ 185 nci maddeleri ile 24 Ma-

Yıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu üyelerinin Seçimi Kanununun 1 nci maddesi uygulanır.

26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 71 nci maddesinin 1 ilâ 4 ncü bendleri, 75, 77 82 ilâ 85, 90, 93, 95 ve 106 ncü maddeleri ilçe seçim kurullarınca işbu maddede söz konusu önseçimlerde uygulanır. Aynı kanunun 147 ve 148 ncü maddeleriyle 9 ncü geçici maddesi hükümleri, işbu maddede söz konusu önseçimlerde kullanılacak parti seçmen kütükleri hakkında uygulanır.»

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırcı

BAŞKAN — Komisyon tarafından verilmiş olan bu metni oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu metni 39 ncü maddenin metni olarak oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 40. — Sayın Giritlioğlu, önergeniz 40 ncü madde ile ilgilidir. Geri mi alıyorsunuz?

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Edirne) — Dört ay olarak tashihini rica ediyorum, Seçim Kanununda da böyledir. Yalnız metin olarak kendi metnimi istirham ediyorum.

BAŞKAN — Dört ay kısmını tashih ediyoruz.

Şimdi bu 40 ncü maddenin komisyondan gönderilen yeni metnini okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyona geriverilen 40 ncü madde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir; arz olunur.

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul

Coşkun Kırcı

«Önseçim ve merkez yoklaması adaylığı.

Madde 40. — Bir önseçim veya merkez yoklamasında aday olabilmek için, adaylığı kazandığı takdirde katılacağı seçimde seçilebilme ve aday olma yeterliğine sahip bulunmak gereklidir.

Aynı kimse, önseçim ve merkez yoklamasında değişiklik siyasi partilerde aday olamaz. Çeşitli siyasi partilerde önseçim adayları olan bir kimse

için, Yüksek Seçim Kurulu Parti genel başkanlıklarından başvurma evrakını isteyerek inceler. Bu inceleme sonucunda, söz konusu adayın birden fazla siyasi partiye adaylık için başvurduğu anlaşılırsa, bu kimsenin başvurduğu bütün siyasi partilerle ilgili olarak adaylığı ve parti üyeliği son bulur.

Siyasi partilerin genel başkanlıkları, bir önseçimde kendi partilerinden aday olanların listesini seçim çevrelerini de belirterek, Yüksek Seçim Kuruluna bildirirler. Bu bildirim, kanuna göre önseçimin yapılacağı günden en az beş gün önce saat 17.00 ye kadar bir alımdı belgesiyle Yüksek Seçim Kuruluna verilmiş olması şarttır. Bu bildirimden sonra adaylıktan çekilme, önseçim sonuna kadar dikkate alınmaz. Ancak, bu gibileri önseçim sonunda aday seçilmiş iseler, çekilmeleri hüküm ifade eder ve onların yerlerine sırada daha sonra gelenler aday seçilmiş sayılırlar. Ölüm halinde de aynı hüküm uygulanır.»

BAŞKAN — Şimdi bu önergeden ayrı olarak Sayın Fahir Giritlioğlu, Sayın Necmettin Ayhan, Sayın Talât Oğuz ve Sayın Naci Güray ve Sayın Mustafa Kaptan'ın müştereken verdikleri üç önerge daha vardır, bunları da sırasıyla okutuyorum

NECMETTİN AKAN(Kars) — Ben Sayın Giritlioğlu'nun önergesine iştirak ediyorum.

TALÂT OĞUZ (Mardin) — Ben de iştirak ediyorum.

NACİ GÜRAY (Elâzığ) — Ben de iştirak ediyorum.

BAŞKAN — Şu halde yalnız Giritlioğlu'nun önergesini «Dört ay şeklinde tashih edilmiş olarak okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

38 ncü maddenin sonuna aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ederim.

Edirne
Fahir Giritlioğlu

İl ve ilçe yönetim kurulları başkan ve üyeleri Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinde adaylıklarını koyabilmek için genel ve ara seçimleri başlangıcından dört ay evvel seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde yenileme kararının ilânından başlayarak yedi gün için-

de istifa etmedikçe görevli buldukları seçim çevresinden adaylıklarını koyamazlar.

(«Bir daha okunsun» sesleri)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, yeniden okutacağım. Yalnız bir kere daha yeniden okuma talebi ile karşı karşıya bulunmamak için sayın arkadaşlarımızın iyi dinlenmelerini rica ederim.

(Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu'nun önergesi yeniden okundu)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Komisyon lüzumsuz bulmakla beraber Yüce Meclisin takdirine bırakıyor.

BAŞKAN — Önergeyi oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon filhal katılıyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Komisyon, tezahür eden ekseriyetin büyük azameti karşısında (Alkışlar) maddedeki fikre esas itibarıyla iştirak etmekle beraber redaksiyonu temin için filhal iştirak etmiyoruz. Bu itibarla önergenin tarafımıza verilmesini ıstirham ediyoruz. Aynı fikir istikametinde yeniden tedvin edip iade edeceğiz.

BAŞKAN — Komisyona redaksiyonu yapmak üzere verilmiştir.

41 nei maddeye geldik. 41 nei madde metnini okutuyorum.

Adayalık şartları

MADDE 41. — Belli bir seçimle ilgili önseçim veya yoklamada aday olmak, başka bir seçim için yapılacak önseçim veya yoklamada aday olmayı ve belli bir seçim çevresinde veya merkez yoklama kurulunda yapılacak seçim için aday olmak, diğer bir seçim çevresindeki önseçimde aday olmayı engellemez.

BAŞKAN — Bu madde ile ilgili olarak Sayın Turhan Feyzioğlu ve Sayın Hamit Kiper arkadaşımız birer önerge vermişlerdir. Bunları okutacağım.

Yüksek Başkanlığa

41 nei maddenin, sayısız seçim bölgesinde adaylığı mümkün kılan hükmünün değiştirilerek, tek seçim bölgesinde adaylık usulünün kabulünü arz ve teklif ederim.

Kayseri

Turhan Feyzioğlu

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Sayın Başkanım, bu önerge muvacehesinde, maddeyi yeniden tedvin etmek üzere önergelerin komisyona verilmesini ıstirham ediyorum.

BAŞKAN — İkinci önergeyi de okutayım efendim.

Sayın Başkanlığa

41 nei maddenin sonuna :

«İlçe ve il yönetim kurulu üyeleri aday olmak istedikleri takdirde, seçim gününden 90 gün evvel, eğer seçim yenileniyorsa seçimin ilânından itibaren bir hafta içinde istifa etmek mecburiyetindedirler.» fıkrasının eklenmesini arz ve teklif ederim.

Samsun

Hamit Kiper

BAŞKAN — Efendim, Sayın Hamit Kiper'in bu önergesi biraz evvelki madde ile ilgili idi. Biraz evvelki madde de zaten Heyeti Umumiye'nin görüşüne uygun olarak komisyona, redakte edilmek üzere gönderilmiştir. Şu halde 41 nei madde ile ilgili bir önerge vardır.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — 41 nei madde ile ilgili önergeyi lütfediniz efendim.

BAŞKAN — 41 nei madde ile ilgili önerge komisyona verilmiştir.

42 nei maddeyi okutuyorum.

Sandık bölgeleri

MADDE 42. — 37 nei madde gereğince yapılacak önseçimlerde sandık bölgeleri, bu önseçimleri takibedecek olan seçimler için tesbit edilen sandık bölgeleridir.

BAŞKAN — Komisyon bu 42 nei maddenin metinden çıkarılması ile ilgili bir önerge vermiştir. Bir arkadaşımız da yeni bir 42 nei madde teklif eden bir metni Riyasete vermiştir. İkisini de okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyona geriverilen 42 nei maddenin çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Geçici Komisyon Sözcüsü

İstanbul

Coşkun Kırca

Başkanlığa

Siyasi Partiler Kanununa aşağıdaki hususun

42 nci madde olarak eklenmesini arz ve teklif ederim.

Madde 42. — Bu kanunun meriyet tarihinden itibaren yeniden tetsbit edilecek delegelerle milletvekili yoklaması yapılır.

Elâzığ
Naci Güray

BAŞKAN — Evvelâ komisyon tarafından verilen ve 42 nci maddenin metinden tayyını istiyen önergeyi oyunuzaya sunuyorum.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Bu önergenin bu madde ile ilgisi yoktur.

BAŞKAN — Şimdi bu madde hakkında verilen önergeyi oyunuzaya sunuyorum.

ASIM EREN (Niğde) — Bu önerge üzerinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Madde hakkında mı konuşacaksınız efendim? Buyurun Sayın Eren.

BİR MİLLETVEKİLİ — Tümü hakkında müzakereler bitti, Sayın Başkan.

ASIM EREN (Niğde) — Pek muhterem arkadaşlarım, il yoklamaları diye kabul ettiğimiz, eski önseçim dediğimiz ilk seçimde sandık bölgesi olarak seçilen yerlerin, mütaakıp asıl milletvekilleri ve Senato seçimlerinde sandık bölgeleri olarak tesbit edilen eşit, aynı yerler olmak üzere kabul edilmesine dair gelen asıl tasarıdaki metnin ortadan kaldırılmasının şu mahzuru olur: Seçmenlerimizi yeni bir seçim usulüne bu kanunla götürdüğümüz için ikisinin aynı yerde olmasının âdeta ilk önseçimde bir antrenman mahiyetini taşıması ve asıl seçimde de şaşırmadan herkesin bildiği, öğrendiği bir yerde nasıl çalışacağını, nasıl oy atacağını öğrenmiş bulunarak oraya gelmiş olması gibi bir eğitim faydası vardır. Bu itibarla bu faydadan mahrum kalmasını mucibolacak bir tay muamelesini bendeniz pek faydalı görmüyorum. Bunu arz etmek için huzurunuzaya geldim. Tayyedilmezse çok iyi olur. Onun için komisyonun önergeyi geri alması veya bu önergenin reddedilmesi çok yerinde olur kanaatindeyim.

Milletimizin hali malûm bu gibi ahvalde kendisine birtakım imkân vermiş oluruz, yerini yurdunu, nasıl hareket edeceğini öğrenir, aynı bölgeye asıl seçimde de gelir, aynı şekilde hareket eder. Eksikliğini de böylece tamamlar, iş-

tirak nisbeti de artar zannediyorum. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Komisyonun bu hususta bir mütalâası var.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Efendim, komisyonun yeniden tedvin ettirip getirdiği maddelerde kabul edilen sistem yoklama için verilecek oyların ilçe seçim kurulu huzurunda verilmesidir, ilçe merkezlerinde yapılmasıdır. Eğer bütün parti üyelerinin iştirak edeceği bir önseçim bahis konusu olsaydı - ki bunu Yüce Heyet kabul etmedi - o zaman her köy ve her mahallede ayrı ayrı sandık mahalleri kurmak tıpkı seçimlerde olduğu gibi zaruri olurdu. Fakat şimdi önseçim ilçe merkezlerinde yapılacaktır, ilçe seçim kurulunun huzurunda yapılacaktır. Bu itibarla artık bu maddeye yer yoktur, çıkarılması zaruridir.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, komisyon bu 42 nci maddenin metinden çıkarılmasını istemektedir. Bununla ilgili önergeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın Naci Güray arkadaşımız yeni bir 42 nci madde teklif etmektedir. Bu tahrir evvelâ 42 nci maddenin metinden çıkarıldığı'nın kabulü üzerine verilmiş bir önerge mahiyetinde görüldüğünden esasen Yüce Meclisin de çıkarılmasını kabul edip etmiyeceği peşinen belli olmadığından usule aykırı bulunmaktadır. Saniyen bu bölüm içinde ve yeri ile ilgili bir önerge olmadığından muameleye konmayacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, biraz evvel 41 nci madde ile ilgili olarak verilmiş olan Sayın Turhan Feyzioğlu'na ait önerge komisyona gitmişti. Komisyon bu önergeyi nazarı itibara alarak yeni bir metin getirdi. Evvelâ bu önergeyi okuyorum.

(Kayseri Milletvekili Turhan Feyzioğlu'nun önergesi Başkan tarafından tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyonun yeni metni şudur.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonea alınan önerge muvacehesinde 41 nci madde aşağıdaki şekilde tedvin edilmiştir. Arz olunur.

Madde 41. — Belli bir seçimle ilgili önseçim veya yoklamada aday olmak, aynı zamanda

yapılacak başka bir seçimle ilgili önseçim veya yoklamada aday olmayı engellemez.

Belli bir seçim için bir seçim çevresindekî önseçimde veya merkez yoklamasında aday olan kimse, ancak diğer bir tek seçim çevresindeki önseçimde aday olabilir.

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu burada yok. Burada bulunmadığı için mahiyeti itibariyle aynı çıkmakla beraber ibare ve üslup bakımından bağli olduğu için yine de ayrı ayrı oylatacağım. Komisyon, Turhan Feyzioğlu'nun önermesini kendi önermeniz için ithal etmişsiniz fakat ifade ve üslup bakımından değişiklikler var. Kendisi burada olsaydı katılıp katılmadığını soracaktık. Burada olmadığı için ayrıca oylayacağız.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Biz kendi metnimize koyduk.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Komisyon metnini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu maddeyi 41 nci madde olarak oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi 43 ncu maddeye geliyorum.

43 ncu madde ile ilgili olarak Geçici Komisyon Sözcüsü tarafından verilmiş olan maddeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonu geriverilen 43 ncu madde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir, arz olunur.

«İlçe seçim kurulu.

Madde 43. — Önseçimlerle ilgili işlemleri yapacak olan ilçe seçim kurulları 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin temel hükümleri ve Seçmen kütükleri hakkındaki Kanununun 18 nci maddesiyle 19 ncu maddesinin 2 nci bendi uyarınca kurulur. İlçe seçim kurulunun belli bir partinin önseçimiyle ilgili olarak yaptığı görüşme ve oylamalara, kurul üyesi sıfatıyla, o partinin ilçe yönetim kurulunun göstereceği parti temsilcileri de katılırlar.

37 nci madde gereğince yapılacak önseçim-

lerde o seçim çevresinde seçime katılacağı Yüksek Seçim Kurulu tarafından ilân edilmiş olan siyasi partilerin her biri için ayrı bir sandık ve kapalı hücre bulundurulur. Önseçimin yapılacağı gün ve yer ilçe seçim kurulunca tesbit edilerek mütat vasıtalarla ilân olunur ve ilgili siyasi partilere duyurulur.

Önseçim bizzat ilçe seçim kurulunca yapılır.»

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırca

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Sayın Başkanım, ufak bir tashihiyiz olacaktır orada. Birinci fıkranın sonundaki «parti temsilcileri de» ibaresinin «iki parti temsilcisi de» olarak düzeltilmesini rica edeceğim.

BAŞKAN — Bu ifade edilen şekilde değiştirilmiştir; «iki parti temsilcisi de» şeklinde düzeltilmiştir. Eski metinde sandık kurulu matlahı şimdi «ilçe seçim kurulu» olarak değiştirilmiştir. Komisyonun bu metnini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu metni... 43 ncu madde mi oluyor Sayın Kırca? 42 nci madde tayıyıldı.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Bunların hepsi sonra yapılacaktır.

BAŞKAN — Bu metni 43 ncu madde olarak oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

44 ncu maddeye geldik. Komisyondan gelen metni okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonu geriverilen 44 ncu madde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir, arz olunur.

Madde 44. — Siyasi partiler kendi tüzük ve yönetmeliklerine göre, önseçime katılacaklara ait seçmen kütüklerini önseçimden bir ay önce düzenleyip ilçe seçim kurullarına bildirmeye zorludurlar.

Bu kütükler ilçe seçim kurulları tarafından ilçe seçim kurulu başkanlığının kapisına asılarak yedi gün süreyle ilân olunur. Kütüklere ilgili parti üyeleri tarafından yazıyla itiraz edilebilir. İtirazlar, ilçe seçim kurulu tarafından,

parti tüzük ve yönetmelikleri geçmesi içerisinde incelenir, itiraz yerinde görülürse tüzük düzeltilir; itiraz yerinde değilse reddolunur. Bu itirazların kabul veya reddine dair ilçe seçim kurulu kararları kesindir.

Kesinleşen kütükler ilgili partinin ilçe yönetim kuruluna bildirilir.

Önseçim için değişik partilere aid olmak üzere düzenlenen kesinleşmiş parti seçmen kütüklerinde aynı isimlere raslandığı takdirde, o kimse hangi partiyi tercih ettiğini ilçe seçim kuruluna yazıyla bildirir. Bu bildiriye bulunan kimsenin tercih etmediği siyasi partilerle ilgisi kesilmiş olur ve durum ilgili partilerin ilçe yönetim kurullarına ilçe seçim kuruluna bildirilir. 2 nci fıkra yazılı süre içerisinde yazılı başvurma yapılmazsa, bu kimsenin ismi yazılı olduğu bütün partilere ait seçmen kütüklerinden silinir ve bu partilerin hepsinde üyelik sıfatı da kalkar ve durum ilgili partilerin ilçe yönetim kurullarına ilçe seçim kuruluna bildirilir.»

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırcı

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Müsade edersemiz önergeyi izah etmek istiyorum.

BAŞKAN — Okutalım da ondan sonra efendim.

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Partiler kanunu tasarılarının 44 nci maddesinin itirazlarla ilgili kısmının «ilçe seçim kurulları kararları kesindir.» ibaresinin «ilçe seçim kurulu kararlarına karşı ilçe seçim kuruluna itiraz edilebilir. Bu kurulun kararları kesindir» şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul
Reşit Ülker

BAŞKAN — Sayın Ülker'in bir önergesi daha var, onu da okutuyorum.

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Partiler kanun tasarılarının parti seçmen kütüğü ile ilgili 44 nci maddesinin ikinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul Milletvekili
Reşit Ülker

İkinci fıkra : «Bu kütükler ilçe seçim kurulları tarafından ilçe seçim kurulu başkanlığının ve ilçe başkanlığının kapısına asılarak yedi gün süre ile ilân olunur.

BAŞKAN — Sayın Ertem'in bir önergesi vardır.

Yüksek Başkanlığa

Delege seçimlerinin de aynı esaslar içinde tanzim edilmesini arz ve teklif ederim.

Edirne
İlhami Ertem

BAŞKAN — Sayın Mehmet Sağlam arkadaşımızın önergesi.

Yüksek Başkanlığa

44 nci maddeye hâkimin itirazları karara bağlama süresinin eklenmesini arz ve teklif ederim.

Kayseri
Mehmet Sağlam

BAŞKAN — Bir de Naci Güray arkadaşımızın son bir fıkra eklenmesine ait olan önergesi var.

Başkanlığa

Siyasi Partiler Kanunu 44 nci maddesine son fıkra olarak aşağıdaki metnin ilâvesini arz ve teklif ederim.

Fıkra : Parti il ve ilçe başkanlık kurulu üyeleri milletvekilliklerine adaylıklarını koydukları takdirde denemeden üç ay evvel istifaya etmek zorundadırlar.

Elâzığ
Naci Güray

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Sayın Başkanım, önerelerde ilgi çekici fikirler vardır. Bu itibarla önergelerin Komisyona verilmesini istirham ediyorum.

BAŞKAN — Önergelerin hepsi Komisyona verilmiştir.

Yalnız bir hususu Sayın Ertem'den öğrenelim. Sayın Ertem delege seçimlerinin de aynı esaslar içinde düzenlenmesini arz ve teklif etmektedir. Aynen düzenlenmesinde maksadınız nedir?

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Efendim, bu aynen ilçe seçim kurulunun, ilçede yapılan se-

gimlere nezaret etmesi gibi, bu maddenin bu tarzda delege seçimlerine de bir murakabe sağlamasını istiyorum.

BAŞKAN — Önergeniz Komisyona verilmiştir.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Efendim onun için konuşmama müsaade ederseniz...

BAŞKAN — Zaten Komisyondan geldikten sonra size söz vereceğim Sayın Ertem.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN — Şu halde 45 nci maddeyi okutuyorum.

Parti seçmen kütüğüne yazılma

MADDE 45. — Ön seçimde seçmenlik sıfatının tâyininde esas parti seçmen kütüğüdür. Her seçmenin, kütüğünde yazılı bulunduğu seçim bölgesinde ve oturduğu yere en yakın sandığa ait seçmen listesine yazılması ve o sandıkta oy kullanması esastır.

Bir seçmen, birden çok seçmen kütüğüne ve sandık seçmen listesine yazılamaz ve birden fazla oy kullanamaz.

BAŞKAN — Komisyon bu maddenin metinden çıkarılmasını istiyor. Bir önerge vermiştir, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyona geriverilen 45 nci maddenin çıkartılmasını arz ve teklif ederim.

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Bu önergeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir. 45 nci madde metinden çıkarılmıştır. 46 nci maddeyi okutuyorum.

Parti seçmenliği yeterliği

MADDE 46. — Parti seçmen kütüğüne yazılmakta esas, ilgili siyasi parti tarafından resmen verilmiş bilgilerdir. Ancak, parti kütüğüne yazılmak için kendisi başvuran vatandaşların gösterecekleri parti üyeliği hüviyet cüzdanları ile partiye ait diğer resmî belgeler de dikkate alınır. Bu bilgilere göre, önseçimden üç ay öncesi ne kadar partiye üye kaydolunmuş olanlar, parti seçmenliği yeterliğine sahiptirler. Bu fıkrada söz konusu bilgiler, önseçimden üç ay önce ve-

rilir, Ancak, milletvekilliği seçimlerinin yenilenmesine karar verilmesi halinde, bu bilgiler, yenileme kararından başlayarak onbeş gün içinde verilir.

Kütüğü düzenlemekle görevli resmî makamlar, ilgili vatandaşın kanun veya parti tüzüğü gereğince parti üyesi olup olmadığını incelemek yetkisine sahiptirler.

Birden çok siyasi partiye kayıtlı olduğu anlaşılanlar, hiçbir partinin seçmen kütüğüne kaydedilemezler. Bunların durumu, kütüğü düzenliyen resmî makamlarca derhal ilgili siyasi partilere bildirilir.

BAŞKAN — Komisyon bu maddenin de metinden çıkarılmasını istiyor. Bunun için bir önergesi vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyone geriverilen 46 nci maddenin çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiş ve 46 nci madde metinden çıkarılmıştır.

Madde 47 yi okutuyorum.

Önseçimde propaganda kayıtlaması

MADDE 47. — Önseçimlere katılan adaylar için propaganda yapmak amacıyla açık hava toplantıları ve - örf ve âdeta göre sohbet toplantısı sayılanlar hariç - kapalı salon toplantıları tertiplenemez; duvar ilanı, el ilanı ve diğer nevi matbularla propaganda yapılamaz.

İl seçim kurulu, her bir siyasi parti için, adayların veya partilerin vereceği yazılı bilgileri esas alarak, adayların meslek veya sanat hayatlarındaki derece, başarı ve eserlerini ve memlekete ve partiye hizmetlerini gösterir ve vesikalık fotoğraflarını taşıyan matbular bastırır. Adayların soyadı alfabe sırasına göre düzenlenecek olan bu matbular adaylara eşit sayıda dağıtılır ve sandık başlarına asılır.

Adaylar, mensub oldukları partinin programı, genel kongresinin ve yetkili merkez organlarının kararları ile partinin seçim bildirisi dışında millî, mahallî yahut mesleki çapta herhangi bir vaitte bulunamazlar.

BAŞKAN — Bu madde ile ilgili bir önerge yoktur. Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Biraz evvel redaksiyonu yapılmak üzere Komisyona verilmiş olan 42 nci maddenin redaksiyonu yapıldıktan sonra aldığı yeni şekil şudur. Sadece Heyetinize nazarı itibara alınan önergenin yeni şekli, bu ifade, yani «İl ve ilçe kurulları dört ay evvel istifa etmelerini derpiş eden önerge, Komisyonun 13 . 5 . 1965 tarihli önergesiyle yeniden tedvin edilmiş olan metin 2 ve 3 ncü fıkralar arasında aşağıdaki fıkra eklenmek suretiyle oylanması istemektedir.

Metin şudur: İl ve ilçe yönetim kurulları başkan ve üyeleri T. B. M. M. üyelikleri seçimleriyle ilgili önseçimlerde görev yaptıkları seçim çevresinde ve merkez yoklamasında aday olabilmek için önseçim gününden doksan gün önce bu görevlerinden çekilmek zorundadırlar. Şimdi Komisyonun metnini 2 ve 3 ncü... («Hangi seçimden evvel» sesleri.)

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Efendim; bu önseçimden üç ay evvel; Sayın Giritlioğlu'nun önergesi seçimden dör ay evvel, aynı şey, ama kanun tedvini tekniğe uygundur.

BAŞKAN — Şimdi efendim, mutabakat hâsıl olursa mesele yok, hâsıl olmazsa oylamaya mecburuz. Sayın Giritlioğlu burada yoklar. Şimdi Komisyon Giritlioğlu'nun Heyeti Umumiyece kabul edilmiş önergesini bu ibare ile kabul ediyor ve kendi metninin ikinci ve üçüncü fıkrası arasında bir yere koymuş. Komisyonun metnini oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kabul edilen bu metinle birlikte Komisyon metnini 40 nci madde olarak oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

48 nci madde hakkında Komisyonun getirdiği yeni metni okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyona geriverilen 48 nci madde aşağıdaki şekli'de düzenlenmiştir, arz olunur..

«Müşahitler:

MADDE 48. — Önseçim sırasında siyasi partiler birer müşahidi kendi partilerine ait sandıkbaşı işlemlerini takibetmek üzere hazır bu-

lanabilirler. Önseçimde aday olanlar müşahitliğiyle sandıkbaşında bulunamazlar.»

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Bu metni oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu metni 48 nci madde metni olarak oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

ASIM EREN (Niğde) — Söz istemiştim.

BAŞKAN — Sayın Eren bu bölümün müzakeresini tamamen bitirdik. Şimdi sadece bu maddelerden her hangi birisi hakkında önerge verip de önergesini izah etme fırsatını bulamayanlara söz veriyorum. Çünkü, müzakereler bitti. Demin önergeniz olmadığı halde kısaca söylemek üzere size söz verdim. Esasında tamamının müzakeresi kabul edildiği ve tekrar müzakere ihdas etmemek için bu şekilde hareket ettik. Onun için size söz veremiyorum.

ASIM EREN (Niğde) — Sayın Başkanım; buradan bir şey söylememi müsaade eder misiniz?...

BAŞKAN — Ama, 48 nci madde bitti. Elbette müsaade ederdim, oylandı, bitti. Şimdi komisyon 49 ncu madde hakkında da komisyon yeni bir metin getirmiş, bu metni okuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyona geriverilen 49 ncu madde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir; arz olunur.

«Kuruldaki parti temsilcisinin görevini yerine getirmemesi

Madde 49. — Önseçim günü oy verilmesine başlanmazdan önce veya oy verme sırasında ilçe seçim kuruluna dâhil siyasi parti temsilcisi görevini yapmazsa, ceza hükümleri saklı kalmak üzere, yerine, siyasi partinin sıradaki yedek temsilcisi getirilir. Bu da mümkün olmazsa, bu sıhhet tutanağa geçirilir ve eksikler o ilçe seçim kurulunda sandık alanı çevresinde parti seçmeni yeterliğine sahip ve okur - yazar olanlar arasından ilçe seçim kurulu başkanının seçeceği kimseyle tamamlanır.»

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırca

AHMET BİLGİN (Kırşehir) — Bu maddeye lüzum yok beyefendi.

BAŞKAN — Lüzum yok mu?

AHMET BİLGİN (Kırşehir) — Lüzum yok.

BAŞKAN — Lüzum yoksa lüzum yoktur, diye oyunuzu kullanırsınız efendim.

AHMET BİLGİN (Kırşehir) — Böyle transit geçiyorsunuz beyefendi.

BAŞKAN — Şimdi maddeyi oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın Ahmet Bilgin, Riyasete «transit geçiyorsunuz» diye saygısızca ifadede bulunduğunuz için size ihtar veriyorum.

AHMET BİLGİN (Kırşehir) — İhtar vermeye de hakkınız yok beyefendi.

BAŞKAN — Şimdi bu kabul ettiğiniz metni 49 ncu maddenin metni olarak oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

50 nci madde ile ilgili olarak komisyon yeni bir metin getirmiştir, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonu geriverilen 50 nci madde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

Arz olunur.

«Oy puslası

Madde 50. — Her ilçe seçim kurulu, sandık başında Yüksek Seçim Kurulunca bastırılmış özel filigranlı oy puslası bulundurur.

Partili seçmenlerin, aday adlarını bu puslaların üzerine yazması şarttır.

Seçmenin okuma yazma bilmediğinin ilçe seçim kurulu başkanınca tesbit edilmesinde, başka veya görevlendireceği ilçe seçim kurulu üyesi, ilgili siyasi partinin kuruldaki temsilcilerinden birini veya temsilciler yoksa müşahidini haberdar ettikten sonra, parti seçmeni, ilçe seçim kurulu başkanı veya görevlendireceği ilçe seçim kurulu üyesi ve parti temsilcisi veya müşahidiyle birlikte hücreye girer. Başkan veya kurul üyesi, aday listesini seçmene okur ve seçmenin bildireceği adayların adlarını oy puslasına yazarak altını imzalar. Seçmen aday adlarını başkana ancak sözlü olarak bildirebilir. Seçmenin yazılı bir kâğıdı başkana vermek suretiyle orada yazılı olan adları oy puslasını geçirmesini istemesi takdirinde bu istem reddedilir.

O seçim çevresinde gösterilecek aday sayısı-

nın yarısından bir fazlası miktarınca aday adının oy puslasına yazılması zorunludur. Eksik ad yazılı oy puslaları muteber sayılmaz. O seçim çevresinin çıkaracağı Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi sayısından fazla ad yazılı oy puslalarında alttan itibaren fazla olan adlar dik-kate alınmaz.

Kurulea okunamayan adlar hesaba katılmaz. Bu takdirde, oy puslası, gerektiğinden daha az sayıda ad yazılmış pusla gibi işlem görmez. Bir puslaya aynı ad birkaç defa yazılmışsa, tek bir oy sayılır.»

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Şimdi bu madde ile ilgili iki önerge daha vardır. Bu önergeler Sayın Ahmet Üstün ve Sayın Reşit Ülker arkadaşlarımıza aittir. Önergelerinizde, komisyonun bu okunan yeni metni muvacehesinde ısrar ediyor musunuz?

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — İsrar ediyorum.

AHMET ÜSTÜN (Ankara) — İsrar ediyorum.

BAŞKAN — Önergeleri okutuyorum.

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

50 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesinin oya sunulmasını arz ve teklif ederiz.

Ankara
Ahmet Üstün

Madde 50. — Her ilçe seçim kurulu sandık başında partilerin yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanan aday listelerinden yeteri kadar bulundurur. Seçmene oyunun kullanılmak üzere bu listelerden biri mühürlenerek sandık başkanı veya vazifelendireceği ilçe seçim kurulu üyesi tarafından verilir. Seçmen hücrede listedeki isimlerin karşısındaki dörtgen içine (x) işareti koyarak oyunu kullanır. O seçim çevresindeki aday sayısının en az yarısından bir fazlasına oy vermek zorundadır.

Seçmen okuma - yazma bilmediğinin ilçe seçim kurulu başkanına veya sandık başında bulunan ilçe seçim kurulu başkanının görevlendirdiği seçim kurulu üyesine bildirmesi ve okuma - yazma bilmediğinin tesbiti halinde seçmenle birlikte istediği bir şahıs ve yanlarında

seçim kurulu başkanı veya görevlendireceği bir üye ile hüreye girer. Başkan veya kurul üyesi aday listesini okur, seçmenin bildireceği aday adlarının karşısına işaret verir. Eksik oy puslaları muteber sayılmaz. O seçim çevresinin çıkaracağı Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi sayısından fazla ad yazılı oy puslalarında alttan itibaren fazla olan adlar dikkate alınmaz.

BAŞKAN — Komisyon Sayın Ahmet Üstün'ün önergesine katılıyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Sayın Başkanım; önergelerde ilgi çekici hususlar vardır. Bu itibarla önergeleri tekrar geri istiyoruz.

BAŞKAN — İki önerge vardır, ikisi de komisyona verilmiştir. Komisyon bu önergeler üzerine yeni metin getirir veya getirmez. Ondan sonra bu husus mevzu bahseldiği zaman Sayın Üstün ve Ülker'e tekrar söz verilecektir.

Sayın Reşit Ülker'in önergesini okutuyorum.

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

50 nci maddenin 5 nci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul
Reşit Ülker

«O seçim çevresinde gösterilecek aday sayısı kadar isim yazmak zorunludur. Eksik isim yazılı oy puslası muteber sayılmaz. Aday sayısından fazla isim çıktığı takdirde baştan itibaren aday sayısı kadar olan isimler muteber addedilir, sonradakiler hesaba katılmaz. Ancak yoklamaya katılan aday sayısı o ilin çıkaracağı aday sayısını aşmadığı takdirde bir isim eksik bırakılması mümkündür. 26 . 4 . 1961 tarih ve 298 sayılı Kanununun 75 nci maddesindeki kapalı oy verme yerindeki aday listelerindeki sıra il seçim kurulunda ad çekme ile belli edilir. Diğer listedeki her türlü ve sair adların yazılması gerekli yerlerde aynı şekilde hareket edilir.»

BAŞKAN — Bu madde ile ilgili olarak verilmiş iki önerge komisyona verilmiştir.

Şimdi biraz evvel komisyon tarafından istenen, 44 ncü madde ile ilgili olarak önergeler komisyone nazarı itibara alınmış ve kendi metinlerine bazı ilâveler yapılarak yeniden Riyasete sunulmuştur. Evvelâ bunu okutacağım. Bu okunan yeni şekil sayın arkadaşlarımızın önergelerinde tebarüz ettirdikleri hususu ihtiva

ediyorsa o zaman önergelerinde ısrar edip etmediklerini ifade ederler. Şimdi bu metni okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyona verilen önergelerin incelenmesi sonucunda 44 ncü madde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir; arz olunur.

«Parti Seçmen Kütüğü.

MADDE 44. — Siyasi partiler kendi tüzük ve yönetmeliklerine göre, önseçime katılacaklara ait seçmen kütüklerini önseçimden bir ay önce düzenleyip ilçe seçim kurullarına bildirmeye zorunludurlar.

Bu kütükler ilçe seçim kurulları tarafından ilçe seçim krulu başkanlığının kapısına asılarak yedi gün süreyle ilân olunur. Kütüklere, ilgili parti üyeleri tarafından yazıyla itiraz edilebilir. İtirazlar, ilçe seçim kurulu tarafından, parti tüzük ve yönetmelikleri çerçevesi içerisinde incelenir, itiraz üç gün içinde karara bağlanır, itiraz yerinde görülürse kütük düzeltilir; itiraz yerinde değilse reddolunur. Bu itirazların kabul veya reddine dair ilçe seçim kurulu kararları kesindir. İtirazların kabulü adları kütükten silinirler yerine başkaları ikame edilmez.

Kesinleşen kütükler ilgili partinin ilçe yönetim kurullarına bildirilir.

Önseçim için değişik partilere aid olmak üzere düzenlenen kesinleşmiş parti seçmen kütüklerinde aynı isimlere raslandığı takdirde, o kimse, hangi partiyi tercih ettiğini ilçe seçim kuruluna yazıyla bildirir. Bu bildiriye bulunan kimsenin tercih etmediği siyasi partilerle ilgisi kesilmiş olur. Ve durum ilgili partilerin ilçe yönetim kurullarına ilçe seçim kurulunca bildirilir. 2 nci fıkrada yazılı süre içerisinde yazılı başvurma yapılmazsa, bu kimsenin ismi yazılı olduğundan bütün partilere ait seçmen kütüklerinden silinir ve bu partilerin hepsinde üyelik sıfatı da kalkar, ve durum ilgili partilerin ilçe yönetim kurullarına ilçe seçim kurulunca bildirilir.

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşku Kirca

BAŞKAN — Şimdi eski metinde değişik olarak getirmiş olan husus biri «itiraz üç gün içerisinde karara bağlanır» ibaresi, diğeri «itirazların kabulüyle isimleri kütüklerden silinenlerin yerine başkaları ikame edilemez» ifadesidir. Bu değişiklikler muvacehesinde arkadaşlarımız kendi önermelerinde ısrar ediyorlar mı?

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — İsrar değil Sayın Başkan, zapta geçmesi bakımından bir hususu arz etmek istiyorum.

BAŞKAN — Buyuru efendim.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Muhterem arkadaşlarımız; buradaki itiraz iki şekilde iki şeye olabilir. Birincisi, listede yazılı olan ismin değişmiş olmasına, parti tüzüğüne göre köy veya filân mahallede usulüne uygun şekilde bir delege seçimi yapılmıştır ama ilçe seçmen kütüğünü verirken oradaki ismi değiştirmiştir. Bu durum dâhilinde ilçe seçim kurulu bunu vârit gördüğü takdirde orada seçilmiş olan hakiki kimsenin ismini listeye yazacak mıdır? Bu bir. İkincisi orada yapılan delege seçimine itiraz mahiyetinde olur, gününde ilân yapılmıştır, ekseriyet olmadan bir seçim yapılmıştır. Bu gibi ahvalde itiraz vâkı olduğu takdirde o zaman oradaki delegeler o köy veya mahallelerin delegeleri iptal edilir, yerine başkası seçilmez. Bu mânada mıdır? Bu iki hususun tavzihini rica ediyorum,

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Metni görmem lâzım Sayın Başkan. Efendim, dediğiniz gibi, itirazların kabulü takdirinde silinme iki şekilde olur. Silinme neticesinde ya ilçe seçim kurulu başkanı, bir başkasının oraya seçilmiş olduğunu tesbit ettiği için onu silmiştir. Bunu tesbit edebilmişse o zaman oraya elbette ki, aslında seçilen kimsenin ismini yazacaktır. Ancak bâzı hallerde de silinme neticesinde öyle bir iptal vâkiası olabilir ki, seçimin tamamı iptal edilebilir. Veyahut da silinen kimsenin yerine başkasının ikamesi mümkün olmaz, alttan gelenler itibariyle. Bu takdirde boş kalan yerlere başkaları ikame edilemez diyoruz. Çünkü başkalarının ikamesi bu, takdirde ancak üst kurul kararı ile olabilir ki, bu da demokratik bir şey olmaz. Önseçimi yapabilmek için ona

da zaten zaman yoktur. Bu itibarla (itirazların kabulü ile boş kalan yerlere başkaları ikame edilemez.) diyoruz. Ama itirazın kabulü halinde boş kalmıyorsa yani alttan başka birinin seçildiği tesbit edilmişse veya başka biri seçilmemiş olsa bile alttan sürüldüğü; yani başkasının seçildiği şu veya bu şekilde... Tasrih ediyorum ifademi, başkasının seçildiği ilçe seçim kurulunca şu veya bu şekilde tesbit edilmişse oraya onun adı yazılır. Ama bunu tesbit etme imkânının mevudolmadığı hallerde ve yerlerde boş kalır ve bu boş kalan yerlere başkaları ikame edilemez. Çünkü ikamesi iki suretle olabilir: Ya yeniden seçimi yapmak gerekir, yani kütüğü seçim yoluyla veya başka yolla tanzim etmek gerekir. Buna ise zaman yoktur. İkinci şekilde böyle olunca bu yetkiyi bir kurula vermektir. Bir kurula bu yetkiyi vermek de aslında hem demokratik değildir, hem de zaten bu kimselerin kimler olacağı parti yönetmeliklerinde tesbit edileceğinden bir alt kademe kurulunun merkez karar organınca yapılacak parti yönetmeliğini tadil edebilmesi mânası çıkar ki, buna imkân yoktur.

BAŞKAN — Sayın Ertem, bu izahat muvacehesinde önerenizde ısrar ediyor musunuz?

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Hayır etmiyorum efendim.

BAŞKAN — O halde önereniz ayrıca oya konmayacaktır. Sayın Ülker, önerenizi izah sadedinde buyurunuz.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar, iki önemli noktada bendeniz takrir vermiştim. Komisyonun iltifatına mazhar olmamış her iki nokta da. Bunlardan bir tanesi bu ilçe seçim kurulu başkanı hazırladığı listeyi ilçe seçim kurulunun kapısına asacak. Güzel, buna bir diyeceğimiz yok. Bendeniz teklif ettim, bir nüshasını da ilçenin kapısına assınlar. Partililer için kolay gidilecek yer ilçe seçim kurulu değil, ilçe binasıdır. Kolaylıkla gidip görebilecekleri yer burasıdır. Bunu kabul etmemek için kanunun ne sistemini bozar, ne bir ârıza ve tehlike doğurur. Tatbikatta kolaylık doğurur. İlçe seçim kuruluna asılır denirse bugün mahkeme divanhanelerinde asılan birtakım ilânlar vardır, hiçbir kimse okumaz. Şekli olarak asılır, şekli olarak kahr. Öyle gözüküyor ki, komisyon bunların okunup itiraz edilmesini nazara almıyor, şeklen asılsın da ister gelsin partili ister gelmesin demek istiyor-

lar. Bendeniz bu fikre eğer daha inandırıcı sebepler ileri süremezlerse katılmıyacağımı arz ederim ve yardımınızı dilerim.

İkinci nokta, bu ön seçimlerde en büyük suiistimal bu listelerin yapılmasında olur. Bu listeler yapılırken bir kısım kimseler yazılmaz, yazılmaması lâzımgelen bir kısım kimseler yazılır. Tatbikat da böyle olacaktır. Şimdiye kadar böyle olmuştur.

Şimdi buna karşı yapılan itirazı biz yani Komisyonun getirdiği metinde ilçe seçim kuruluna hallettiriyoruz. Peki ilçe seçim kurulu kim? Başında bir yargıç var. Öbürleri siyasi partilerden üyeler, diğer bildiğiniz üyeler. Bu kurul umumiyetle hukuk anlayışına zıt olarak ekseriyetle karar veriyor. Yani kanunun hilâfına da olsa ekseriyetle karar veren bir kurul. Bu seçim sistemimizde büyük bir noksan. 1950 den beri bu tenkid edilir. Bu kurulların tamamen hukukçulardan olması Tahsin Bekir Balta tarafından muhalefet şerhi olarak 1950 seçim Kanununa yazılmıştır. Bu son seçim kanunu bir ileri adım atmıştır, ilçe seçim kurulları üç hükümden kurulmuştur ve çok yerinde olmuştur. Fevkalâde doğru olmuştur.

Şimdi bendeniz ilçe seçim kurulu reyleri, siyasi partilerin içerde oyları da vardır. Ne olsa hâkimi azınlıkta bırakabilirler. Bunun için ve en çok suiistimaller de kütükten çıkacağına göre bunun itirazının üç hâkimden mürekkep ilçe seçim kuruluna yapılmasını teklif ettim. Bu bir teminat hükmüdür. Bunun ne zararı vardır bilmiyorum ama tatbikatta neler çıkacağını, Sayın Coşkun Kırca arkadaşımız inşallah bu kanun tamamlandığı zaman, tatbikatta göreceklerdir. Saygılarımla.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Kısaca mütalâamı izah etmeme müsaade eder misiniz?

BAŞKAN — Lütfen.

COŞKUN KIRCA (Devamla) — Her meselede itiraz mercii tâyin etmek muhakkak doğru olan bir yol doğıldır. Bâzı işlemler vardır ki, onu takibedecek işlemlerin selâmetle yürütülebilmesi için, bir an önce kesinleşmesinde zaruret vardır. İlçe seçim kurulu başkanı olan hâkim bu kütükler üzerinde yapılacak itirazları tetkik edeceğine göre artık bir de esasen ilçe seçim çevresi bakımından tanınmak tanınmamak gibi hususları da ikin-

ci üst itiraz mercii olarak il seçim kuruluna gitmeye lüzum yoktur. Bu tamamıyla işleri uzatacaktır. Aynı sebep dolayısıyla ve bu kütüklerin il seçim kurulunun kapısına asılmasına lüzum da yoktur. Bunu zaten ilçe de tetkik eder. («Partili görmesin» sesleri)

BAŞKAN — Muhterem rakadaşlar bu 44 ncü madde ile ilgili olarak verilmiş olan önergelerin bir tanesi Sayın Naci Güray'a aittir. İfadesinde 44 ncü maddenin tadilini istemektedir. Halbuki milletvekilliği adaylıklarını il idare ve ilçe idare kurulları koydukları takdirde 3 ay evvel istifâ etmelerini derpiş eden bir önergedir bu. 41 ncü madde ile ilgili olduğu için bunu muameleye koymuyorum.

Sayın İlhami Ertem arkadaşımız da önergesini ayrıca oya konmasına lüzum olmadığını izah muvacehesinde ifade buyurdular.

Sayın Sağlam arkadaşımız önergelerinde 44 ncü maddedyi hâkimin itirazları karara bağlama suresinin eklenmesini istemektedir. Esasen komisyon bunu eklemiştir. Sayın Komisyon hâkimin karara itirazları süresinin eklenmesini istiyor da sayın Sağlam. Zaten bu yeni metinde eklenmiştir.

Şimdi Reşit Ülker arkadaşımızın önergesi var. Bu önergesi iki tanedir. Bir tanesi metnin üzerindeki (ilçe seçim kurulları kararları kesindir) ibaresinin (ilçe seçim kurulu kararlarına karşı il seçim kuruluna itiraz edilebilir. Bu kurul kararları kesindir) şeklinde bir ilâve istemektedir. Buna komisyon katılıyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Hayır, katılmıyoruz.

BAŞKAN — Bu önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Sayın Ülker arkadaşımızın 2 ncü önergesi de (bu kütükler ilçe seçim kurulları tarafından, ilçe seçim kurulu başkanlığının ve ilçe başkanlığının kapısına asılarak 7 gün süre ile ilân olunur.) şeklinde bir fıkranın eklenmesini istemektedir.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Ayrıca kendi partisinin kapısına.

BAŞKAN — Ayrıca, evet Buna komisyon katılıyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Birinciye katılmayınca buna da katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Komisyonun önergesini oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kabul edilen bu önergedeki metni 44 nü madde metni olarak oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

BAŞKAN — 51 nci madde hakkında komisyonun getirdiği yeni metni okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonaya geriverilen 51 nci madde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir; arz olunur:

«Kimliğin tesbiti.

MADDE 51. — Oy vermek o önseçime katılmaya yetkili olduğunu belirten parti belgesinin gösterilmesiyle mümkündür. Bu belgeyi göstermeyenlerden yahut belgenin sahibi olduğunda tereddüdedilenlerden parti hüviyet cüzdanı veya o da yoksa nüfus hüviyet cüzdanı istenebilir. Ancak, ilçe seçim kurulu başkanıyla ilgili siyasi partinin bu kuruldaki temsilcileri seçmenin kimliğinde ittifak ettikleri veyahut kendilerince tanınan o partiye mensup iki seçmen marifetiyle seçmenin kimliğini tesbit ettikleri takdirde, parti seçmen kütüğünde adı bulunan seçmen oy kullanabilir. Bu suretle oy veren seçmenin imzasının yanına tanıklık yapanların adları ve kimlikleri yazılır ve kendilerine imzalatılır.»

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Okunmuş olan metni oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu metni 51 nci madde metni olarak oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

52 nci madde hakkında da Komisyon yeni bir metin getirmiştir. Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonaya geriverilen 52 nci madde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir; arz olunur.

«Oy vermeden önceki işler

MADDE 52. — İlçe seçim kurulu önüne gelen seçmen önseçime katılmaya yetkili olduğunu gösterir parti belgesini başkana verir veya seç-

men sıra numarasını başkana söyleyerek kimliğini ispat eder. Daha sonra, 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki Kanunun 91 nci maddesinin 2 ilâ 4 nü fıkraları hükümleri uygulanır.»

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırca

BAŞKAN — 52 nci madde için şimdi getirilmiş olan yeni metni, komisyonun metnini oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu metni 52 nci madde olarak oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

53 nü madde hakkında Komisyonun getirmiş olduğu metni okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonaya geriverilen 53 nü madde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

Arz olunur.

«Zarfların açılması.

MADDE 53. — İlçe Seçim Kurulu Başkanı, sayım ve döküm işlerine başlamadan önce, sayım ve döküm cetvellerinin boş ve yazısız olduğunu hazır bulunanlara gösterir.

Kuruldaki her siyasi parti temsilcilerinin yedekleri sayım ve döküm işlerinde kendi partileriyle ilgili olarak kurula yardımcı o'ular. Bir partinin kuruldaki asıl veya yedek temsilcileri, diğer bir partinin sayım ve döküm işleriyle görevlendirilemez.

Görevli üye sandıktaki oy zarflarını teker teker alarak başkana veya başkanın görevlendireceği ilçe seçim kurulu üyesine verir. Zarfı o şahıs açar ve içinden çıkan oy pusulasını herkesin görebileceği ve işitebileceği şekilde okur.

Oy pusulasının muteber olup olmaması ve hesaba katılıp katılmaması hususunda tereddüt olurca, bunlar, cetvele döküm yapılmadan ayrılır.

Bütün zarfların açılıp okunması bittikten sonra, ayrılmış olan oy pusulalarının muteber olup olmadıkları, hesaba katılıp katılmayacakları hususu, her siyasi parti için o siyasi partinin kuruldaki temsilcileriyle kurulun başkanı ve diğer üyeleri tarafından karara bağlanır. Oylarda eşitlik halinde başkanın oyu esastır. Bu

karar tutanağa geçilir ve muteber sayılan oylarla hesaba katılmasına karar verilen oylar da cetvele işlenir.

Muteber sayılmıyan ve hesaba katılmıyan oy puslaları ayrıca paketlenerek saklanır.

Oy puslası okundukça cetvel kayıtcısı olan kurul üyesi önündeki cetvele gerekli işareti koyar. Bu işaret konduktan sonra oy puslası torbaya atılır.

Oy puslalarını ilgili siyasi partinin müşahitleriyle adaylar görebilirler. Bunlara sayım masası başında yer verilir. Ancak, masa başında aynı parti için birden fazla müşahit bulundurulamaz.»

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Mehmet Sağlam arkadaşımız tarafından verilmiş bir önerge vardır okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

53 ncü maddenin, oyların muteberliğinin peyderpey karara bağlanması tarzında tadilini arz ve teklif ederim.

Kayseri
Mehmet Sağlam

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Sayın Başkanım bu öneriyi de rica ediyorum. Bu hususu komisyon tetkik edecek efendim.

BAŞKAN — Komisyon istiyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Önergeleri istiyorum efendim.

BAŞKAN — Bir önerge var.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Bizim önergemizle bu 2 iki önergeyi efendim.

BAŞKAN — Bu madde ile ilgili olarak verilmiş olan önergeyi Komisyona verdik.

54 ncü maddeyi okutuyorum.

Muteber olmıyan zarf ve puslalar :

MADDE 54. — Aşağıda yazılı oy puslaları muteber değildir.

1. Sandık kurulunca verilen tek biçim ve renkteki çift mühürlü zarftan başka bir zarfa konulmuş oy puslaları;

2. Özel filigram taşımayan oy puslaları;

3. Hangi seçmen tarafından atıldığı belli olacak şekilde imza, mühür veya işaret taşıyan zarfa konulmuş oy puslaları;

4. İmzalı veya mühürlü veya seçmenin kim olduğunu belirten her hangi bir işaret taşıyan oy puslaları;

5. Bir zarftan-değişik partilere ait veya değişik şekilde tertiplenmiş olarak birden fazla konulmuş oy puslaları;

Aynı partiye aid olup tamamıyla aynı adları taşıyan puslalar, aynı zarftan birden fazlası çıkarsa, tek bir pusla sayılır.

BAŞKAN — 54 ncü maddeyi oyunuzla sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayımın ilanı ve sonucu

MADDE 55. — Oyların sayımı ve sonuçlarının sayım cetvellerine geçirilmesi biter bitmez, 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki Kanunun 105 nci maddesi hükümleri, zikri geçen maddenin 9 ncü bendi ile son fıkrası hariç olmak üzere, uygulanır.

Her siyasi parti için ayrı ayrı düzenlenecek basılı tutanak kâğıdında, o partiden aday olmak üzere önseçimde aday olmuş bulunanların adları oyların toplamları rakam ve yazı ile belirtilir. Bu tutanak ilgili partinin temsilcisi ve kurul başkanı tarafından imzalanır.

BAŞKAN — 55 ncü maddeyi oyunuzla sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sonuçların birleştirilmesi

MADDE 56. — İlçe seçim kurulunun yapacağı sayım, döküm ve birleştirme işlemleri sırasında ilgili partinin adayları ve müşahitleri hazır bulunabilirler. Bu işlemlerde hazır bulunanlara, işlemleri yakından takibedebilecekleri bir yer ayrılır.

İlçe seçim kurulu, sandık kurullarından gelen evrakı geldikçe teslim almakla beraber, aralıksız çalışır ve sandık tutanaklarını birleştirmeye devam eder.

En son sandığın tutanağı geldikten sonra ilçe dâhilindeki bütün sandık tutanaklarının birleştirilmesi tamamlanır ve sonuç bir tutanağa geçirilir.

Adayların aldıkları oylardan itiraza uğramaksızın muteber olan ve hesaba katılan oyların puslaları ile itiraz edilmişken muteber sayılan ve hesaba katılan oyların puslalarının sayısı toplanarak o ilçe dâhilinde muteber oyların toplamı elde edilir ve tutanağa geçilir.

İlçe seçim kurulunda hazırlanan tutanaklardan birer nüshası ilçe seçim kurulu başkanı ve en az iki üye tarafından il seçim kuruluna götürülür.

Müfredatlı olarak her sandıkta adayların aldıkları oy miktarlarını ve muteber oyların toplamını gösteren tutanağın birer sureti tasdikli olarak ilgili siyasi partiye derhal verilir. Bundan sonra, 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 108 nci maddesinin 7 ve 8 nci fıkraları uygulanır.

İlçe seçim kurulunda bir siyasi partiye ait tutanakların birleştirilmesinde o partiye mensup bulunmayanlar görevlendirilemez.

BAŞKAN — Komisyon bu maddenin metinden tayıyını istiyor. Bununla ilgili bir önerge vermiştir. Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonun geriverilen 56 nci maddenin çıkartılmasını arz ve teklif ederim.

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Bu önergeyi oyunuzaya sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. 56 nci madde metinden çıkarılmıştır.

57 nci maddeyi outuyorum.

İtiraz hakkı

MADDE 57. — Kurulların veya kurul başkanlarının kesin olmıyan kararlarına karşı ilgili siyasi parti, o siyasi partiden önseçimde aday olanlar yahut o siyasi partilerin teşkilât kademelerinin başkanları veya vekilleri ile parti müşahitleri itiraz edebilirler.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

58 nci madde ile ilgili olarak komisyon yeni bir metin getirmiştir. Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonun geriverilen 58 nci madde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir; arz olunur.

«İl seçim kurulunda birleştirme,

MADDE 58. — İl seçim kurulu, ilçe seçim kurullarından gelen evrakları her siyasi parti için ayrı ayrı olmak üzere birleştirir. Bu birleştirmede il seçim çevresindeki:

1. Parti seçmeni sayısı,

2. Oy kullanma parti seçmenlerinin sayısı,

3. İtiraz edilmiş veya ihtilâflı görülmüş olup da muteber sayılarak hesaba katılan oyların sayısı.

4. Muteber sayılmıyan ve hesaba katılmıyan oyların sayısı,

5. Muteber sayılan ve hesaba katılan oyların genel toplamı.

6. Soyadı alfabe sırasına göre adaylardan herbirinin aldıkları oy sayısı rakam ve yazıyla bir tutanağa geçirilir ve alınan oyların çokluğuna göre seçilmiş olanlar belirtilir.

İl seçim kurulu, parti adaylığına seçildikleri anlaşılanlara birer tutanak verir. Bu tutanakta adayın hangi sırayı aldığı da belirtilir. Tutanaklardan ikişer örnek en çabuk vasıta ile Yüksek Seçim Kuruluna gönderilir. Ayrıca, parti adaylığına seçilenler belli olur olmaz, adları ve soyadları ve mensuboldukları siyasi parti, telgrafla ve varsa ayrıca telefonla yahut telsizle Yüksek Seçim Kuruluna bildirilir.

Aynı miktarda oy almış olanlar arasındaki sıraya o siyasi partinin 38 nci maddenin 1 nci fıkrasında yazılı organ veya kurulu tesbit eder. Parti tüzüğünün merkez yoklama kurulunu öngörmüş olması halinde, bu kurul bu yetkisini merkez karar veya yönetim organına devredebilir.»

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Şimdi Komisyonun getirdiği bu metne sadece (aynı sayıda oy almış olanlar arasında sıra kur'a ile tayın edilir) şeklinde bir yenilik getirilmesi teklif edilmiştir. Bu teklif Sayın Reşat Özarda ve Sayın Reşit Ülker arkadaşlarımız tarafından verilmiş iki ayrı önerge dir. Sayın Ülker bunu izah mı edeceksiniz, buyurun.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Komisyon sözcüsü; «merkez oligarşisi, filân bunları niye söylüyorsunuz...» gibi cevapları bol miktarda vermişlerdir. Fakat şu kanunun bütün metin'lerini görmemenize rağmen, alelacele, uykulu uykusuz tetkikimize rağmen tesbit ettiğimiz öyle noktalar var ki, bunlar ne bugüne kadarki tatbikatımıza, ne seçim sistemimizdeki tatbikata, hiç bir şeye uymamaktadır. Şimdi bir yoklama yapılacak bir seçim bölgesinde, iki arkadaş yüzer oy alacak. Ne yaparız biz bunu? Herkesin bildiği bir usul, kur'a çekeriz. Çünkü eşit oy almış. Hayır.

Şimdi muhterem arkadaşımız oraya verilip basılmıyan metinlerde gürlüti, patırtı arasında geçeceği tahmin edilen işi de tutar bunu da merkeze verir. Yani parti merkezi bu iki kişiden birisini seçecek. Arkadaşlar, bu getirilecek teklif midir? Rica ediyorum, istirahat ediyorum.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar, ortada önseçimde oy almış insanlar yerinde merkezin bir insanını ikame etmesi gibi antidemokratik bir usul mevzuabahsolmuş olsaydı Sayın Reşit Ülker'in bu kanunun içinden bulup çıkardığı oligarşik hükümleri ile karşı karşıya kaldığımızı kabul edilebilirdi. Mevzuabahsolan şey adaylık tesbitidir. Adaylık tesbiti bir şuuri iştir, bir iradi iştir, bilinerek yapılması gereken bir iştir.

İki tane aday farzedelim ki, aynı oyu almışlar, bu adaylar bir partinin hükmi şahsiyeti adına Yüksek Seçim Kurulunda görüşülecektir. Binaenalevh, bu iki aday arasından hangisinin listede sırada olduğu o sırayı işgal etmesi gerektiği o partinin seçim şansına dahi o seçim çevresinde tesir edebilecek bir durumdur. Bu durumda kararı verecek yer merkez organdır. Merkez, biraz evvel Sayın Güldoğan arkadaşımızın verdiği taktir uvarınca bu kararı esasen ilgili il yönetim kuruluyia istişare halinde verecektir. Bir partinin seçimi kazanmak üzere girdiği bir yerde seçim şansına tesir edebilecek bir kararın, tesadüfle yani kur'a ile verilmesini kabul etmeye imkân yoktur. Bunu, iradi tetkik neticesinde bilinecek verilmiş bir karara bağlamak lâzımdır. Bunu il yönetim kuruluna bırakırsanız taraf tutmak imkânı vardır. Ge-

nel merkez organlarının çok daha bitaraf hareket edeceklerini kabul etmek lâzımdır.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Kur'a, kur'a...

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (Devam'a) — Komisyon kur'a gibi seçim şansına tesir edecek bir hususta hiç bir suretle akli, iradi ve şuuri olmıyan bir sisteme iştirak etmemekte ve bu takrire iştirak etmemektedir.

BAŞKAN — Sayın İhsan Kabadayı, yerinizden söz almadan «kur'a kur'a» diye bağırarak suretiyle Meclis çalışmalarına bir başka hüviyet vermek istidadında olan konuşmanız dolayısıyla size ihtar veriyorum.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Sayın Başkanım, özür dilerim.

BAŞKAN — Özür dilediğiniz için ihtar kaldırdım, efendim.

Şimdi Sayın Reşat Özarda ve Sayın Reşit Ülker tarafından verilmiş iki önerge de bu müsavı oyu alınma halinde kur'a çekilme usulünü istemektedir. Bu iki önergeye de Komisyon katılmıyor. Müstereken oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmediği.

Komisyonun metnini oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu metni 58 nci maddenin metni olarak oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

59 ncu madde hakkında Komisyonun getirdiği metin :

Yüksek Başkanlığa

Aşağıdaki maddenin 58 nci maddeden sonra metne ithalini arz ve teklif ederim.

«Son işlemler :

MADDE 59. — Yüksek Seçim Kurulu, il seçim kurullarından gelen parti adayları listelerinin tasdikli birer örneğini süratle ilgili partilerin genel başkanlıklarına teslim eder. Parti genel başkanlıkları, 38 nci madde ve parti mevzuatı gereğince merkez yoklaması ile seçilen parti adaylarını aday listelerine ekliyerek seçim çevrelerine göre düzenliyeceği parti ada-

yı cetvellerini, kanun hükümleri gereğince Yüksek Seçim Kuruluna süresi içerisinde bildirirler.»

Geçici Komisyon sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Bu komisyonun metnini oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu metni 59 ncu madde olarak oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

60 nci madde ile ilgili yeni metni okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonun geriye kalan 59 ncu madde 60 nci madde olarak aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

«Evrakın saklanması ve sonuçların ilânı,

Madde 60. — Hesaba katılan ve katılmayan ve itiraza uğramış olan oy puslaları, sayım ve döküm cetvelleri ve adaylığa seçilme tutanaklarıyla diğer her türlü evrak üç ay süreyle ilçelerde ilçe seçim kurulu başkanı ve illerde il seçim kurulu başkanı tarafından saklanır ve Yüksek Seçim Kurulunun istemi olmaksızın hiçbir yere gönderilemez.»

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırca

BAŞKAN — Bu metni oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu metni 60 nci madde olarak oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

61 nci madde. Komisyonun verilen 60 nci madde 61 nci madde olarak yeniden getirilmiştir. Bunu okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyonun geriye kalan 60 nci madde 61 nci madde olarak aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir; arz olunur.

«Önseçimin ve tutanağın iptali,

Madde 61. — Adaylık tutanağına yapılan itiraz, oyların dökümüne veya sayımına ilişkin olduğu ve yeniden yapılan döküm ve sayım sonucunda tutanakların iptaline karar verildiği takdirde,

yeniden yapılan döküm ve sayım sonucuna göre seçildikleri anlaşılanlara Yüksek Seçim Kurulu tarafından tutanakları verilir.

Bir seçim çevresindeki ön seçimin, ön seçim işlemleri sebebiyle iptaline karar verildiği takdirde, önseçim yenilenmez ve bu seçim çevresi için bütün adaylar, 38 nci maddenin 1 nci fıkrasında yazılı organ veya kurul tarafından tesbit edilir. Parti tüzüğü merkez yoklama kurulunu ön görmüşse, bu kurul bu yetkisini merkez karar veya yönetim organına devredebilir.

Adaylardan yalnız birinin veya birkaçının tutanağının iptaline karar verildiği hallerde, tutanakları iptal olunan adayların yerine ön seçimde aldıkları oy sırasına göre sırada başta gelenlere tutanak verilir. Sırada olanlar yetmediği takdirde, boş kalan yerlerin doldurulması için bu maddenin yukardaki fıkrası uygulanır.

Belli bir seçim için parti adaylarının Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesinden sonra ön seçimle ilgili itiraz ve şikâyetler dikkate alınmaz; bu gibi itiraz ve şikâyetler üzerine başlamış olan işlemler durdurulur ve itiraz ve şikâyetler sonucunda bir karar alınsa bile uygulanmaz.»

Geçici Komisyon Sözcüsü
İstanbul
Coşkun Kırca

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Başkanım, son fıkrada bir ufak tashihiğimiz olmuştur.

«Belli bir seçim için» deniliyor. Lütfen altına yazılmasını rica ediyorum. «Belli bir seçim» yerine, «belli bir ön seçim» yazılacak. Hemen onun altındaki satırda «ön seçimle ilgili» kelimesi vardır. Pardon o aynen kalacaktır efendim. «Ön seçimle» kelimesi var, onun yanına «ve adaylarla» kelimeleri ilâve edilecektir. «Ön seçimle ve adaylarla ilgili» olacak.

BAŞKAN — Bu, Komisyon metnini oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu metni 61 nci madde metni olarak oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi, bu eski 61 nci madde Komisyonca 62 nci madde olarak teklif edilmektedir. Bu eski 61 nci maddeyi okutuyorum.

Mahallî seçimler yoklaması

MADDE 62. — Kanuna göre mahallî idareler seçimleri için aday gösterebilecekleri hallerde siyasi partilerin bu adayları nasıl seçecekleri ve yoklamaların nasıl yapılacağı parti tüzükleriyle düzenlenir.

BAŞKAN — Komisyon okunmuş olan bu metni 62 nci madde olarak teklif etmektedir.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Sayın Başkanım, «parti tüzükleriyle» kelimelerinden sonra «ve yönetmelikleriyle» kelimelerinin eklenmesini rica edeceğim.

BAŞKAN — Sayın Ülker, bu önereniz 62 nci maddeyle mi ilgili? Yani şimdi okunan madde ile mi ilgili?

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Efendim, elimizde tam metin olmadığı için katî olarak evet diyemeyeceğim, böyle bir teklif verdim.

BAŞKAN — Önergeyi okutalım.

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

62 nci maddede ön seçimlerde yapılacak itirazların parti meclislerince değil kanunda genel olarak kabul edilen yargıç nezaretine verilmelidir. Bu sebeple yoklamaya yapılacak itirazların ilçe ve il seçim kurulunca yapılmasını ve il seçim kurullarının kararlarının kesin olmasını arz ve teklif ederim.

İstanbul
Reşit Ülker

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Zaten bu esaslar kabul edildi.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Ülker.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Çok özür dilirim, tam metinler elimizde olmadığı için böyle bir hayalî şekilde tahrir vermek zorunda kaldık.

Şimdi bu tahririmde şunu istihham ediyorum. Bu kanun sisteminde her şey demokratik oluyor ve neticesinde de hâkim nezareti var, kütükler onun nezaretinde oluyor. Fakat bir noktaya geliyor, o nokta ki en mühim noktadır, adayların seçim noktası, adayların seçimine yapılacak itirazlar parti mercilerinde hallediliyor. Ve halledilemeyeceğine göre, seçim kanununa göre, oy verme gününden 35 - şimdi 55 - gün evvel yapılıyor, beş gün sonra da liste

verildiği için, fiilen bu yapılamıyor, yapılamadığı için de bunlar aceleye gelen hallerde iptal vâkı olursa, o da genel merkezlere bir hak tanıyor. O da Komisyonun anladığı mânada demokratik usullerden bir tanesini teşkil etmektedir.

Şimdi, bendeniz diyorum ki, asıl teminat getireceğimiz adaylık müessesesinden önseçimde yapılan itirazı evvelâ ilçe seçim kuruluna yakın hâkim eliyle tetkik ve üç hâkimden ibaret il seçim kurulunda karara bağlansın. Bunlar yakın yerdedir.

Ankara haysiyet divanına göndermekten çok yeğdir. Nitekim Seçim Kanununda geçici komisyon üyesiyim, Sayın Şefik İnan'ın da katıldığı bir görüşle müddeti beş gün daha uzattık. Beş gün kalyordu, şimdi on gün kalyor. Bu sebeple bu adli teminatın asıl getirilecek yeri burasıdır. Ama 62 ye girer, veya başka bir yere girer. Bendeniz bunu teklif ediyorum. Arkadaşlarımın da muayyen, komisyonun getirdiği doğrudur fikrinden hareket etmeyip hakikatlere göz açarak rey vermelerini istihham ediyorum.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Sayın Başkanım, Sayın Reşit Ülker arkadaşımız hiç değilse komisyonun yalan söylemediğine inanmasını istihham ederim. Gerek adaylara, gerek önseçimlere mütaallik itirazların nasıl halledileceği, tamamıyla 298 sayılı Seçim Kanunu esaslarına uygun olarak ve önseçimle ilgili hususiyetler bakımından ayrılmak gerektiği zaman buradâ ayrıca tesbit ettiği hususi ve muvazi hükümler sayesinde zaten dedikleri gibi tanzim edilmiş bulunmaktadır. Bu itibarla zannediyorum bu önerge hakkında yapılacak hiçbir muamele yoktur.

BAŞKAN — Komisyon bu önergedeki hususlara katılmıyor. Önergeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Komisyonun 61 nci madde metnini 62 nci madde metni olarak teklif eden önergesini oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

62 nci madde metni olarak bu önergeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Böylece yedinci bölüm bitmiş oldu. Ancak, iki arkadaşımız bu yedinci bölüme iki yeni madde teklif etmektedirler. Bunlardan birisi Sayın Nurettin Bulak ve Sayın Ziya Altınoğlu arkadaşımıza aittir. Diğeri de yine müştereken iki arkadaşımıza aittir. Bunları okutuyorum.

Sayın Millet Meclisi Başkanlığına

Siyasi Partiler Kanununun 7 ne bölümüne aşağıdaki maddenin ilâvesini arz ve teklif ederiz.

Madde : İlçe, il idare kurulları ile haysiyet divanı ve bunlara bağlı yardımcı kurullarda vazifeliler, adaylıklarını koydukları takdirde seçim gününden 3 ay evvel istifa etmek mecburiyetindedirler.

İstanbul

İstanbul

Nurettin Bulak

Ziya Altınoğlu

BAŞKAN — Bu halledildi, önergeyi geri alıyorsunuz.

Millet Meclisi Başkanlığına

Siyasi Partiler Kanununun önseçimi ihtiva eden 7 ne bölümüne aşağıdaki maddenin ilâvesini arz ve teklif ederiz.

MADDE : a) Kongresini yapmamış bulunan müteşebbis ve geçici heyetler aday yoklamalarında kullanamazlar.

b) Adaylığını koyanlar delege dahi olsalar, aday yoklamalarında oy kullanamazlar.

İstanbul

İstanbul

Ziya Altınoğlu

Nurettin Bulak

BAŞKAN — Yeni bir madde teklif ediliyor. Bu metni komisyon kabul ediyor mu? Komisyon kabul etmiyor.

Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

53 neü madde ve 50 neü madde Komisyon-da. Bu bölüm de bitmiş oldu.

Şimdi 4 neü kısma geliyoruz.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Bir takririmiz var efendim.

BAŞKAN — 7 neü bölümle mi ilgili?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Usulü müzakere hakkında.

BAŞKAN — Şimdi 4 neü kısmın müzakeresine geçiyoruz. Ancak bir takirle 8 neü kısmın diğer kısımlarla birlikte, yani 4 neü kısımdan 8 neü kısma kadar bütün kısımların hepsinin birden görüşülmesi teklif edilmektedir. Önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Siyasi partiler kanun tasarısının 8 neü kısmı ile diğer kısımlarının bir arada müzakeresini ancak maddelerin ayrı ayrı oylanmasını arz ve teklif ederiz.

Adalet Partisi

C. H. Partisi

Grup adına

Grup Başkanvekili

İsparta

Maraş

Sadettin Bilgiç

Kemali Bayazıt

BAŞKAN — Şimdi, evvelâ bu önergeyi veren grup temsilcileri dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci kısımların müştereken, birlikte müzakeresini ve madde madde oylanmasını teklif etmektedirler. Şimdi bu önergenin aleyhinde sayın Nihat Diler, buyurun.

Sayın Tahtakılıç da aleyhinde söz istemiştir, kendilerine de söz vereceğim.

NİHAT DİLER (Erzurum) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, Partiler Kanununun çıkarılması muayyen müddet içinde Anayasa emri icabıdır. Ancak muayyen bir müddet içinde Partiler Kanununun çıkarılması bir sebep ise bu sebebin yanında diğer bir sebep de var. O da Anayasaya muhteva bakımından aykırı olması Partiler Kanunu üzerinde Sayın Sözü ve bu Partiler Kanununu kaleme almış olan zatlar dahi defaatle bu kanunun maddelerini tatmin edici bulunmamış, kendi eserlerini değiştirmek için teşebbüse geçmiş, zaman zaman maddelerde değişiklikler hususunda Yüce Meclise önergeler vermiş bulunmaktadırlar. Böyle bir kanun görüşülürken süratle çıkması için ilk defa bölüm, bölüm müzakeresi kararlaştırılmış, sonra kısım kısım müzakeresi cihetine gidilmiş, şimdi de bütün kısımların bir arada müzakere yapılması hususu teklif edilmiştir.

İçtüzüğün hükümlerine göre, kanunun maddelerinin teker teker müzakeresi lâzımdır. Fakat buna esbabı mucibe olarak, eskiden bir ticaret kanunu görüşülmüş, toptan Parlâmento âzaları kendi görüşlerini ortaya koymuşlardır denmektedir. Yine İcra, İflâs Kanununu buna misal göstermektedirler. Haddi zatında bu şekildeki ka-

nunlar hukuk dâhisi olan ve bu sahada otorite sahibi kimsenin kaleme almış olduğu kanunlardır. Hukuk manzumesi içinde böyle bir kanunun her hangi bir maddesine, her hangi bir fıkrasına el uzatıldığı zaman onun sistematliğini bozulur diye bu şekilde bir usul takibedilmiştir. Halbuki partiler kanununda görüyorsunuz bir gün evvel şiddetle müdafaa ettiği maddeyi komisyon sözcüsü ikinci gün kalkıyor, aksine bir yolda müdafaa ediyor. Partiler arası protokoller tanzim ediyor, böylece sistematığı bozuk bir kanunun bölüm bölüm değil, kısım kısım da değil, bütün kısımlarının bir arada müzakere edilmesi, müzakere usulünden kaçınılması gibi ve müzakeresiz kabulünü istemek gibi bir neticeye ulaştıracaktır ki, Yüce Meclisin Anayasanın ruhuna ve maksadına ve İktüzeğe aykırı olan bu önergeyi kabul etmiyeceğini zan ve tahmin ediyorum. Kabul edilmemesini ayrıca istirham etmekteyim.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Tahtakılıç aleyhte; müsaade ederseniz evvelâ lehte konuşacak arkadaşımızıza söz verelim. Sayın Ahmet Bilgin.

AHMET BİLGİN (Kırşehir) — Muhterem arkadaşlar; Partiler Kanununun müzakeresi sırasında kısım kısım müzakere edilmesini ve maddeler üzerinde müzakere edilmeden, tümü üzerinde müzakere edildikten sonra, değiştirgelerin yalnız oya konulması usulü ile müzakere edilmesi kabul edilmişti. Halbuki bu usulün verimli olmadığı görülerek kısım kısım müzakeresinden ziyade madde madde müzakeresinde fayda görülmüştür. Her madde öne alınmıyor, maddeler hakkında önergeler veriliyor, fikirler teati ediliyor madde şeklini aldıktan sonradır ki kabul ediliyor. Şu halde birkaç kısmın öne alınması sırf üzerindeki konuşmaları ihtisar etmek içindir. Üzerindeki konuşmalar ise zaten kanunun esprisi hakkında her parti bir fikir beyan etmiştir, partilerin bunda bir ittifakı vardır. Binaenaleyh, üzerindeki konuşmalar ihtisar edilmesi için önerge verilmiş olduğu görülüyor. Madde madde müzakere edilmesinin daha verimli olacağı da bu müzakerelerde görülmüştür. Binaenaleyh bu tavrın lehindedim. Kabulünü istirham ederim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Tahtakılıç, aleyhinde buyurun.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Muhterem arkadaşlar; sözlerimin iyice anlaşılması

veya yanlış anlaşılması için evvelâ komisyon sözcüsü namı altında Sayın Coşkun Kırcak arkadaşımın fert olarak, kişi olarak sarf ettiği emeği hürmetle ve takdirle anarak sözlerine başlayacağım. Hükümet temsilcisi olarak da hukuk müsteşarı arkadaş devamlı olarak bulunuyorlar. Fakat bu kanunun seyrinde Parlâmento usulleri İktüzüğün ruhu ve esası yürümektedir. Öylesine ki, en mühim kanun olan bu kanunda Hükümet siyasi temsilcilerini görmelik, bir başkanlığın hukuk müşaviri devamlı olarak vazifesini yapıyor, demin arz ettiğim gibi kendisini takdir ederim. Fakat bu kanun başından sonuna kadar bir Hükümet tarafından bir temsilci ile takibedilecek önemde ve mahiyette bir kanun değildir.

Bir geçici komisyon bu kanunu tedvin etmiştir. Bu komisyon var mıdır, yok mudur? Yalnız sebatkâr sözcüsü Coşkun Kırcak arkadaşımız vazifenin yapılmadığı yerde vazifeyi yapmak için gayret gösteriyor, fakat komisyon yoktur. Partilerin süzgeçinden geçti diyorlar. Arkadaşlar iyice öğrendik şunu; bu Parlâmento Anayasaya dayanarak, herkes zaten şimdi partizanlığı Anayasa ile yapıyor, size haber vereyim, memleket için felâket olacaktır, felâket olacaktır. Parti mühürünü eline geçiren adam istediğini bu Mecliste yapabilir. Herkes birer âza seçmiş, onlar da buraya gelmişler, birtakım tavriler hazırlamışlardır. Komisyon sözcüsü de partilerin müstereken hazırladıkları ortaklaşa tavriler taraftarım dedikçe şu mevcut arkadaşlar içinde reyler çoğunluk kazanıyor, kanun çıkıyor. Orta yerde arkadaşlar, haber vereyim, Anayasa bir tarafa, İktüzük bir tarafa, Parlâmento usullerine göre komisyon bir tarafa, partilerin ortaklaşa meydana getirdikleri tavriler bir tarafa, disiplin bir tarafa, maddelerin birbirine uygunluğu bir tarafa. Meselâ şimdi komisyon sözcüsü arkadaşım bir misal gösterdi, yönetmeliği de birlikte yazdırdı, hepimiz seyirci kaldık. Ben zaten bu kanunun aleyhinde konuşmak için söz istemişim. Bu kanun, kanun olmaktan çıktı.

Evet o ayrı, fakat şimdi dikkat buyurun, her gün usul değişikliği de teklif ediyor. Kim teklif ediyor? Komisyon sözcüsü!

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Hayır efendim, grup başkanları.

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Grup Başkanları mevzuuna gelince, zaten bu Meclisin Parlâmento ananeleri «grup, grup» diye yıkılmaktadır; bunu da size haber verdim. Ben şahsan yaptım bu işi. . . Üç arkadaşıma gittim, «bana söz gelmiyecek söz sıranı veriyor musun?» dedim, verdi, hemen kürsüye çıktım. Grup dediğiniz bu. («Onu siz yapıyorsunuz» sesleri.) Helâ siz, daha fazla, oturduğunuz yerde grup namına tescil ettiriyorsunuz. Sonra göreceğiz bunun acısını, grupları otorite yapıp da grup namına söz alıp da burada neticeleri aldığımızın acısını sonra göreceğiz. Bu kanun arkadaşlar kanunluktan çıktı.

BAŞKAN — Sayın Tahtakılıç; şimdi sekiz ve dördüncü kısımları...

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Şimdi yeniden bir müzakere usulü ihdas etmiyelim. Raşit Ülker arkadaşım şuraya geldi, «kanun maddelerini takibedemez olduk» dedi. Bir tek lif önseçim felsefesi vardı bu kanunun, o da gitti. Onun için geliniz şurada partilerin yönetmeliklerini dahi.. Yönetmelik nedir? Arkadaşlar Genel Kurul veya grup sabahleyin toplanır, akşama yeni bir yönetmelik çıkarır. Ama, bu partilerin şahsiyeti hükmiyelerine bilvasıta maledilemiyecek işlerdir. Onun için çok rica ederim, şunu yeni bir müzakere usulü yapmıyalım, bölümleri ayrı ayrı müzakere edelim. Hiç olmazsa takibetme imkânını bulalım ve sözcü arkadaşım veya parti grupu reisleri de bunu lütfen geri alsınlar. Şu müzakere geçsin, istirham ediyorum, ama takdir yine heyetinizindir. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Önerge lehinde Sayın Kırcı.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Pek muhterem arkadaşlarım, Sayın Ahmet Tahtakılıç'ın hakkımdaki teveccühkâr ve lûtufluk sözlerine teşekkür etmek isterim. Yalnız şu husus da bâriz bir hakikattir ki, sebatkâr sözcünün hiçbir zaman Meclis Umumi Heyeti yerine kaim olmamaktadır. Kendisinin kanaatlerine iştirak edenler olmuşsa ve böylelikle madde kabul edilmişse iştirak edenler Yüce Meclisin çoğunluğudur.

Muhterem arkadaşlarım, mevzuubahsolan ve Adalet Partisi Grubu adına Sayın Bilgiç, C.H.P.

Grubu adına Sayın Grup Başkanvekili Kemalî Bayazıt'ın imzaladıkları önergenin mahiyeti nedir? Daha önce kabul edilen ve halen uygulanmakta olan usule göre kanun kısım kısım görüşülmektedir. Şimdi derpiş edilen şey, dördüncü kısım dâhil, dördüncü kısımdan itibaren, kısımların bir arada görüşülmesidir. Bunun İhtüzük tatbikatına aykırı bir tarafı yoktur. Sistematik kanunlar için bu durum uygulandığı gibi, hattâ sistematik bir tarafı olmayan Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilât kanun tasarısı için de daha önce aynı karar alınmıştır. Şimdi mevzuubahsolan husus, ayrıca mâkul bir tarafı olan husustur. Parti yasaklamalarıyla, bu yasaklamalara uyulmaması sebebiyle partilerin kapatılmasına mütaallik olan prosedür arasında tam bir irtibat mevcuttur. Her ikisinin bir arada müzakere edilmesi bu bakımdan lâzımdır. Çünkü, kapatma kararı Anayasa Mahkemesince parti yasaklamalarına riayetsizlikten ötürü verilecektir. Binaenaleyh, aradaki irtibat aşikârdır. Kapatma ile kapanma arasındaki irtibat aşikârdır. Geriye kalan kısımlar ise değiştirilen, uygulanmayan, kaldırılan hükümlere mütaallik teknik hükümlerle ceza hükümleri - ki bunlar daha evvel kabul edilmiş hükümlerin müeyyidelerini getirmektedir - Kanunun meriyetine girişine mütaallik son hükümlerden ibarettir. Bu hükümlerin de bir arada müzakeresinden her halü kârda pek o kadar büyük bir önem arz etmemeleri bakımından önemli bir sakınca olmamak iktiza eder.

Bu itibarla sırf teknik izahat vermiş bulunuyorum. Bendeniz de Anayasanın 7 nci geçici maddesi gereğince bir an önce çıkartmak mecburiyetinde olduğumuz ve bir an önce Senata ya sevk etmek için bir Anayasa vazifesi olması bakımından Adalet Partisi adına ve C. H. P. Grubu adına müşterek verilen tahririn desteklenmesini istirham ediyorum.

BAŞKAN — Şimdi bu okunmuş olan ve 4 nci, 5 nci, 6 nci, 7 nci ve 8 nci kısımların birlikte müzakeresini ve madde madde oylanmasını istiyen önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

HASAN FEHMİ BOZTEPE (Antalya) — Söz sırası nasıl olacak Sayın Başkan.

BAKŞAN — Bir dakika Sayın Boztepe.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, biz başlangıçta arkadaşlarımızın müracaatı üzerine madde

madde söz kaydetmiştik. Bilâhara kısım kısım müzakeresi kabul edildikten sonra, kısım kısım, madde madde söz alan arkadaşlarımız arasında, bu söz sırasını kısım kısım için tanzim etmiştik. Şimdi dört kısım müzakere edildiğine göre, her kısımda söz alan arkadaşların da sıraları başka olduğuna göre, yeniden bir söz sırası tanzimi icabetmektedir. Şimdi bu mesele biraz zaman istediği için biraz sonra neticeyi arz edeceğiz. Buyurun Sayın Boztepe.

HASAN FEHMİ BOZTEPE (Antalya) — Bu hususu öğrenmek istiyordum.

BAŞKAN — Biraz sonra neticeyi arz edeceğim, efendim.

Şimdi, muhterem arkadaşlar; arkadaşlarımızdan Sayın Paksüt bütün bölümlerde söz istediği için birinci sırada, Sayın Aziz Zeytinoglu dörtten sekize kadar olan bütün bölümlerde söz istediği için ikinci sırada, Sayın Nihat Diler bütün bölümlerde söz istediği için üçüncü sırada, Sayın Reşit Ülker bu beş bölümden üçünde söz istediği için 4 ncü sırada, Sayın Talât Oğuz bu beş bölümden üçünde söz istediği için 5 nei sırada, Sayın Nurettin Bulak üçünde söz istediği için altıncı sıra, Sayın Şahabettin Orhon ikisinde söz istediği için 7 nei sırada bulunmaktadırlar.

Ondan sonra sırasıyla Nurettin Ceritoğlu, Gıyasettin Karaca, Abdurrahman Altuğ, Turhan Bilgin, İhsan Kabadayı, Hasan Fehmi Boztepe ve Muslihittin Güner...

HASAN FEHMİ BOZTEPE (Antalya) — Sayın Başkanım, 4 ncü kısım görüşülürken bir kısım arkadaşlarımız konuşmuşlardır. Ancak diğer arkadaşlarımız konuşmadıkları için o hususun nazar alınmasını istirham ediyorum.

BAŞKAN — O dediğiniz husus nazarı itibare alınmış olsa dahi bu arkadaşlarımız 5 bölümden birisi hakkında konuşma haklarını yitirmiş olacaklar, 4 bölüm hakkında yine söz istemiş durumdadılar. Bu sebeple bir tanzim yaptık. Buna göre dünkü ve sadece 4 ncü bölüm hakkındaki konuşmaları da bırakıyoruz. Bu 5 bölüm hakkında söz sırası Sayın Emit Paksüt'ündür.

Buyurun Sayın Paksüt.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Muhterem arkadaşlar, demokratik düzenin vazgeçilmez unsurları siyasi partilerin, rejimin korunması

uğrunda aynı derecede hassas oldukları, şimdi siyasi partilerin rejim hizmetinde olduklarını tanzim eden hükümlerde ittifak halinde gebneleriyle sabit olmuştur. Arkadaşlarımızın, biraz geçikme ile de olsa, biraz şüpheli bakışlardan sonra da olsa, rejimin savunması dâvasında aynı fikirlere gelmiş olmalarını görmekten mütevellit memnuniyetimi ifade ederim. Başka söyleyecek bir şeyim yoktur ve kendilerini tebrik ederim.

BAŞKAN — Sayın Aziz Zeytinoglu... Yoklar... Sayın Nihat Diler.

NIHAT DİLER (Erzurum) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar, tasarının 4 ncü bölümünde yer alan hükümlerin bir kısmının Anayasadan cümleler alınarak haşiv mahiyetinde hükümler vaz'ettiğini, ayrıca Anayasada zikredilmeyen yasaklar koyduğunu, diğer kısım hükümlerde de Ceza Kanununda müeyyideler bulunduğu halde burada tekrar edildiği. Anayasadan noksan hükümler alınmak suretiyle ve Anayasanın yasaklamadığı hususları yasaklaması suretiyle haşiv ve kazüistik bir metot takibedilerek kaleme alınması dolayısıyla esas ve şekil bakımından Anayasa ve hukuk tekniğine aykırı olduğunu ifade etmek ve bunların bir kısmının çıkarılmasını, bir kısmının da Anayasanın ilgili maddelerini doğrudan doğruya zikretmek veyahut da atıflar yapmak suretiyle kaleme alınmasını ifade etmiştim.

Muhterem arkadaşlarımız, dördüncü kısım hakkındaki kanatımı bu şekilde izhar ettikten sonra şimdi diğer kısımlar üzerinde kanaatlerimi ifade edeceğim. 132 nei madde «bir siyasi partinin aleyhine Anayasa Mahkemesince verilen karar kesindir» diyor. Bir siyasi partinin aleyhinde verilen kararın kesinliğinin yanında hukuk ve ceza muhakemeleri usulünün kabul etmiş olduğu bir müessese vardır, o da iadei muhakeme ve karar tashihi yoludur. Olabilir ya, beşer adaleti daima yanlış hüküm tesis edebilir veya sahte, hileli delillere istinaden yanılarak karar verebilir. İşte böyle fahiş bir durum meydana geldiği takdirde acaba siyasi partinin mensupları eli kolu bağlı vaziyette mi kalacaktır? Kararın tashihi veya iadei muhakeme ehitine gitmiyecek midir? Bu husus 132 nei maddede yoktur. 133 ncü madde bir siyasi partinin 4 ncü kısımda yer alan hüküm-

lerine aykırı amaçlar gütmesi ibaresini taşımaktadır. 4 ncü maddeler hükümüne aykırı amaçlar gütme keyfiyeti ceza hukuku da pek anlaşılır bir mâna taşımamaktadır. Esasen siyasi partiler Anayasanın demokratik düzene aykırı olmamak şartıyla ve teokratik düzene gitmemek şartıyla topyekûn sistematîğini değiştirmek hak ve salâhiyetini haiz olmalıdır. Eğer bir siyasi teşekkül Anayasanın topyekûn değiştirmeye hak ve salâhiyetini kendi bünyesinde, kendi statüsü içinde taşıyamıyorsa bu takdirde biz hukuku iskolâstik zihniyete dayandırmış olacağız. Çünkü Anayasada zamanla ihtiyaca cevap veremeyecek bir hale gelecektir. İhtiyaca cevap veremeyecek bir Anayasanın değiştirilmesi hususunu toplumun âli menfaatlerine uygun gören bir siyasi teşekkül bunun propagandasını yaptığı takdirde kapatılma tehdidi altında bulundurulacaktır ki bu Anayasanın ruh ve muhtevasına, demokratik usul ve prensiplere aykırı bir netice meydana getirecektir. Bu husus müphemdir, vuzuha kavuşması icabetmektedir.

Müphemiyeti diğer bir şekilde de ortaya konur. Ceza hukukunda her hangi bir fiilin tatbik sahasına girmesiyle ancak suç teşkil edeceği ceza hukukunun işpattan vâreste bir prensibidir. Bir karar alınmadan evvel düşünülür, tasavvur safhası geçirir, karar alınır, sonra fiile inkılâbeder. Fiile inkılâbederken bir iera bağlangıcı haline gelirse o vakit ceza kanunları ceza tâyin eder. Bundan sadece aykırı amaç gütmesi keyfiyeti ceza hukukunca kabul edilmeyen bir prensiptir. Bunda sayın komisyonun vuzuha varması gerekmektedir.

Siyasi partilerin kanunsuz siyasi faaliyetleri dolayısıyla kapatılmasını öngören 134 ncü maddede temas etmek istiyorum: Parti tüzük ve programının veyahut partinin faaliyetlerini düzenliyen yetkili parti organları veya mercilerince yürürlüğe konulmuş mevzuatın bu kanunun 4 ncü kısmında yer alan maddeleri.

Muhterem arkadaşlarım, partinin tüzük ve programının kanunun 4 ncü maddesine aykırılığı keyfiyeti kabul edilir açık bir ifade tarzıdır. Yalnız yetkili parti organları veya mercilerince yürürlüğe konulmuş mevzuattan ben bir şey anlamamaktayım. Esasen partinin Anayasası vaziyetinde olan ve partilerin bizzat kendilerinin riayet

etmekle mecbur bulunduğu iki şey vardır: Parti tüzüğü ve programı. Bunun haricindeki mevzuattan ne kastedilmekte olduğunu Sayın Komisyon Sözcüsünün açıklaması gerekmektedir. Her hangi bir seçim beyannamesi ve buna benzer bir şeyi kanuna aykırı olarak bir parti organı yanlış kaleme almışsa, topyekûn partililerin bunda ne günahı olacaktır veya parti organlarından bir kısmı diğer partilerin tesiri altında kalmak suretiyle, onlardan menfaat görmek suretiyle eğer tutar böyle bir şeyi kaleme alır, efkârı umumiyenin ittilama arz ederlerse, bu takdirde milyonlarca âzası bulunan bir siyasi teşekkülün, birkaç kişiden ibaret olan siyasi organının bir mahkûmu vaziyetine getirilmiş olmayacak mıdır?

Yine Sayın Komisyon Sözcüsü, zannederim ki, bunu da cevaplandırması lâzımdı. Fakat cevaplandıracağını sanmıyorum. Çünkü derhal, süratle kanunun çıkmasını istemektedir. Anayasasının şekli hükümlerini göz önüne getirmek suretiyle muhtevasını ihmal eder bir zihniyet takibetmektedir.

Parti genel kongresince 4 ncü kısmında yer alan maddelerin hükümlerine aykırı karar alındığı yahut genelge, bildiriler yayınladığının tesbit edilmesi halinde yine Anayasa Mahkemesine bir kapatma imkânı bahsetmektedir. Bu da demin, biraz evvel arz ettiğim gibi, siyasi partiler yalnız organlarından ibaret değildir. Organlarının ihanetine mâruz kaldıkları takdirde siyasi partilerin topyekûn âzalarına bunu tahsis etmek imkânının verilmesi bahis mevzuudur. Çünkü siyasi mücadelede türlü sebep ve saikler rol oynamakta, ihtiraslar ve menfaatler çarpışmaktadır. Milyonlarca âzası bulunan siyasi teşekküllerin birkaç kişiden ibaret olan organları o partiye ihanet etmek suretiyle partiyi kapatmak yoluna menfaat veya mevki sebebiyle gidebilirler. İşte bunun da siyasi partiyi ilzam etmemesi icabeder. Sayın Komisyon Sözcüsünün böyle mühim bir maddede bu hususları açıklamasını da istirham ediyorum.

134 ncü maddenin 4 ncü bendi bir siyasi partinin bu kanunun 4 ncü maddesinde yer alan hükmüne aykırı fiillerin işlendiği bir mihrak haline gelmesi kapatılmasına sebeboldur. Bendeniz ceza hâkimliği yaptım. (Kanunsuz suç ve ceza olmaz) prensibi yalnız bizim

Ceza Kanunumuzda değil, bütün devletlerin kabul etmiş olduğu ceza kanunlarında vardır ve anayasalarının kabul etmiş olduğu müsterek, umumî bir prensiptir. Bu prensip, insan haklarından neset etmiş bir prensiptir. Kanunsuz suç ve ceza olmaz prensibine bu hüküm aykırıdır.

Faillerin işlendiği mihrak nasıl tesbit edilecek? Kim takdir edecektir? Bu hususta yine açık bir fikir yoktur. Birtakım keyfiliklerin ortaya çıkmasına sebeb olacaktır. Anayasa Mahkemesi başkanı ve azalarının keyfi arzularına, yahut onların mizaçlarına terk edilmiş olacaktır. Hukukta keyfilik menfi birtakım neticelerin meydana gelmesine sebeb olacaktır. İşte bütün bunlar Anayasanın, 56 ve 57 nci maddelerine aykırı bulunmaktadır. Partilerin açılması ve kapatılması, esasında toplumun bizzat kendisinin tayin edeceği bir şeydir. Eğer bir partiyi topyekûn o cemiyetin içindeki kimseleri yaşatmak istiyorlarsa kanun maddeleri hiçbir zaman için koyduğu yasaklarla o partilerin faaliyetlerinin önüne geçemeyecektir. Toplumun huzur ve saadetini birinci plânda göz önüne getiren bir siyasi teşekkül eğer toplumu kendisinin bu dâvasına inandırmışsa, hiçbir şekilde bu Partiler Kanununun ortaya koymuş olduğu maddeeler ona mâni olamayacaktır. Maddelerin cemiyetin ihtiyacına cevap verebilecek şekilde tedvin edilmesi ve parti faaliyetlerinin bu şekilde sağlanması gerekmektedir. Haddi zatında topyekûn bu maddeler partilerin rahat çalışmalarına imkân vermiyecek, birtakım müşkîlâtla karşı karşıya bırakacak ve bunun yine ilk müstekisi bu kanunu kaleme alıp kanunun kanunlaşmasını sadece Anayasanın şekli emirlerini göz önüne getiren arkadaşlar olacaktır.

Mâruzatım bundan ibarettir. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Söz sırası Sayın Reşit Ülker'in. Ancak bu arada Sayın Ahmet Bilgin arkadaşımız bir önerge vererek «demin söylediğim transit geçiyor tâbiri Riyasete karşı değildir, yanlış anlaşılabilir, tazvih ederim» diyor. Bu durumda, verilmiş olan ihtar cezası kaldırılmıştır. («Bravo Reis» sesleri)

Sayın Reşit Ülker.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Konuşmıyacağım, bu hususta cereyan eden usulden dolaşıp konuşmıyacağım.

BAŞKAN — Sayın Ülker, bu usulü Meclis kararlaştırdı. Her hangi bir protesto mahiyetini-

le serd etmeyin, sadece sarfı nazar ettiğinizi ifade eden.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Protesto ediyorum, efendim. (Gülüşmeler)

BAŞKAN — Sıra Sayın Talât Oğuz'undur, buyurun Sayın Oğuz.

TALÂT OĞUZ (Mardin) — Muhterem arkadaşlarım, Siyasi Partiler kanun tasarısının son kısımlarına gelmiş bulunuyoruz ve müzakere konusu olan kısımlar doğrudan doğruya parti yasaklamalarına ve Türk siyasi hayatında vazife gören, mesuliyet deruhde eden siyasi teşekküllerin, davranış ve hareketlerinin hangi istikâmette, tasarruflarını hangi yöne tevcih edecekleri hususunu hüküm altına almış bulunmaktadır.

Kısımlar ayrı ayrı tetkike tabi tutulduğu takdirde, hakikaten demokratik nizamımızın yaşaması ve âtisi yönünden iyi hükümler getirilmiştir. Cemiyetler Kanununda ve ihtilâl sonrası Anayasamızın dibacesinde ifadesini bulan hükümler doğrudan doğruya Siyasi Partiler kanun tasarısının bu kısmında makes bulmuştur. Demokratik nizamın yaşaması, temadisi için her şeyden evvel cemiyet hayatında yaşayan fertlerin riayete mecbur olduğu kaideler bulunmuş gibi, siyasi teşekküllerin de vazife gördükleri siyasi satıhta bunların da riayete mecbur olduğu birtakım kanun müeyyideleri ve mevzuatın bulunması icabeder.

Her şeyden evvel siyasi bir ortamda vazife gören siyasi teşekküller, evveleminde davranış ve hareketlerini, tasarruflarını, muamelelerini ve bütün parti içi ve dışı faaliyetlerini, meri bulunan Anayasa sistemi ve bu Anayasa sistemine göre hazırlanmış, çıkarılmış bulunan idari, adli mevzuat muvacehesinde tatbik etmekle ve bu hükümlere uymakla mükelleftirler.

(«Esasa esasa» sesleri) zaten esas üzerinde fikirlerimi ileri sürüyorum Sayın Boztepe.

Kısımlar tetkik edildiği takdirde, 27 Mayısın bu memlekete getirmiş olduğu espiyeye, fikirlerce, prensiplere sadakat, Atatürk inkılablarının korunması ve bu istikâmette kabul edilen prensipler hakikaten siyasi teşekküllerin riayete mecbur olduğu prensiplerdir ve hükümlerdir. Bir siyasi teşekkülün faaliyeti devam ederken mevcut mevzuata aykırı davranışını, muamele-

sini gören vazifeli başsavcı siyasi teşekkül hakkında takibata geçmek imkânını bu kanun kendisine tanımaktadır. Ve yine bu kanunun muayyen maddesinde başsavcının haber alma yollarını vazetmek suretiyle muhtelif yolları savcıya tanımaktadır. Yalnız bu hüküm mevzuatta bulunan ve halen meri bulunan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun hükümlerinden mühem olmak suretiyle madde vaz'edilmiştir. Yalnız benim, komisyonun getirmiş olduğu bu madde üzerinde itirazımı mucip bir mesele mevcuttur. Adalet Bakanının, Bakanlar Kuruluna danıştıktan ve onların mütalâasını aldıktan sonra yazılı olarak Temyiz Mahkemesi Başsavcılığına müracaat etmek hakkını tanımaktadır.

Muhterem arkadaşlarım, hangi siyasi teşekkül olursa olsun, Adalet Bakanı siyasi bir teşekkülün mensubudur. Siyasi bir teşekkülün mensubu bulunan Adalet Bakanının bir siyasi teşekkülün kapatılmasını istemesi ve mütalâa yoluyla bunu Temyiz Mahkemesi Başsavcılığına iletmesi, kanaatime göre demokratik nizamın istikâmeti bakımından ve hukuk yönünden doğru değildir. İnsan beşerdir, her zaman hislerine mağlubolması mukadderdir, siyasi bir şahsa, siyasi bir elemana doğrudan doğruya, parti muhalefette olsun iktidarda olsun, koskocaman bir partinin kapatılması mütalâasını Anayasa Mahkemesine iletme hakkını tanımak kanaatime göre demokratik nizamla bağdaşamaz. Bu Adalet Bakanının Anayasa Mahkemesine parti kapatması için müracaat hakkının tanınmasına dair fıkranın, hükmün kaldırılmasında ben-deniz zaruret mütalâa ediyorum. Ve kaldırıldığı takdirde Türk siyasi hayatında da adli hayatımıza da iyi bir hizmette bulunmuş olur.

Bu kısımlar üzerinde pek fazla söz sarf etmek suretiyle huzurunuzu işgal etmek istemiyorum. Zaten Cemiyetler Kanununun ve Anayasamızın, ceza mevzuatımızın bu kanunda mâkesi bulunan muhtelif hükümleri mevcuttur.

Görüşlerim bundan ibarettir. Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Sayın Nurettin Bulak? (Yok sesleri), Sayın Şahabettin Orhon? (Yok sesleri), Sayın İhsan Kabadayı? (Yok sesleri), Sayın Nurettin Ceritoğlu? (Yok sesleri), Sayın Giyasettin Karaca? (Yok sesleri), Sayın Abdurrah-

man Altuğ? (Yok sesleri), Sayın Turhan Bilgin? Yok. Sayın Hasan Fehmi Boztepe? Burada.

HASAN FEHMİ BOZTEPE (Analya) — Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlar, siyasi partiler kanun tasarısının 4 nü kısmını parti yasakları teşkil etmektedir. Bu kısım da ayrıca kendi arasında 5 bölüme ayrılmış olup 32 maddeyi ihtiva etmektedir. Kanun tasarısı 161 madde olduğuna göre bu kısmın büyük bir yekûn teşkil ettiği görülür. Esasen kazüistik bir metoda göre hazırlanan bu tasarıda kanun yapma tekniği esaslarına uyulmuş olarak hazırlanmış her akla gelen olay için bir hüküm serd edilmiştir. Hayat düşüncelerimizden daha fazla yaratıcıdır. Bu itibarla her olay için bir hüküm vâz'etmek kanunun daha konuş safhasında tatbik imkânını ortadan kaldırır.

Parti yasaklamaları (ki, bu tâbir de bizzet bu bölümün muhtevası bakımından pek uygun sevilmemiştir.) ceza kanununda ve diğer özel kanunlarda ifadesini bulan bir takım hükümlerin tasarıda tekrarından başka bir şey değildir. Bunun için de tasarıya ilgili maddelerinde Anayasaya özel kanunlara ve diğer kanunlara atıf yapılmıştır. Partiler Kanununu tatbik edecek hâkim, tatbik edeceği hükmü tesbit için evvelâ bu atıf yapılan kanunlara bulacak daha sonra da suçla ilgili maddeyi tâyin edecektir. Bu suretle özel bir çalışma yapılacak ve adaletin tecellisi göziyecek bu ise adaletten şüpheye yol açacaktır.

Bunu önlemek gayesiyle atıf yerine ne gibi fiillerin suç teşkil ettiğinin açıkça tasarıda gösterilmesi lâzımdır. Böylelikle Ceza Kanunumuzun 1 nü maddesinde derbiş edilen kanunsuz suç ve ceza olmaz prensibi de gerçekleşecektir.

Cezalar Ceza Kanununda kabul edilen ve bütün medeni memleketlerce benimsenen prensibe göre şahsidir. Elimizdeki tasarı bu temel kaideyi bozacak mahiyette hükümler vaz'etmiştir. Tasarının 130 nü maddesinin 3 nü bendine göre 4 nü kısımda yer alan maddeler hükümlerine aykırı fiiller işleyip de bunu işleyen parti üyesinin partide kesin olarak çıkarılması kararının alınmaması halinde bir siyasi partinin kapatılması mümkün olacaktır. Ayrıca cezanın ıslah edici yönü de vardır. Cezasını çekmiş

ve ıslâh olmuş bir şekilde cemiyet hayatına katılmış bir vatandaşın her hangi bir sebeple partiden uzaklaştırılmaması halinde «Demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru olarak» Anayasada tarifini bulan bir siyasi partinin kapatılması bizim hukuk ve Anayasaya saygı anlayışımızla bağdaşmamaktadır.

2 yönden bağdaşmamaktadır :

Bir kere yukarıda söylediğimiz gibi cezaların şahsiliği prensibi ihlâl edilmekte 2 neisi failin cezası âmmeye haklarından mahrumiyet olmadığı halde bu tasarıdaki hükümlerle failin âmmeye haklarını da almak suretiyle ona yeni bir cezai müeyyide tatbik ediyoruz. Bu hususun hukukî münakaşasını hukukçu arkadaşlarımıza bırakıyorum.

Meselâ tasarınnın 115 nci maddesine göre 671 sayılı Şapka iktisası hakkındaki Kanun hükümlerine aykırı hareket eden bir partili cezasını çekmiş olsa bile, partiden çıkarılmadığı için parti kapanacak ve şayet çıkarılmış ise siyasi faaliyetlerini devam ettiremeyeceğinden, bu kanuna muhalefetin cezasından daha ağır başka bir ceza ile tecziye edilecek, yani âmmeye haklarından mahrum kılınacaktır.

Genel olarak parti yasaklamaları hakkında kısaca arz ettiğimiz bu kanaatlerimizden sonra biz de tasarıda öngörülen münferit hükümler üzerine eğilelim.

Tasarının 99 ncu maddesi siyasi partilerin Türkiye Devletinin Cumhuriyeti olan şeklini değiştiremeyeceğini âmiridir. Bu tabii bir şeydir. Zira Anayasamızda ifadesini bulmuştur. Bir Anayasa ükmünün tasarıda tekrarına neden lüzum hissedildiğini anlamak güçtür.

Tasarının 104 ncu maddesinin 1 nci fıkrasına göre Türkiye Cumhuriyeti Ülkesi üzerinde millî veya dinî kültür farklarına yahut dil farklığına dayanan azınlıklar bulunduğunu partiler ileri süremezler. Bugün bu azınlıkların mevcudiyeti Türkiye'mizin bir gerçeğidir. Hattâ aynı maddenin 3 ncu fıkrasında ifade edildiği gibi LOZANDA imzalanan Sulh muhadesininin 39 ncu maddesinde bunların haklarının garanti altına alındığı ifade edilmektedir ve bir nevi itirafta bulunulmaktadır.

Bu itibarla bu fıkranın lüzumsuzluğu aşîkârdır. Hakikatlerin ifadesinde mahzur değil fayda umulmalıdır.

4 ncu kısmın 3 enü bölümünde de birtakım tekrarlara raslanmaktadır. Meselâ 108 nci maddede konan genel prensip 113 ncu maddede de başka bir ifade altında tekrarlanmıştır. Buradaki maddeler de Anayasamızda yer alan genel prensiplerin tekrarından başka bir şey değildir. Bunun için tsarıdan çıkarılması kanuna bir eksiklik getirmeyecektir. Anayasada ifadesini bulan bu hükümlerin özel kanunlara aktarılmasında büyük mahzurlar vardır. Anayasayı değiştirmek sıkı şekil şartlarına tabi olduğu halde özel kanun değiştirmek daha kolaylıkla yapılacağından Anayasa prensiplerinin özel kanunlarda yer alması bunların kolaylıkla zedelenmesine yol açacaktır.

Tasarının 115, 116, 117, 118, 119, 120, ve 122 nci maddeleri de diğer özel kanunlarda yer almış maddelerin tekrarından başka bir şey değildir. Bu maddeler Atatürk devrimleri ile ilgili maddelerdir. Atatürk devrimleri bugün Türkiye'mizde yerleşmiş ve benimsenmiştir. Bunlar kanunlarla korunacak zayıf, basit mânâsız muayyen bir zümre tarafından benimsenmiş devrimler değildir. Devrimler, yukarıda da söylediğimiz gibi, yerleşmiş, kök salmış ve Türkiye'nin kaderini tâyin etmiştir. Bugün bunların aleyhine bir hareket olamaz olanlar da mevzii olmaktan ileri geçemeyecektir. Bu sebeple inkılâpları kanunla korumanın mânâsı kalmamıştır. Bu mevzuda yürürlükte bulunan kanunlar ölü kanunlardır. Bu kanunlara ölü kanun gözü ile bakabiliriz. Bu vasfı iktisabetmiş kanunların tasarıda yer almasına lüzum yoktur.

4 ncu kısmın en önemli maddesi 123 ncu maddesidir. Bu maddeye 129 ncu maddede zikredilen hususların bir fıkra halinde eklenmesi gerekmektedir. Bu suretle hem 123 ncu maddenin espirisi ortaya çıkar, hem de madde fazlalığı önlenmiş olur.

Bu ve bunun gibi misalleri artırmak mümkündür. Fakat vaktinizi daha fazla almıyacağım. Mâruzatım bu kadardır.

Bu tenkidlerimizin ışığı altında komisyonun 4 ncu kısmı geri alarak tekrar gözden geçirmesini ve yeniliklerle karşımıza gelmesini temenni ederim.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Komisyon sözcüsü, buyurun.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Nihat Diler ve Hasan Fehmi Boztepe arkadaşlarımızın konuşmalarından, 4 neü ve 5 neü kısımlar üzerinde bâzı yanlış anlamalara kapılmış olduklarını nâcizane görmüş bulunuyorum. Bu itibarla ileri sürdükleri mülâhazaralara kısa kısa cevaplar arz edeceğim.

Evvelâ şu hususu belirtmek isterim ki, Anayasamızın 57 neü maddesiyle, 19 neü maddesinin son fıkrası muvacehesinde siyasi partiler kanununda bu hükümler ve bu prosedürler mevcudolmasa dahi, Anayasanın 57 neü maddesinde ve 19 neü maddesinin son fıkrasında yazılı ilkelere aykırılık halinde Anayasa Mahkemesi siyasi partileri kapatabilir.

Kaza salahiyeti ilkel bir yetkidir. Doğrudan doğruya milletten alınır ve kaza salahiyetine sahibolan organlar, kanunlar kâfi derecede sarih değildir mülâhazasıyla kaza salahiyetini kullanmaktan istinkâf edemezler. Hukuku o anda yaratırlar, hakkaniyete dayanarak yaratırlar ve kaza salahiyetini yine de kullanırlar.

Nitekim Anayasanın 57 neü maddesinin hiçbir hüküm, 19 neü maddenin son fıkrasının hiçbir hükmü, Anayasa Mahkemesinin kapatma kararlarının verilebilmesi için ayrıca bir prosedür kanununun çıkarılmasını da âmir değildir ve 44 sayılı Anayasa Mahkemesi Kuruluşu ve yargılama usullerine mütaallik Kanunda da esasen bu hususta bir temel hüküm yer almaktadır. **Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun uygulanacağına dair,**

Binaenaleyh, denilebilir ki, neden bu kadar zahmet ettiniz de Hükümet olarak, Komisyon olarak, partilerarası heyet olarak bu kadar hükümleri burada koydunuz?

Şundan dolayı: teminat getirmek için. Ne yönde teminat getirmek için? Bir, Anayasanın 57 neü ve 19 neü maddesinin son fıkrasında temel esas olarak yer alan ilkeler Türkiye bakımından ve Türkiye'deki rejimin temel esasları bakımından hangi sarih muhtevaya sahiptir, bir kere bunu tesbit etmek lâzım. Bu sarih muhtevayı tespit ederseniz, siyasi partiler ne yapmak ve ne yapmamak icabettiğini, Anayasada yer alan temel esaslara baktıklarında çok daha vâzih şekilde anlamak imkânına kavuşurlar. Sayın Hasan Fehmi Boztepe arkadaşımıza

şunu hatırlatmak isterim ki, kanunlar kazüistik esaslara göre yapılmaz. Ama, şahıslara ceza vermek, yahut hükmi şahsiyetleri kapatmanın bahis konusu olduğu hallerde kanunlar bir dereceye kadar kazüistik olur. Eğer, Anayasamızın 57 neü maddesi ve 19 neü maddesinin son fıkrasını buraya aynen dercetmek, veyahut ona atıfta bulunmakla iktifa etseydik, bugün bu kanunda yer alan ve biraz sonra arz edeceğim pekçok sarahat vuzuhla anlaşılmalıydı ve bu da türlü mazarrata sebep verebilecekti. Bugün Anayasamızın 57 neü ve 19 neü maddesinin son fıkrasının muhtevasına bu kanun tam bir sarahat getirmektedir. Her siyasi parti ne yapabilir, ne yapamaz?... Bunu en büyük bir vuzuhla görebilmektedir. Bu, partiler için bir teminatıdır. Bunu kazüistik görmemek lâzımdır. Aksi halde cezalara veya hükmi şahsiyetlerin kapatılmasına dair bütün hükümleri kazüistik telakki etmek icabeder. Öyle değildir. Umumiyetle bu konular tetkik edilirken içine düşülen bariz bir yanlışlık da şudur : «Efendim, denmektedir, ceza kanunları vardır. Ceza kanunlarında bunlar zaten yer almaktadır, niçin bunları burada tekrarlıyorsunuz?» Efendim, ceza kanunları şahıslara ceza vermek içindir. Cezalar şahıslar hakkında uygulanır. Hangi şahıslar? Hükmi şahıslar hakkında değil, hakiki şahıslar hakkında cezalar uygulanır. Kapatma gibi müeyyideler veya faaliyetten men gibi müeyyideler, şahsiyeti hükmiyeler, dernekler, sendikalar, partiler gibi tüzel kişiler hakkında uygulanır. Binaenaleyh ceza kanunları ayrı şeydir, tedbir mahiyetinde olan ve tüzel kişilerin kapatılmasına veya faaliyetten menine mütaallik hükümler mahiyeti itibariyle ayrı şeydir. Ceza kanununa atıf yapmakla mesele halledilmez. Anayasa diyor, falanca esaslara aykırı olan siyasi partiler Anayasa Mahkemesince temelli kapatılır diyor. Ceza kanunları ne diyor: Falanca fiili, falanca suç işliyenlere şu kadar ceza verilir diyor. Birisi gerçek kişiye hitabediyor, diğeri tüzel kişiye hitabediyor. Biz burada gerçek kişilere verilecek cezalarla meşgul değiliz, ceza hukuku sahasında değiliz. Biz burada dernekler hukuku sahasındayız ve bir tüzel kişiye tatbik edilecek müeyyide ile tedbirle ilgiliyiz. O bakımdan ceza değildir :

NİHAT DİLER (Erzurum) — Ceza kanununda derneklere suç yok mudur?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (Devamla) Sayın Diler, cemiyetler kanununu tetkik buyurursanız, görürsünüz ki cemiyetler kanununda kapatma müeyyide'leri vardır. Binaenaleyh, suç işlediği için cemiyet kuran insanlara ne yapılır? Teker teker ceza verilir. Ya para cezası verilir, ya hapis cezası verilir. Kurdukları derneğe ne yapılır? O da kapatılır. Bunlar birbirinden ayrı şeylerdir.

NİHAT DİLER (Erzurum — Derneğin öbü mensuplarının günahı nedir?

BAŞKAN — Söz almadan konuşmayınız Sayın Diler.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (Devamla) — Şimdi oraya da geleceğim.

Şimdi muhterem arkadaş'arım, burada bir dernek ne zaman kapatma müeyyidesi ile karşılaşan bâzı fiilleri işlemiş sayılmalıdır? Bunu tesbit etmesi gerekir kanunun. Neden? Şu anda ismi aklıma gelmiyor. bir Fransız hukukcusunun son derece güzel bir sözü vardır, der ki : «Ben hiçbir zaman bir hükmi şahısla yemek yemedim.» Hakikaten icimizde hiçbir kimse bir tüzel kişi ile yemek yemiş değildir. Çünkü bir tüzel kişi bir hukukî mefhum, bir hukukî yaratıktır; bir gerçek yaratık değildir. Şu halde gerçek yaratıkların, gerçek kişilerin fiilleri hangi halde tüzel kişinin fiili olarak sayılabilir? Bunu kanunun tesbit etmesi ve bunu tesbit ederken son derece sarîh olması lâzımdır. Neden sarîh olması lâzımdır? Sayın Diler arkadaşımızın endişesine cevap vermek ve onun gibi düşünenleri tatmin etmek için sarîh olması lâzımdır. Neden? Çünkü hakikaten bir kişinin fiilinden dolay, o derneğin mensubu, o partinin mensubu binlerce insanın mesul olmadığı ve onların günahkâr olmadığı şüphesizdir. Binaenaleyh hangi hallerde bir parti mensubunun işlediği fiil o partinin tüzel kişiliğini ilzam eder, kanunun bunu sarahatle tesbit etmesine ihtiyaç vardır. İşte bu hükümler bunu da gerçekleştirmektedir.

Bundan evvel Türkiye'de Anayasa Mahkemesi kararı ile değil, ama alâde mahkemelerin kararı ile kapatılmış partiler vardır. Bu kapatma kararları haklıdır veya haksızdır, onun münakaşasını yapmıyacağım. O kapatma kararlarında uygulanan prosedür doğru değildir, o prosedür

yanlış ve teminatsız bir prosedürdür. Filânca, filânca kişiler sunları yaptılar diye mahkeme ilâmları çıkmış ve kesinleşmiştir ve o partiler kapatılmıştır. Muhterem arkadaşlarım vaktiyle Millet Partisi de böyle kapatılmıştır. 27 Mayıs 1960 İhtilâlinde sonra Demokrat Parti de böyle kapatılmıştır. Feshedilmiştir, yanlış söyledim. Ancak şunu da belirtmem gerekir ki, nihayet alâde bir mahkemenin kararı ile feshedildiği kabul edilmiştir.

Şimdi, Millet Partisinin kapatılma kararında ne vardır? Tetkik ederseniz görürsünüz ki, filânca Millet Partili şahıs falan yerde şöyle yapmış, başka bir yerde başka bir Millet Partili şöyle yapmış, bir başka yerde böyle yapmış... Binaenaleyh bütün bu şahıslar böyle yaptıkları diye mahkemece Millet Partisi denilen hükmi şahıs bu fiilleri işler kabul edilmiş ve kapatılmış. Bu teminatlı bir prosedür değildir. Ne yapmak lâzımdır: Hangi şahıslar, hangi şartlarla, hangi şahısların hangi fiilleri, - o kadar da değil - hangi şerait altında bir partinin hükmi şahsını ilzam eder? Bunu sarahatle tesbit etmek lâzımdır. Bu kanunla bu sarahat geliyor. Bu sarahat bu kanunla gelmeden, halen Anayasa Mahkemesinin siyasi partileri kapatma yetkisi vardır. Ama bu yetki hakikaten eğer Anayasa Mahkemesi ara kararlarıyla bu prosedürleri tesbit etmişse çok tehlikeli bir yetki halinde kullanılabilir arkadaşlarım. Aynı şekilde nasıl Millet Partisi falan şahıs, filân şahıs, fesmekânca şahıs şunu yaptı diye kapatılmışsa, Anayasa Mahkemesi bugünkü mevzuat muvacehesinde böyle bir karar verebilir. Bu imkân vardır. Bu kanun, bu imkânı kaldırmaktadır. Nasıl?..

Muhterem arkadaşlarım, Hükümet tasarısının Geçici Komisyonca değiştirilen metni üzerinde tetkikatta bulunan parti mümessilleri bu metindeki kanövaya esas itibarıyla muvafakat etmekle beraber hakikaten samimiyetle öyle sanıyorum ki, ileride partiler hukuku bakımından, teminat örneği diye sayılabilecek bâzı adli mekanizmalar kurmuşlardır. Ne yapmıştır? Partiler arası heyetçe kararlaştırılan hususları sizlere arz etmek isterim.

Bir parti hükmi şahsiyeti muayyen gerçek kişilerin, parti yasaklamalarını ihlâl etmesi dolayısıyla ne zaman ilzam etmiş sayılacak? Bakınız nasıl tesbit etmiş :

1. Parti tüzüğünün veya programının, yahut parti faaliyetlerini tanzim eden ve yetkili parti organları veya mercilerince yürürlüğe konulmuş olan diğer parti mevzuatının bu kanunun...

NIHAT DİLER (Erzurum) — Başka mevzuat nedir?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (Devamla) — Bu kanunun dördüncü kısmında yer alan hükümlerine aykırı olamayışı..

Diğer mevzuat nedir? Bundan evvel teşkilâta mütaallik hükümler açıklandı.

NIHAT DİLER (Erzurum) — Cüzi bir şey o.

BAŞKAN — Sayın diler, lütfen yerinizden söz almadan konuşmayınız. Yeni bir ihtara vesile vermeyiniz.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (Devamla) — Binaenaleyh bu fiilleri kim işler? Partinin programını kim yapar? Partinin tüzüğünü kim yapar? Genel kongre. Genel kongrede bir parti yasağına aykırı bir tüzük maddesini, program maddesini kabul eden çoğunluğu teşkil eden gerçek kişiler bu fiili işlemiş demektir. Bir parti yönetmeliği kimin tarafından yapılır? Mevut tasarıma göre ya merkez yönetim organı veya merkez karar organı tarafından yapılır. Binaenaleyh o hüküm lehine rey verilmiş olan ekseriyetle mensup şahıslar burada bu fiili işlemişlerdir. İşte bu fiili işledikleri zaman, yani partinin en yüksek organları, genel kongre, merkez karar organı merkez yönetim organı bu fiilleri işlediği zaman, ve neyle ilgili olarak, partinin tüzüğü, partinin programı ve parti faaliyetlerini düzenliyen ve yetkili mercilerce konmuş diğer parti mevzuatı vesilesiyle parti yasakları ihlâl edilmişse o parti kapatılır. Bu bir partinin sevk ve idaresinin en yüksek kadememesinin partin yasaklarını ihlâl etmesi demektir.

İkinci nokta: Hep partilerarası protokolü izah ediyorum. Parti genel kongresince veyahut merkez karar organı, veyahut merkez yönetim organı veyahut Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grupların genel kurullarınca, bu kanunun 4 ncu kısmında yer alan maddelerin hükümlerine aykırı karar alınması veyahut genelge ve bildiriler yayınlanması, aynı şeydir. Aynı yüksek sevk ve idare kademeleri parti yasaklarını ih-

lâl ediyor, bu sefer münferit kararlar yoluyla ihlâl ediyorlar. Aynı kategoride yer alan hüküm..

Şimdi asıl tereddüt konusu olan ve yanlış anlama konusu olan noktaya geliyorum.

Bir parti üyesi, lâlettayın pir parti üyesi, yani genel kongre, merkez karar organı, merkez yönetim organı, müşterek gruplar değil, lâlettayın bir parti üyesi, parti yasağı diye tanınan hususlardan birini ihlâl etmişse ne olur? Prenpsip itibariyle hiçbir şey olmaz. Bâzi şartlar tahakkuk edince siyasi partinin kendisi tüzel kişi olarak o fiili benimsemiş sayılır ve benimsemiş sayıldığı zaman ancak o parti hakkında kapatma müeyyidesi tâtbiik olunur; ne zaman benimsemiş sayılır. Bir parti üyesinin bir parti yasağını ihlâl ettiği Cumhuriyet Başsavcısınca tesbit edilirse, Cumhuriyet Başsavcısı ilgili siyasi partinin genel başkanına müracaat edecek ve bu kimsenin partiden kesin olarak ihracını talebedecek. İlk inisiyatif, ilk muamele budur. Partinin bu talebe uymak mecburiyeti yoktur. Parti deyebilir ki, bu üyem böyle bir fiil işlememiştir, ben bunu kabul etmiyorum. Bu takdirde bu partiye bir itiraz mercii tanınmıştır. Nedir bu itiraz mercii? Biz bu itiraz mercine partilerarası protokolde parti yasaklarını inceleme kurulu adını verdik. Parti Yasaklarını İnceleme Kurulu kimlerden kurulacaktır? Yargıtay, ceza daireleri başkanlarından, Yani Türkiye'nin Anayasa Mahkemesi dışında kalan ceza sahasında en yüksek hâkimlerinden.. Başsavcı şikâyetinde bulundu. «filân parti üyesi, filânca parti üyesi, falanca parti yasağını ihlâl etmiştir, bunu partinizden kovunuz» dedi. Parti bunu etmiyor. Yargıtay Ceza daireleri başkanlarından müteşekkil bu kurula itiraz ediyor. Bu kurul itirazı burada gösterilen prosedür ve süre içinde inceleyip bir karar veriyor. Bu karar iki şekilde olabilir: İtirazı kabul eder, yani partiyi haklı bulur, Cumhuriyet Başsavcısını haksız bulur. Bu takdirde Cumhuriyet Başsavcısının, artık Anayasa Mahkemesine o parti aleyhinde kapatma dâvası açmasına imkân yoktur. Şimdi partilerarası bir protokol ve partilerarası mutabakatta bir hususun eklenmesini istiyor, aynı fiilden dolayı o kimsenin şahsı hakkında ayrıca cezai takibat yapılıyorsa, Temyiz Ceza daireleri başkanlarından müteşek-

kil bu kurulun verdiği bu karar üzerine bütün cezai kovuşturmalar da kendiliğinden düşer. Şahıs hakkında da düşer, binaenaleyh, parti hakkında da kapatma müeyyidesinin uygulanması imkânsız olur.

Eğer Temyiz Ceza daireleri başkanlarından müteşekkil bu kurulun partinin yaptığı itirazı reddederse, o takdirde partinin 60 gün içerisinde bu üyeyi partisinden kesin olarak çıkarma mükellefiyeti doğar. Biraz yanlış ifade ettim, bu tam bir mükellefiyet değildir. Parti bu kimseyi çıkarmak mecburiyetinde değildir. İster çıkarır, ister çıkarmaz, çıkarırsa mesele yoktur, o parti aleyhinde kapatma dâvası açılmaz. Çıkarmazsa o zaman mesele tekrar Cumhuriyet Başsavcısı tarafından ele alınır ve yeni bir tetkik sonucunda, lüzum görürse Cumhuriyet Başsavcısı, Anayasa Mahkemesine dâva açar. Anayasa Mahkemesi elbette ki Cumhuriyet Başsavcısının kararı ile veya Temyiz ceza daireleri başkanlarından teşekkül eden kurulun kararı ile bağlı değildir, Anayasa Mahkemesi de eğer bu fiilin o parti üyesi tarafından işlendiğine kaani olursa bu takdirde partiyi kapatır, kaani olmazsa kapatmaz.

Şimdi burada ne var? Burada olan şey şudur: Bu takdirde parti, bir partinin üyesinin fiili dolayısıyla kapatılmamaktadır. Bu takdirde o parti kendisine vâkı müracaatları neticesinde o parti üyesinin fiilini benimsemiş olduğu için kapatılmaktadır. Kim benimsemiş o parti namına? Partinin ilgili kurulları, haysiyet divanına sevk etmeyen yönetim kurulu, çıkartma kararını vermiyen haysiyet divanı, parti olarak o üyenin fiilini benimsemiş olmaktadır. Binaenaleyh, o partinin kapatılması muayyen bir parti üyesinin fiili dolayısıyla değildir, o parti üyesinin fiilinin kendisine vâkı müracaatlar sonucunda ilgili parti tarafından benimsenmiş olması dolayısıyledir.

Hemen belirtiyim ki, bu prosedür Toplantı ve viedan hürriyetini koruma Kanununda yer alan ve halen mer'î bulunan bir prosedürdeki anamekanizmadan mülhem olarak alınmıştır. Tabiatıyla son maddelerde, artık lüzum kalmadığı için, bu maddeyi kaldırıyoruz. Bu madde 24 Temmuz 1953 tarihli ve 6187 sayılı Viedan ve Toplanma hürriyetinin korunması hakkındaki Kanunun 2 ve 3 nü maddesindedir. Bun-

ları Cumhuriyet Başsavcısı değil, alelâde savcılar, alelâde mahkemeler nezdinde uyguladıkları ve Anayasa meriyete girmeden, yani kapatma yetkisi Anayasa Mahkemesine verilmeden bu hükümler tamamen mer'î idi. Bugün şeklen dahi ilga edilecektir. Bu prosedürden mülhem olunmuş, prosedür evvelâ Hükümet tasarısında, sonra Geçici Komisyon metninde, nihayet partilerarası protokolde zannediyorum teminatın, ulaşabileceği, hattı balâsına varmıştır.

Bir Siyasi partinin, Cumhuriyet Başsavcısının kararına itiraz etmesi akla yakındır. Ama, bir siyasi partinin Cumhuriyet Savcısının talebine karşı itirazını Temyiz Ceza daireleri başkanlarından teşekkül eden bir kurul reddetmiş ise buna rağmen partinin kapatılması ihtimalini ve tehlikesini göze alarak o parti üyesini ihracetmemesi kolay kolay tasavvur edilebilecek bir şey değildir. Denilebilir ki; keyfilik vardır. Biraz evvel Sayın Nihat Diler arkadaşımızı «Anayasa Mahkemesi üyelerinin keyfî kararlarıyla bu işler olacak» dedi. Muhterem arkadaşlarım; eğer Anayasa Mahkemesi üyelerinin kararlarını keyfî telâkki edeceksek, eğer Temyiz Ceza daireleri başkanlarından kurulu bir heyetin kararlarını keyfî telâkki edebileceksek, eğer bu kimselerin böylesine yüksek hâkimlerin verecekleri kararlara itimadetmiyeceksek bu memlekette Devletin mevcudolmadığını kabul etmek lâzımdır.

Şimdi görülüyor ki, bir parti üyesinin fiili dolayısıyla böyle bir neticeye ulaşılması hususu son derecede ileri adli teminata rapdedilmiştir.

Şunu da bilhassa belirtmek isterim ki sevgili arkadaşlarım, ilk müracaati yapacak olan Cumhuriyet Başsavcısı da alelâde bir savcı değildir. Şu bakımdan ki, Anayasamızın bir hükmü gereğince Yargıtay nezdinde ve Anayasa Mahkemesi nezdinde Cumhuriyet Savcısı yüksek hâkimlerin sahiboldukları bütün teminata sahibolan bu savcıdır, azledilemez. Diğer savcılar gibi tâyinleri iera organının elinde değildir, bir hâkim durumundadır. Biz onun alacağı kararı dahi kâfi görmedik, onun alacağı karara karşı, Yargıtay Ceza daireleri başkanlarından kurulu bir heyete itiraz edilebileceğini kabul ettik ve tekrar edeyim, partinin itirazı kabul edildiği anda Yargıtay Ceza daireleri başkanlarından kurulu heyet tarafından hem

o şahıs hakkındaki cezai kavuşturmaları düşecektir, hem de artık o parti hakkında her hangi bir şekilde kapatma dâvası açılması asla bahis konusu olmayacaktır. Görülüyor ki, bu prosedür sayesinde aslında partiler netice itibariyle Yargıtay Ceza daireleri başkanlarından kurulu heyetin alacağı bir karar ile parti yasaklarını ihlâl ettiği yani rejimin temellerine aykırı hareket ettiği kabul edilen parti üyelerini nihayet kendi bünyelerinden tasfiye edeceklerdir. Fiiliyatta bu maddeye istinaden her hangi bir kapatma dâvasının açılması, partilerin basiretini, basiretli olacağını düşünürsek asgari derecede ihtimal dâhilinde değildir.

MEHMET SAĞLAM (Kayseri) — Anlaşıldı, anlaşıldı.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (Devamla) — Herkese anlatmak herkesi ikna etmek lâzım Sayın Sağlam. Nihat Diler arkadaşımı dahi ikna etmeye çalışmak benim vazifemdir. Demokrasinin fazileti budur. Herkesi iknaya çalışmak benim vazifemdir. Bir kişiyi fazla ikna etsem buradan bah-tiyar ayrılırım.

NIHAT DİLER (Erzurum) — Sağlam bilmediği için.

MEHMET SAĞLAM (Kayseri) — Şimdi soracağım.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayın, efendim.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, mevzuubahsedilen husus siyasi partilerin kapatılması hususudur. Sözlerimi zaten bitirmiştim. Ancak maddelerde yer alan hususların kanun lisaniyle değil, alelâde sözle tam bir sarahatle zabıtlara geçmesiyle bendeniz bu hükümlerin tatbikatında teminat esasına riayet bakımından, hem bu bakımdan hem de muteriz arkadaşlarımı hakikaten gereken teminatın getirilmiş olduğu hususunda ikna etmiş bulunmak için zaruri telâkki ettim, özür dilerim fazla vaktinizi aldıysam.

NIHAT DİLER (Erzurum) — Bir soru var Sayın Başkan.

BAŞKAN — Zaten sözünüz var.

NIHAT DİLER (Erzurum) — Bu soru sorulmuş eğer cevap verinlerse sözden vazgeçeceğim.

BAŞKAN — Lütfen kısa ve sual şeklinde.

NIHAT DİLER (Erzurum) — Sayın Coşkun

Kırca cidden çok veciz ifade ettiler. Ve bir partinin («Buna ne lüzum var?» sesleri) suali sorabilmek için izah etmem lâzımdır. Parti yasaklarına aykırı hareket eden partinin hareketi partinin yetkili organları tarafından benimsenirse, partinin genel kongresi olduğu vakit bunu benimsiyen kimselerin toptan parti genel kongresinde ıskat edilmeleri bahis konusu olduğu takdirde, bu husus acaba bir haksızlık olmayacak mıdır? Parti genel kongresi, bütün organların üstünde en büyük organ değil midir? Yetkili organların yapmış oldukları fiiller bir parti genel kongresi tarafından benimsenir ise bu takdirde şahsın fiilini benimseme keyfiyeti mevzu bahis değildir ve bu madde benim arz ettiğim genel kongrenin benimseme fikrine aykırı bir durum taşımaktadır.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (Devamla) — Pek muhterem Nihat Diler arkadaşım sormak istediği soru şu olduğunu sanıyorum.

«Bir kimse parti üyesidir, böyle bir fiil işlemiştir ve bir kazai mekanizma işlemeye başlamıştır. Bu kimse bilâhara ıskat edilirse yani parti üyeliği düşerse ne olacak?» diyorlar sanıyorum.

Efendim; madde sarıh, partiler arası protokoldeki madde çok daha sarıh. Bir parti üyesinin fiilinden dolayı diyor. Binaenaleyh, Anayasa Mahkemesinin de, parti yasaklarını inceleme kurulunun ondan önce Cumhuriyet Başsavcısının arayacağı unsurların içinde o kimsenin partinin üyesi olması parti üyeliği sıfatı kalktığından zaten bütün bu prosedür durur. Söylemek zorundayım.

BAŞKAN — Sayın Eren'in bir suali var.

NIHAT DİLER (Erzurum) — Yanlış anlaşıldı efendim.

ASIM EREN (Niğde) — 112 nci madde dinî görevlerin...

NIHAT DİLER (Erzurum) — Sayın Başkan, soru yanlış anlaşıldı.

BAŞKAN — Sayın Diler, Sayın Eren soru soruyor müdahale etmeyiniz.

ASIM EREN (Niğde) — 112 nci madde dinî görevlerin siyasi partice düzenlenmesini yasak ediyor. Bunların içinde mevlütler ve cenaze törenleri tasrih edilmiş midir?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Sayın Eren, 527 ye ek olarak dağıtılmış olan ve parti grup başkanvekillerinin imza etmiş oldukları önergede ve partilerarası protokol olarak imzalı bulunan vesikada bahsettiğiniz endişe tamamen giderilmiştir. O husustaki hükmü okuyorum :

«**MADDE 94.** — Siyasi partiler herhangi bir şekilde dinî tören tertipliyemez veya parti sıfatıyla bu gibi törenlere katılamazlar.

Devlet protokolünce düzenlenen cenaze törenleri ile bir parti üyesinin ölümü halinde veya parti nezaketinin gereği olarak bir diğer partinin üyesinin veya siyasi haklarına sahip bir bağımsız şahsiyetin cenaze töreninde partinin temsili ve parti adına çelenk gönderilmesi ile bayramlaşmalar, yukardaki fıkrada yer alan yasağın istisnasıdır.»

BAŞKAN — Başka sual sormak istiyen arkadaşımız var mı?

NIHAT DİLER (Erzurum) — Benim sualim yanlış anlaşıldı. Tekrar sual soracağım.

BAŞKAN — Fakat lütfen çok kısa olsun.

NIHAT DİLER (Erzurum) — Partinin yetkili en yüksek organları bu kanunun yasaklayıcı hükümlerine aykırı hareket etmiş olabilir. Bunun sebebi de mevki ve menfaate binaen olabilir. Partiyi kapatmak için diğer partili vatandaşlardan müteşekkil bir umumi kongre olursa bunları seçmemek suretiyle veya iskat etmek suretiyle bir hatayı düzeltme yoluna gidebilir.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (Devamla) — Efendim şimdi anladım.

NIHAT DİLER (Erzurum) — Bu acaba Anayasaya aykırı olmayacak mıdır? Öbürlerinin hakkına tecavüz mahiyetinde değil mi, topyekûn partiyi kapatmak.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Bir siyasi parti denince o siyasi partinin hüviyetini o siyasi partinin liderliği mevkiine gelmiş insanlar topluluğundan ayırmak sosyolojik anlamında asla mümkün değildir. Bir siyasi partinin liderliği mevkiini ihraz etmiş en yüksek karar ve yönetim organlarında vazife gören insanların çoğunluğu Anayasanın şu ilkelerine aykırı kararlar almışlar ise bu partinin âme menfaatleri bakımından kapatılması vâciptir, genel kongre tarafından iskat edilsefer dahi! Çünkü bir partinin liderlik

mevkiini o partinin şahsiyetinden bu derece ayırmaya imkân yoktur. Ama alelâde bir idare kurulundan bahsetmiyorum. Bahsettiğim şey bir partinin en yüksek idare organıdır.

Bir hususa daha bir misal ile kısaca temas etmek isterim. Şimdi notlarımda gördüm, çok özür dilerim. Ama zaruri..

Sayın Boztepe arkadaşımız dediler ki; «Burada partilerin Cumhuriyet ilkesini değiştiremeyecekleri yazılı. Anayasada zaten bu var. Niçin buna tevessül edilmemiş?» Söylemiye hiç lüzum yoktur. Şimdi kendilerine bir sualle cevap veriyorum, sözcünün milletvekiline sual sorması mahiyetinde değil. Ceza Kanununda da aynı hüküm var. Devletin Cumhuriyet olan şeklini değiştirenler şöyle olur falan denir. Neden? Çünkü Anayasada yer alan prensip ayrı, Anayasada yer alan prensibin müeyyidesini koymak ayrıdır. Bunlar birbirinden farklı şeyler, bu sebepten dolayı.

Sonra yine Sayın Boztepe Atatürk devrimleriyle ilgili kanunlardan bahsettiler ve dediler ki : «Bunlar zaten cezai hükümlerdir.» Bunlar şahıslar hakkında cezai hükümler getirir. Bunlar ölü kanunlar değildir. Sayın Boztepe. Çünkü Anayasamızın 154 ncü maddesi bu kanunların hiçbir hükmünün Anayasaya aykırı olarak tefsir edilemeyeceğini müeyyettir. Anayasa bunu söyleyecek kadar bu kanunlara ehemmiyet vermişse bu kanunları ölü kanunlar olarak telâkki etmeye imkân olmasa gerektir. Kaldı ki, bu hükümlerin burada yer almasının sebebi yine 154 ncü maddede Atatürk devrimlerini getiren 154 ncü maddede zikredilen bu kanunların Devletin lâiklik niteliğini korumak amacıyla getirildiğini söyler. Binaenaleyh lâikliği korumayı da partiler bakımından Anayasanın 57 nci maddesi emrettiğine göre lâiklik niteliğini korumak amacıyla çıkarılan bu devrim kanunlarını korumak zarureti kendiliğinden meydana çıkar.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Sadettin Bilgiç, sualinizi sorun efendim.

SADETTİN BİLGİÇ (İsparta) — Her partide olabileceği gibi bizim partimizin de lideri vefat etmiştir. Biz bunun senei devriyesinde mezarı başında bir anma töreni yapacağız. Ve ayrıca her müslümana yapıldığı gibi mevlût de

okutturacağız. Sonra böyle bir merasime çelenk de göndereceğiz. Bunlar yasak mıdır?

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Böyle bir anma merasimi şu anlamında öyle zannediyorum ki bir dinî merasim değildir. Bir kimsenin mezarı etrafında toplanıp onu anmak dinî bir merasim değildir. Hattâ daha evvel Sayın Asal arkadaşım hatırlarlar. Acaba cenaze merasimi dinî bir merasim midir, değil midir diye uzun uzun düşündük. Aslında dinî bir merasim olmadığı neticesine vardık. Fakat herhangi bir ihtilâfa mahal vermesin diye onu buraya koyduk. Buyurduğunuz hususlar, endişe uyandıran ihtilâflara medar olacaksa, yol açacaksa bunları maddesi geldiği zaman tezekkür etmek mümkündür.

BAŞKAN — Peki Sayın Sözcü, sözünüz bitti ise...

ASIM EREN (Niğde) — Bir سوالım var Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Eren.

ASIM EREN (Niğde) — Sayın Sözcü önseçimlerin yalnız 47 ve 57 nci maddede iki fiilin suç sayılıp, yağma gibi, tahrip gibi olanların neden suç sayılmadığını izah ederler mi?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar, önseçimlerde seçime hile karıştırmak şahıslara mütaallik suçlardır. Bunların cezalarını zaten derpiş ettik. O kadar derpiş ettik ki, daha önce kabul ettiğiniz 39 ncu maddede 298 sayılı Seçimlerin Temel Esasları ve Seçmen Kütüklerine mütaallik Kanunda yer alan ceza maddelerine atıfta bulunduk. Ayrıca önseçimin hususiyetleri bakımından atıfta bulunmadığımız maddeler oldukta, şimdi ceza hükümleri içinde göreceksiniz ki, ayrıca yeni ilâve edilen maddeler de oldu, onlar için gerekli hallerde cezai müeyyideleri derpiş eden hükümleri getirdik.

BAŞKAN — Şimdi kifayet önergesi var, daha altı kişi olmadığı için sırada bulunan arkadaşımıza söz veriyorum. Beş kişi konuşmuş. Muslihittin Gürer... Yok. Sayın Ahmet Bilgin?... Yok. Sayın Ahmet Tahtakılıç? Burada. Buyurun efendim.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Muhterem arkadaşlar, iki noktada açıklama yapmak üzere kısaca mâruzatta bulunacağım. Birincisi geçmişteki parti kapama hâdiselerine hiçbir su-

retle temas etmeyi ben doğru bulmuyorum ve böyle bir münakaşaya taraftar değilim. Bunun da sonrasına hizmet etmenin müspet yol olduğu kanaatindeyim. Fakat Sayın Sözcü her halde yanlış malûmata sahibolacak, Millet Partisi üyelerinden hiçbirisinin her hangi bir kanuni yasağı fiilen işlediği için değil, Devletçe kabul edilmiş tüzüğünün 12 nci maddesinin mahkûm olması şeklinde ikişer buçuk lira maznunlar hakkında para cezasına mahkûm edilmek hükmü ile kapatılmıştır. Zapta geçtiği cihetle üyelerinin suçu için alefâde sıra mahkemelerince kapatılmıştır, diye bir beyanını tarihi vakaya uymadığı için tavgiz etmek isterim.

İkinci meseleye gelince; arkadaşlar, siyasi faaliyetler sosyal faaliyetlerin bir kısmıdır. Ve mahiyeti bakımından siyasi rekabet, rekabetlerin en korkuncudur. Türk tarihinden buna bir misal vermek istersek (taht için kardeş katli caizdir) hükmü bunun vâzıh bir ifadesidir. Siyasi faaliyetlerin bu derecede keskin bir rekabet olarak cereyan ettiği ahvalde, memleketimizin içtimai faaliyetini düşünürsek bu kadar çok kanun maddesi ile, bu kadar değişik cezaların takibi yolu ile yüzbinlerin iştirakiyle kurulan partilerde siyasi faaliyet yapabileceğini zannetmek, bu kanunun başında söylediğim gibi, «Kıldan ince köprü yapmışsın, yiğitsen geç Allah'ım» diyen meşhur şairin ifade ettiği bir hükmü bana hatırlatıyor. Bu kanunlar yürürlüğe konduğu zaman Türkiye'de siyasi faaliyetin nasıl keşmekeş hale geleceğini bir defa daha hatırlatmak isterim. Asıl arkadaşlar parti için faaliyetleri seviyesizleştirecektir. Parti içinde herkes birbirini ittiham edecektir. Şu falan partiliyi kovdurmak mı istiyorsunuz, bir ihbar, yasak bir suç işledi inzıbat komisyonuna, aman belki partimiz kapatılır, kov o partiliyi! Bu parti içi rekabetlere de son derece imkân verecektir, parti dışı rekabetleri de adalete çok mesele getirecek, hattâ vâzı kanunun Anayasada düşünmediği bir âlemi meydana getirecektir. Vâzı kanun Anayasada partileri emniyetli halde tutmak için Anayasa Mahkemesi yolu ile kapatılması sıkını kabul etmiştir. Fakat bu kadar teferruatlı bir suç silsilesini hatırına getirmemiştir. Düşünecek şey de rejime karşı işlenen toptan suçlar ancak mevzuubahistir. Bir partinin umumi faaliyeti, tutumu, rejime karşı bir vaziyet alır-

sa ancak Anayasa Mahkemesi kapatma kararına gitmelidir. Anayasa Mahkemesini bu kadar karışık, bu kadar perakende, bu kadar ceza kanunlarımızın başka mahiyette suç sayıp da kendisine göre ceza verdiği hususlarda parti kapatmaya gitmek demek arkadaşlar, evvelâ şu Anayasa Mahkemesini dâvalar mahşeri haline getirmektir ve bu, Anayasanın derpiş etmediği bir noktaya memleketi getirmektir. Anayasa bilâkis parti kapatmayı güçleştirmek için bunu yalnız rejim dâvalarına inhisar ettirmek yoluyla Anayasa Mahkemesine getirmiştir. Bu kadar maddenin içinde çıkıp da Türkiye'de particilik yapmak kolay değildir.

Demim bir Halk Partili arkadaşımın yanına gittim. Vaktiyle biz Toplantı ve Gösteri Yürüşleri Kanununun içinden çıkamadık. Her vilâyet aman bize hukukçu bir âza. Ama niye efendim? Kanunların içinden çıkamıyoruz, ne yapacağımızı şaşırдық. Üç maddelik bir kanunla siyasi faaliyet yapmak güçleşmiştir. Yarısından çoğu ceza maddesi olan 165 madde ile, bu kanun ile Türkiye'de siyasi rekabet seyri içinde particilik yapılmasını düşünmek, doğrusu içtimai bir hatadır. Bunu açıkça bilelim. Kaldı ki, bir fecaatte memleketin siyasi içtimai bünyesi içinde bunu siyasi partilerin omuzuna getirdik. O da yanlış bir şey demim izah ettim ve umumi görüşmeleri sırasında da izah edeceğim. Gelin işin içinden çıkınız arkadaşlar. Nihat Diler arkadaşımızın da dediği gibi, mahkemeleri, hâkimleri işgal edecektir, demim Komisyon Sözcüsünün tavsifte muvaffak olduğu şekilde, ballandıra ballandıra anlattığı, Ceza Dairesi Reislerinden kurulmuş kurula ne getiriyoruz biz? Ceza hukukunda tarif edilmemiş, siyasi faaliyetlerin mahiyetini götürüyoruz. Arkadaşlar, bu iş o kadar kolay değildir. Geliniz, bu cezai hükümleri süzgeçten geçirelim ve parti kapatma fiillerini rejimin kaderiyle alâkalı olan noktalara götürelim. Bütün siyasi tarihi Coşkun Kırcaya Sayın arkadaşım benden çok iyi bilir. Geçmişte de siyasi faaliyetlere adliyenin hattâ hususi mahkemelerin müdahalesi rejim dâvasına inhisar etmiştir arkadaşlar. Onun için, ben yine size tekrar ediyorum, kıldan ince köprü yapıyoruz ama bu köprüden kendimizin geçmesi dahi mümkün değildir. İçli dışlı partilileri birbirine ihbar ettirmek şeklinde içtimai olarak beklemediğimiz

bir neticeyi bu kanun getirecektir. Ben görüşümde inşallah hatalı çıkarım. Sayın Coşkun Kırcaya arkadaşımız bu kanunla Türkiye'deki siyasi hayatı rap rap rap tanzim eder, Türkiye de huzura kavuşur. Ben hatalı çıkayım inşallah.

Hepinizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Verilmiş olan kifayet önergelelerini okutuyorum. Aleyhinde Sayın Arar söz istemişti.

Yüksek Başkanlığa

Müzakeresi yapılmakta olan bölümlere ait görüşmeler kâfidir.

Maddelere geçilmesini arz ve teklif ederim.

Urfa

Bekir Sami Karahanlı

Sayın Başkanlığa

Siyasi Partiler Kanununun son kısımları üzerinde görüşmeler kâfidir. Oya konmasını arz ve teklif ederim.

İstanbul

Nurettin Bulak

BAŞKAN — Kifayet önergeleleri aleyhinde buyurun Sayın Kâzım Arar.

KÂZIM ARAR (Çankırı) — Muhterem arkadaşlarımız, müzakere konusu olan son kısım 6 kısımdan müteşekkil, tam 59 maddedir. Ve Partiler Kanununun belkemiğini teşkil eden, yani siyasi partilerin hayatıyla, kapatma ve yasaklamalarla ilgilidir.

Evvelâ bir prosedür hatası olarak bu derece önemi haiz bir konuyu toptane bir zihniyetle müzakereye karar istihali, ondan sonra da kifayet takrirleri geliyor. Müsaade edinizde 59 maddeyi biz alefâde bir kanunun her maddesinde İctüzüğe göre 6 kişinin konuşmasından sonra kifayet takririni oya koyduğumuza göre ellidokuzu altı ile çarparsak 360 civarında konuşmaya tekabül eden bir konuyu 6 kişinin konuşmasından sonra kifayet takriiriyle önlemeye çalışıyoruz.

İşin müstaceliyeti var. Hepimiz bu kanunun biran evvel çıkmasını istiyor ve müzakerelerin haşiv halinde bulunan sayısız maddelerinin yorgunluğu içinde biran evvel şu Partiler Kanununun, lehte, aleyhte, Meclisin dışına fırlatılmıyorduk. Bu böyle, vakaa!

Şimdi muhterem arkadaşlar, kifayet takririni niçin kâfi olmadığma müsaade buyurursanız kısa birkaç noktayla arzı cevabedeyim.

Yasaklamalar âdeta bir ceza külliyyatı olarak kanunun son kısımlarını tezyin etmiştir. İnsanın aklına acaba Anayasa bir partiler kanununun tedvinini emretseydi Türkiye'nin rejimi tehlikede miydi, diye bir şey geliyor insanın aklına. Bütün bunlar kanunlarla tahkim edilmiş ve Hükümet eğer böyle bir lüzuma kaanîi olsaydı, bu kanunun içinde değil, Tedbirler Kanunu gibi umumi hükümleri ihtiva eden, rejimin selâmeti adına bir kanun getirilebilirdi.

Şimdi kapatma diyoruz. Bir müesseseyi kapatma ne demektir arkadaşlar .

BAŞKAN — Sayın Arar, esasa geçmeyin lütfen.

KÂZİM ARAR (Devamla) — Kifayetsizliği belirtmek için konuşuyorum, efendim.

Dün bir sulh ceza mahkemesi kararı ile kapatılabilen siyasi partilerin, hakikaten büyük bir adım atılarak, Anayasa Mahkemesi gibi siyasi partilerin seviyesiyle mütenasip bir kaza organına havale etmeleri cidden ferahlatıcı bir unsur.

BAŞKAN — Sayın Arar, lütfen, kifayet aleyhinde söz verdim size, esasa girmeyiniz. Lütfen.

KÂZİM ARAR (Devamla) — Ancak, partileri niçin, kapatıyoruz? Buna bir türlü benim mantığım şey yapmıyor. Suçu işliyenleri kapat-sak bir siyasi parti dediğimiz zaman milyonlarca insanı uhdesinde toplıyan bir teşekküldür..

BAŞKAN — Sayın Arar, işte o konuların aydınlanması için kifayetin aleyhinde olup olmadığını lütfen söyleyin ve cümleiniz bitsin efendim.

KÂZİM ARAR (Çankırı) — İşte bu ve buna benzer tahlillerini yapmak zaruretinde bulunduğumuz ve hukuk kapasitemizi tırmalıyan, rencide eden, hattâ rahatsız eden bu kısımların tahlilini yapıp, komisyonu intibaha davet edebilmek için kifayet takririnin aleyhindeyim. Zaten birkaç arkadaş kalmıştır, konuşmalarımız kısa olacaktır. Takriri reddederseniz memnun olacağım. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Okunmuş olan kifayet öner-gelerini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde madde oylanmasını yarınki birleşime bırakmak üzere, vakit geçtiği için, 16 Mayıs 1965 Pazar günü saat 14 te toplanılmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati : 19,45

Millet Meclisi

GÜNDEMİ

105. BİRLEŞİM

15 . 5 . 1965 Cumartesi

Saat : 14.00

I

A - BAŞKANLIK DIVANININ GENEL
KURULA SUNUŞLARI

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK
İŞLER

1. — Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün Devlet Radyosunun TRT Kanunu hükümlerini ihlâl edici tarafsız radyo olmaktan çıkıcı partizan bir davranış içerisinde bulunduğu iddia ve isnatlarının gerçek olup olmadığı hususunu incelemek üzere Anayasanın 88 nci maddesi gereğince bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasına dair önergesi (10/20)

II

SORULAR, GENSORULAR VE GENEL
GÖRÜŞME

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞ-
TIRILAN İŞLER

1. — Siyasi partiler kanunu tasarısı ile Adana Milletvekili Kasım Gülek ve Kemal Sarırahimoğlu'nun, Siyasi partiler kanun teklifleri ve Geçici Komisyon raporu (1/560, 2/378, 2/591) (S. Sayısı : 527) [Dağıtma tarihi : 27 . 11 . 1963]

2. — Diyanet İşleri Başkanlığı kuruluş ve görevleri hakkındaki kanun tasarısı ile Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Ömer Lûtfi Bozcalı ve 26 arkadaşının, Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Ahmet Yıldız ve 24 arkadaşının, Konya Milletvekili İhsan Kabadayı ve 10 arkadaşının ve Erzurum Milletvekili Tahsin Telli'nin, Diyanet İşleri Başkanlığı kuruluş ve görevleri hakkında kanun teklifleri ve Geçici Komisyon raporu. 1/670, 2/101, 2/105, 2/146, 2/643) (S. Sayısı : 831) [Dağıtma tarihi : 17 . 2 . 1965]

3. — İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı Tekinel ve 166 arkadaşının, Yargıtay kanunu teklifi ve Adalet ve Plân komisyonları raporları (2/676) (S. Sayısı : 933) [Dağıtma tarihi : 1 . 4 . 1965]

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI
VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA
GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK
İŞLER

